

2011
2012

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
accountancy en financiering*

Masterproef

*Fiscaal federalisme: een onderzoek naar de houdbaarheid
van de Bijzondere Financieringswet van 1989*

Promotor :
dr. Bas VAN AARLE

Toon Leën

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen , afstudeerrichting accountancy en financiering*

2011
2012

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
accountancy en financiering*

Masterproef

*Fiscaal federalisme: een onderzoek naar de houdbaarheid
van de Bijzondere Financieringswet van 1989*

Promotor :
dr. Bas VAN AARLE

Toon Leën

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen , afstudeerrichting accountancy en financiering*

Woord vooraf

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit Hasselt. De wisselwerking van politiek met het economische systeem en het feit dat het om een zeer actueel thema gaat, waren voor mij de doorslaggevende reden waarom dit onderwerp mijn interesse genoot. De kennis over het fiscale systeem lijkt mij ook een zeer goede aanvulling bij mijn afstudeerrichting Accountancy en Financiering.

Graag had ik een dankwoord willen richten aan diegenen die mij hebben geholpen bij de totstandkoming van deze masterproef. Mijn dank gaat in eerste instantie uit naar mijn promotor, dr. Bas van Aarle. Hij heeft mij gedurende het academiejaar op een deskundige manier begeleid, kritiek en advies gegeven.

Ook had ik graag Jan Jambon, Lieven Meert, Niko Gobbin, Guy Vanhengel en Anton Delbarre willen bedanken voor hun tijd en medewerking. Elk waren zij terechte vertegenwoordigers van hun politieke partij en ervaringsdeskundigen omtrent dit specifieke onderwerp. Aan de lezers van dit werk vraag ik dan ook de nodige discretie omtrent hun inbreng.

Ten slotte zou ik ook mijn dank willen laten uitgaan naar mijn ouders, vrienden en collega's. Zij hebben mij gedurende heel mijn studieloopbaan gesteund.

Samenvatting

België is in 1830 opgericht als een constitutionele monarchie. Deze monarchie kende echter een constante evolutie. Sinds 1993 is België formeel een federale staat. Ook deze federale staat kende de laatste decennia een evolutie, gekenmerkt door historische compromissen. Dit alles heeft geleid tot een complexe vorm van federalisme waarin zowel kenmerken van een unitaire als confederalistische staat aanwezig zijn. Hierdoor wordt meer dan eens de vraag gesteld of België economisch niet onbestuurbaar geworden is. De eindeloze communautaire discussies maken de situatie alleen maar erger. Bovendien heeft België te kampen met een historisch hoge staatsschuld. Verder wordt er sinds de regeringsonderhandelingen gespeculeerd over het bestaan van België. Het gevolg hiervan is een stijgende rente en een spread die een nieuw record bereikt.

Uit bovenstaande problemen vloeit dan ook de vraagstelling of het federalisme in België nog houdbaar is in zijn huidige vorm. Dit onderzoek richt zich op de houdbaarheid van de Bijzondere Financieringswet van 1989, met een specifieke focus op de personenbelasting. In het dit werkstuk komen in beperkte mate aanvullingen voor over de vennootschapsbelasting.

Om een objectieve mening te kunnen vormen over de houdbaarheid van de Bijzondere Financieringswet, worden in dit onderzoek drie aspecten daaromtrent uitvoering besproken: een cijfermatige analyse, de politieke wil en het juridisch kader. De keuze van deze aspecten is gebaseerd op een grondige literatuurstudie en de actualiteit.

Om cijfermatig een conclusie te vormen over de houdbaarheid worden twee analyses gemaakt. Die analyses worden aangevuld met voorspellingen opgesteld door het Federaal Planbureau. De eerste analyse handelt over het dotatiesysteem en de impact hiervan op het federaal budget.

Uit de cijfermatige analyse kan besloten worden dat indien de Bijzondere Financieringswet zou behouden blijven, er zich niet noodzakelijk een probleem stelt. Er blijkt geen structurele verarming te ontstaan voor de verschillende niveaus van overheden. Bijkomend kan geconcludeerd worden dat verhoogde staatsschuld niet gecreëerd wordt door de Bijzondere

Financieringswet. Wel zou een nieuwe of verbeterde wet kunnen dienen als middel om de overheidsfinanciën te helpen saneren. Een gedeeltelijke integratie van de staatsschuld in de Bijzondere Financieringswet kan ook gunstige effecten hebben. Onderzoek wijst uit dat schuld sensibiliserend werkt en als beleidsinstrument kan dienen (Decoster & Sas, 2011).

Het tweede aspect behandelt het juridische kader. Over een tijdspanne van 40 jaar kende België vijf grote staatshervormingen. Die hebben geleid tot de huidige vorming van de federale staat. De belangrijkste wet die hieruit voortkomt, is de Bijzondere Financieringswet. Een zesde ingrijpende staatshervorming is op til. De evaluatie van de Bijzondere Financieringswet is in dit onderzoek gebaseerd op vier stellingen, namelijk:

- De Bijzondere Financieringswet is een aanslag op de federale kas;
- De Bijzondere Financieringswet biedt te weinig fiscale autonomie aan de regio's;
- De Bijzondere Financieringswet responsabiliseert te weinig;
- De Bijzondere Financieringswet bevat een te grote solidariteitscomponent.

Uit onderzoek blijkt dat de situatie niet zo problematisch is. De wet zorgt in wezen enkel voor de verdeling van middelen over de deelstaten. Bovendien zijn de 'perverse effecten' in de praktijk onbestaande.

Het derde en laatste aspect handelt over de (Vlaamse) politieke opinie. Deze opinie werd gerealiseerd met behulp van vijf open interviews met vertegenwoordigers van verschillende politieke partijen. Volgende mensen werden geïnterviewd: Jan Jambon, Niko Gobbin, Lieven Meert, Guy Vanhengel en Anton Delbarre. De vragen handelden specifiek over de Bijzondere Financieringswet en het fiscaal federalisme. Om een inzicht te verwerven in heel het communautaire en ideologische gebeuren werden ook vragen gesteld over algemene standpunten. Er werd eveneens getracht te begrijpen wat volgens de partijen de reden is voor de toen aanslepende regeringsvorming.

Uit deze interviews blijkt dat er over veel punten een consensus bestaat, vooral dan langs Vlaamse zijde. Voorbeelden hiervan zijn de *split rate* bij de personenbelasting en het decentraliseren van de bevoegdheden betreffende arbeidsmarktbeleid. Uit voorgaande

thema's bleek telkens dat er geen structureel probleem was met de Bijzondere Financieringswet van 1989. Uit de gesprekken is echter gebleken dat de ideologische, ethische en communautaire problemen met de wetgeving des te groter zijn.

Op basis van de eerste twee thema's kan geconcludeerd worden dat de Bijzondere Financieringswet houdbaar is in België. Onderwerpen zoals deze kunnen echter niet enkel op basis van cijfers en rationaliteit besproken worden. De extra toegevoegde dimensie van de communautaire en ideologische problemen veranderen de situatie drastisch. Als we alles in beschouwing nemen, kunnen we niets anders zeggen dan dat de Bijzondere Financieringswet cijfermatig houdbaar was, maar communautair niet.

Tijdens het schrijven van deze thesis vonden dan ook de langste regeringsonderhandelingen ooit plaats. Maar liefst 541 dagen werd er gezocht naar een nieuwe regering. De onderhandelingen hebben uiteindelijk geleid tot de zesde staatshervorming dewelke de Bijzondere Financieringswet grondig wijzigt. Het voorgestelde hervormingsmodel van de financieringswet streeft, volgens Di Rupo, naar een beter beheer van de bevoegdheden van de deelstaten. In het zesde hoofdstuk werd dan ook getracht om de wijzigingen aan de Bijzondere Financieringswet te schetsen.

In essentie kan er wel gesproken worden van een goed akkoord. Er werd voldaan aan de eisen van de meeste partijen, enkel over de parameters kan gediscussieerd worden. De controversen die echter nu al bestaan, wijzen wel op de onzekerheid over de akkoorden. De vraag is dan ook of deze regering er in kan slagen om een additionele twee miljard te besparen zoals gevraagd is door de Europese Commissie.

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF	I
SAMENVATTING	III
INHOUDSOPGAVE	VII
LIJST VAN FIGUREN.....	XIII
LIJST VAN TABELLEN	XV
HOOFDSTUK 1: PROBLEEMSTELLING.....	1
1.1 WAS HET BELGISCH FISCAAL FEDERALISME HOUDBAAR IN ZIJN TOENMALIGE FORM?	2
1.1.1 Leidde de Bijzondere Financieringswet tot financieringsproblemen?.....	3
1.1.2 Wat waren de mogelijkheden in het toenmalige juridische kader?.....	4
1.1.3 Welke mogelijkheden bestonden er voor aanpassing of behoud van het federalisme vanuit de politiek?.....	5
HOOFDSTUK 2: PRAKTISCH.....	7
2.1 THEORETISCHE BENADERING FISCAAL FEDERALISME.....	7
2.2 DE BASIS VAN HET BELGISCH FEDERALISME.....	9
2.3 AFBAKENING WERKGEBIED	11
HOOFDSTUK 3: HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE IN REËLE CIJFERS / VOORSPELLINGEN	13
3.1 FINANCIERING GEWESTEN EN GEMEENSCHAPPEN	13
3.1.1 Huidige situatie	13
3.1.2 Voorspellingen	16
3.1.3 Conclusie.....	18
3.2 EVOLUTIE OVERHEIDSSCHULD	18
3.2.1 Huidige situatie	19

3.2.2	<i>Voorspellingen</i>	21
3.2.3	<i>Conclusie</i>	23

HOOFDSTUK 4: FISCAAL FEDERALISME IN EEN JURIDISCH KADER 25

4.1	STAATSHERVORMINGEN	25
4.1.1	<i>1961-1963: De taalgrens</i>	25
4.1.2	<i>1970: De eerste staatshervorming</i>	26
4.1.3	<i>1980: De tweede staatshervorming</i>	27
4.1.4	<i>1988-1989: De derde staatshervorming</i>	28
4.1.5	<i>1993: Sint-Michielsakkoord</i>	29
4.1.6	<i>2001-2003: Lambermont- en Lombard-Akkoorden</i>	29
4.2	BIJZONDERE FINANCIERINGSWET	30
4.2.1	<i>Ontstaan</i>	30
4.2.1.1	Lambermont- en Lombard-akkoorden	32
4.2.2	<i>Financiering en ontvangsten</i>	32
4.2.2.1	Ontvangsten gewesten	32
4.2.2.1.1	Gewestelijke belastingen.....	33
4.2.2.1.2	Samengevoegde belastingen	34
4.2.2.1.3	Dotaties.....	34
4.2.2.1.4	Specifieke dotaties	36
4.2.2.2	Ontvangsten gemeenschappen	36
4.2.2.2.1	Dotatie uit personenbelasting	37
4.2.2.2.2	Dotatie uit BTW ontvangsten	37
4.2.2.2.3	Specifieke dotaties	37
4.2.2.3	Samenvattend	38
4.3	VENNOOTSCHAPSBELASTING	39
4.4	EVALUATIE WETGEVING	39
4.4.1	<i>Bijzondere financieringswet</i>	39
4.4.1.1	Is de Bijzondere Financieringswet een aanslag op de federale kas?	40
4.4.1.2	Biedt de Bijzondere Financieringswet te weinig fiscale autonomie?	40

4.4.1.3	Ontbreekt het de Bijzondere Financieringswet aan responsabilisering?	41
4.4.1.4	Bevat de Bijzondere Financieringswet teveel solidariteit?.....	42
4.4.2	<i>Vennootschapsbelasting</i>	43
HOOFDSTUK 5: FISCAAL FEDERALISME IN EEN POLITIEK KADER.....		45
5.1	FEDERALISME	45
5.1.1	<i>Federalisme in België</i>	45
5.2	OPINIES EN MOGELIJKHEDEN	47
5.2.1	<i>Bijzondere financieringswet – Inkomsten</i>	48
5.2.1.1	Personenbelasting	49
5.2.1.2	Solidariteitsprincipe	49
5.2.1.3	Regionalisering vennootschapsbelasting	50
5.2.1.4	Regionalisering BTW	51
5.2.1.5	Prioriteit.....	52
5.2.2	<i>Bijzondere financieringswet – Uitgaven</i>	52
5.2.2.1	Arbeidsmarktbeleid	52
5.2.2.2	Gezondheidszorg en sociale zekerheid	53
5.2.2.3	Andere.....	54
5.2.2.4	Prioriteit.....	54
5.2.3	<i>Lange termijn partij doelen</i>	54
5.2.4	<i>Regionalisering schuld</i>	56
5.2.5	<i>Federale kieskring</i>	56
5.2.6	<i>Brussel</i>	57
5.2.7	<i>Mogelijke uitweg uit de toenmalige impasse</i>	58
5.2.8	<i>Algemene conclusies</i>	59
HOOFDSTUK 6: DE NIEUWE BIJZONDERE FINANCIERINGSWET		61
6.1	BIJZONDERE FINANCIERINGSWET	61
6.1.1	<i>Overgehevelde bevoegdheden</i>	61
6.1.2	<i>Fiscale autonomie: principes</i>	61

6.1.2.1	Principes preformatie.....	61
6.1.2.2	Algemene principes	62
6.1.3	<i>Financiering van de huidige bevoegdheden</i>	63
6.1.4	<i>Financiering van de nieuwe bevoegdheden</i>	64
6.1.5	<i>Responsabiliseringsmechanismen</i>	65
6.1.6	<i>Financiering van Brussel</i>	66
6.1.7	<i>Uitvoeringsregels van de fiscale autonomie</i>	67
6.1.8	<i>Model van de gedifferentieerde opcentiemen per belastingschijf</i>	68
6.1.8.1	Mechanisme	68
6.1.8.2	Gewestelijke opcentiemen op de federale belasting met betrekking tot de afzonderlijk belaste inkomsten	69
6.1.8.3	Progressiviteit.....	69
6.1.9	<i>Solidariteitsmechanisme</i>	69
6.1.10	<i>Overgangsmechanisme</i>	70
6.1.11	<i>Fiscale uitgaven</i>	70
6.2	SANERING VAN DE OVERHEIDSFINANCIËN	70
6.2.1	<i>Stabilisatieprogramma</i>	70
6.2.2	<i>Voorgestelde begrotingsmaatregelen</i>	71
6.2.2.1	Uitgaven	71
6.2.2.2	Ontvangsten.....	72
6.2.2.3	Diverse maatregelen	72
6.3	CONTROVERSEN	72
6.3.1	<i>Ministerlonen</i>	72
6.3.2	<i>Pensioenproblematiek</i>	73
6.3.3	<i>Het stabiliteitsprogramma</i>	73
6.4	CONCLUSIE	74
	HOOFDSTUK 7: ALGEMENE CONCLUSIES	75
	GERAADPLEEGDE WERKEN.....	79
	LIJST VAN BIJLAGEN	83

BIJLAGE 1: TABELLEN	83
BIJLAGE 2: VRAGEN SET INTERVIEWS	85
BIJLAGE 3: TRANSCRIPTIE INTERVIEW JAN JAMBON.....	87
BIJLAGE 4: TRANSCRIPTIE INTERVIEW GUY VANHENGEL	95
BIJLAGE 5: TRANSCRIPTIE INTERVIEW NIKO GOBBIN.....	105
BIJLAGE 6: TRANSCRIPTIE INTERVIEW LIEVEN MEERT	113
BIJLAGE 7: TRANSCRIPTIE INTERVIEW ANTON DELBARRE	119
BIJLAGE 8: OVERZICHT OVERDRACHT BEVOEGDHEDEN	125

Lijst van figuren

Figuur 1: Dotaties uitgaande van de federale regering naar de deelstaten - Eigen berekeningen, bron HRF (2011).....	15
Figuur 2: Totaal uitgekeerde personenbelasting in verhouding tot totale inkomst van de personenbelasting – Eigen berekeningen, bron HRF (2011).....	15
Figuur 3: Totaal uitgekeerde BTW in verhouding tot totale inkomst van de BTW - Eigen berekeningen, bron HRF (2011).....	16
Figuur 4: Uitkering personenbelasting aan gemeenschappen in procent van het totaal uitgekeerde bedrag - Eigen berekeningen, Bron Federaal Planbureau (2011).....	17
Figuur 5: Uitkering personenbelasting aan gewesten in procent van het totaal uitgekeerde bedrag, - Eigen berekeningen, Bron Federaal Planbureau (2011)	17
Figuur 6: Evolutie historisch begrotingstekort in procent van het BBP - Eigen berekeningen, Bron federaal planbureau (2011)	20
Figuur 7: Evolutie voorspelde schuldgraad in procent van het BBP - Bron Debtagency.be (2011).....	22
Figuur 8: Taalgebieden in België (markackaertbl.blogspot.com, 2010).....	26
Figuur 9: Totale dotatie gewest (Decoster & Sas, 2011).....	35
Figuur 10: Huidige verdeling van bevoegdheden (Portaal Belgium.be, 2011)	46
Figuur 11: Huidige samenstelling parlementen (Portaal Belgium.be, 2011).....	46
Figuur 12: Huidige samenstelling regeringen (Portaal Belgium.be, 2011)	46
Figuur 13: Verkiezingsuitslag 2010 federale regering - Vlaanderen (Deredactie.be, 2010)..	47
Figuur 14: Overgedragen bevoegdheden. Bron (Di Rupo, 2011).....	127

Lijst van Tabellen

Tabel 1: Dotaties aan de Gemeenschappen en Gewesten, Bron HRF(2011)	83
Tabel 2: Ontvangsten BTW & Personenbelasting t.o.v. dotaties , Bron HRF(2011)	84
Tabel 3: Evolutie schuldgraad in procent van het BBP, periode 2000-2010. Bron (Belgian Federal Government, 2010)	84
Tabel 4: Evolutie voorspelde schuldgraad in procent van het BBP, periode 2011-2016. Bron (Federaal Planbureau, 2011)	84

Hoofdstuk 1: Probleemstelling

In dit hoofdstuk wordt de probleemstelling rond het fiscaal federalisme uitgediept. Die wordt vertaald in een centrale onderzoeksvraag, dewelke op zijn beurt leidt tot drie deelvragen aangaande de financieringsproblematiek, het juridisch kader van de Bijzondere Financieringswet en de politieke mogelijkheden hieromtrent.

Sinds het ontstaan van België in 1830 als een constitutionele monarchie zijn de Belgische beleidsstructuren onderhevig geweest aan een constante evolutie. België werd opgericht als een centralistisch georganiseerde eenheidsstaat, georganiseerd op drie niveaus: het nationale niveau, de provincies en de gemeentes.

In de jaren 1962-1963 leidden communautaire spanningen tussen Nederlands- en Franstaligen, uiteindelijk tot de creatie van de taalwetgeving. Deze beschreef de oprichting van de taalgebieden en de taalgrens. Deze structuur bleek echter niet de meest geschikte om de communautaire spanningen op te vangen. Hij kon immers onvoldoende rekening houden met de eigenheden, verlangens en behoeften van de verschillende deelgebieden.

Om die reden werd België vanaf 1970 geleidelijk omgevormd van een eenheidsstaat tot een federale staat. Na een kwarteeuw staats Hervormingen werd België in 1993, met het Sint-Michielsakkoord, uiteindelijk ook formeel een federale staat. Concreet heeft de federalisering van België geleid tot een toevoeging van het regionaal niveau. Dit regionaal niveau verdeelt het land in drie gemeenschappen en drie gewesten. België heeft dan ook zes regeringen met zes bijhorende parlementen.

Het Belgisch federalisme is sinds de invoering ervan een constant evoluerend federalisme gebleken. Uit het verleden kan afgeleid worden dat elk portret hiervan niet meer is dan een tijdelijke, zeer afgewogen balans waarvan de uitkomst zeer onzeker is. De complexe Belgische bestuurlijke structuur is dan ook het resultaat van een serie historische compromissen.

Meer en meer wordt de vraag gesteld of België economisch niet onbestuurbaar is geworden door de complexe staatsstructuur die gecreëerd is. De communautaire discussies blijven namelijk een twistpunt en de politiek doet zijn uiterste best om de indruk op te wekken dat deze belangrijker zijn dan het maximaliseren van de economische welvaart. Daarom kan dan ook de vraag worden gesteld of er nog een compromis mogelijk is tussen de politieke wil en de ideologieën langs beide zijden van de taalgrens. Hier wordt dus al voor een eerste maal de houdbaarheid van het fiscaal federalisme in vraag gesteld.

Verder heeft België te kampen met een zeer hoge overheidsschuld. In 2010 bedroeg de bruto overheidsschuld 96,2 procent van het Bruto Binnenlands Product (Schuldagentschap, 2011) en de psychologische grens van 100 procent ligt in zicht. De geaccelereerde groei van de staatschuld de voorbije jaren, wordt enerzijds verklaard door de financiële crisis en anderzijds rijzen er vragen op of de hoge schuld niet te verklaren is door structurele problemen in het bestaande systeem.

Vanuit de politiek komen er wel voorstellen voor besparingsmaatregelen. Gaande van het ambtenarenbestand verkleinen tot en met het openbaar verkondigen dat politieke verantwoordelijkheid moet worden genomen door de Gewesten en Gemeenschappen (in essentie een herverdeling van de bevoegdheden en de decentralisatie van de federale overheid). De uitwerking bleef echter uit door de huidige politieke malaise. De staatshervorming die zal doorgevoerd worden, zou dan ook moeten zorgen voor een inhaalbeweging. Deze voorziet namelijk een besparing van 16 miljard tegen 2014 (Regeerakkoord, 2011).

1.1 Was het Belgisch fiscaal federalisme houdbaar in zijn toenmalige vorm?

Uit het bovenstaande vloeit dan ook de vraag voort of het federalisme in België nog houdbaar was in zijn toenmalige vorm. In functie van dit onderzoek wordt het onderzoeksdomein verder vernauwd tot het fiscaal federalisme, meer bepaald de personenbelasting en deels de vennootschapsbelasting. Voor een verdere theoretische

benadering wordt verwezen naar hoofdstuk 2. De problemen omtrent de communautaire disputen, de historische staatsschuld, de complexe staatsstructuren en uiteenlopende ideologieën leiden tot de concrete centrale onderzoeksvraag: was het Belgisch fiscaal federalisme houdbaar in zijn toenmalige vorm?

Om dit onderzoek in goede banen te leiden is er geopteerd om thema's te definiëren die leiden tot een objectief antwoord. Deze keuze heeft geleid tot de volgende drie thema's: een cijfermatige analyse van de staatsschuld en de Bijzondere Financieringswet, het juridisch kader van deze wet en de politieke wil omtrent fiscaal federalisme. Rond deze thema's worden dan ook de deelvragen gedefinieerd. De keuze van deze thema's is voortgevloeid uit een voorgaande literatuurstudie en de actualiteit. In wat volgt worden de drie deelvragen in detail behandeld.

1.1.1 Leidde de Bijzondere Financieringswet tot financieringsproblemen?

Het belang van fiscaliteit als thema wordt onder andere geïnspireerd door een essay van Oates (1999). In deze worden vragen gesteld omtrent de belastingen in een federaal systeem. Meer concreet wordt de vraag gesteld welke vormen van belastingen best passen bij de verschillende niveaus van overheden.

Deze deelvraag omvat twee voorname problemen. Het eerste probleem houdt rechtstreeks verband met de discussies die werden gevoerd tijdens de recente regeringsonderhandelingen. Meer bepaald handelde deze over de financieringsbehoeften en problemen van de verschillende overheden. Het is dan ook de bedoeling om een analyse te maken van de verschillende dotaties die uitgingen van de federale overheid naar de deelstaten. Een objectieve analyse, zonder beïnvloeding van communautair en ideologisch gedachtegoed, is hier dan ook vereist.

Het tweede probleem is de staatsschuld. Zoals eerder werd aangegeven, heeft België op dit moment een bruto schuldgraad die op weg is naar de psychologische grens van 100 procent

van het BBP. Om het voortbestaan van het land te waarborgen, is het dus belangrijk om de vraag te stellen of het huidige (dotatie) systeem leidt tot een verhoging van deze schuldgraad.

1.1.2 Wat waren de mogelijkheden in het toenmalige juridische kader?

Het belang van het juridische aspect vindt vooral zijn oorsprong in analyses en onderzoeken van de Bijzondere Financieringswet. Indien er wordt gesproken over fiscaal federalisme in België, kan men niet anders dan concluderen dat het gros van de theoretische aspecten door deze wet worden vertaald in praktisch uitvoerbare regels. Het belang van deze wet kan dan ook bijvoorbeeld worden afgeleid uit het onderzoek van Algoed en Van Den Bossche (2009).

Om een goed beeld te krijgen van de wetgeving betreffende de huidige bestuursstructuur in België, is het noodzakelijk om een onderzoek te doen naar de meest recente staatshervormingen. In essentie gaat het hier om de vijf staatshervormingen die geleid hebben tot het oprichten van de federale staat België in zijn huidige vorm. Tijdens het onderzoek zal er dan ook dieper worden ingegaan op heel het gebeuren van de bovengenoemde staatshervormingen. De wijzigingen omtrent bevoegdheden en middelen die daar bij horen worden dan kort toegelicht.

De reeks staatshervormingen heeft geleid tot de creatie en aanpassing van nieuwe wetgeving. Voor dit onderzoek vertaalt dit zich vooral in het belang van de Bijzondere Financieringswet. De Bijzondere Financieringswet van 16 januari 1989 bepaalt hoe de Belgische deelstaten hun inkomen verwerven om hun bevoegdheden te kunnen uitoefenen. Deze wet beschrijft de herverdeling van een percentage van de inkomsten van de federale overheid, waaronder de personenbelasting. De Bijzondere Financieringswet is een tekst die vooral gekend is vanwege zijn complexiteit, gecreëerd door de communautaire verschillen in België.

Bij het bespreken van deze deelvraag, zal er vooral gekeken worden of er structurele problemen zijn met deze wettekst. Verder zal de vennootschapsbelasting ook kort worden toegelicht.

1.1.3 Welke mogelijkheden bestonden er voor aanpassing of behoud van het federalisme vanuit de politiek?

De keuze voor het thema 'politiek' is meer aan de actualiteit gebonden. Het hoeft niet gezegd dat een politiek systeem staat of valt bij de ideologieën van de regeringspartijen. Deze vraag is dan ook het moeilijkst om academisch te onderbouwen en is eerder een praktische component. Ideologieën binnen het politieke landschap zijn meestal momentopnames maar de politieke stroming is eerder constant.

Kijkend naar het huidige Belgische politieke landschap komen enkele moeilijkheden aan het licht. Terwijl men in Vlaanderen eerder rechts stemt, is dit in Wallonië eerder links (Deredactie.be, 2010). Om die reden wordt er geopteerd voor een uitgebreide analyse van de politieke wil van vijf Vlaamse politieke partijen. De focus van deze analyses ligt specifiek bij het fiscaal federalisme en hoe zij dit als partij willen zien evolueren. Deze analyses werden gemaakt aan de hand van interviews met ervaringsdeskundigen binnen deze partijen. Deze interviews werden afgenomen tijdens de regeringsvorming.

Hoofdstuk 2: Praktisch

2.1 Theoretische benadering fiscaal federalisme

In brede termen kan een politiek systeem vanuit een economisch perspectief geëvalueerd worden aan de hand van twee criteria: billijkheid en efficiëntie. Efficiëntie handelt over de allocatieve efficiëntie, de technische efficiëntie in het leveren van overheidsdiensten, een efficiënt belastingstelsel en de levering van diensten door het juiste overheidsniveau. Overwegingen rond billijkheid handelen over zowel de private als de publieke sectoren. De overheden verbeteren inkomensongelijkheid door progressieve inkomensbelasting, directe betalingen voor sociale zekerheid afhankelijk van noden en de voorziening van publieke goederen en diensten bij nul- of gesubsidieerde prijzen. In de voorziening van overheidsdiensten suggereren fiscale billijkheidsoverwegingen dat gelijke individuen ook gelijk behandeld moeten worden (Williams, 2005).

Uit de stellingen hierboven volgt de theorie van fiscaal federalisme. Deze werd oorspronkelijk gedefinieerd door Musgrave (1959) en verder geoptimaliseerd door Oates (1972). Hoewel de naam het zo doet uitschijnen, is het concept van fiscaal federalisme in principe toepasselijk op elke overheidsstructuur, zolang er sprake is van verschillende overheidsniveaus die de facto beslissingsmacht hebben, zij het nu unitair, federaal of confederaal. Men moet er dus rekening mee houden dat men fiscaal federalisme niet enkel linkt aan officiële federaties.

Initieel werden stabilisatie en distributie gezien als de essentiële centrale functies, met allocatie als enige rol voor de gedecentraliseerde overheden. Vanuit dit perspectief is de belangrijkste taak van fiscaal federalisme het definiëren van de gepaste functies en financiën van lokale overheden op een zo efficiënt mogelijke manier (Bird, Fiscal Federalism, 1999).

Meer hedendaags wordt fiscaal federalisme behandeld als een algemeen normatief framework dat handelt over het toewijzen van bevoegdheden aan deelstaten en de juiste fiscale instrumenten om deze bevoegdheden uit te voeren, dit op een logische manier over de verschillende lagen van overheden (King, 1984). Bij het maken van deze onderverdeling

wordt de focus vooral gelegd op het verbeteren van de prestaties van de publieke sector met als einddoel het maximaliseren van de welvaart.

Het startpunt van fiscaal federalisme of 'de economische analyse van een gedecentraliseerde publieke overheid' (Garzarelli, 2004) is dus dat er bepaalde economische functies zijn waarmee een centrale overheid simpelweg niet bezig moet zijn. Concreet handelt de theorie over de precieze definitie van welke functies moeten gecentraliseerd worden en welke moeten worden overgelaten aan de lokale jurisdictie. De theorie van fiscaal federalisme is dan ook een theorie die de nodige evolutie meemaakt. Naarmate demografische wijzigingen en communautaire geschillen zich voordoen, vertalen deze zich in een verschuiving van de meest efficiënte verdeling van de bevoegdheden.

Eén manier om het fiscaal federalisme voor te stellen is het tiersysteem: twee of meer tiers van overheden (federaal, deelstaten, enz.) staan elk in voor tenminste een deel van hun inkomst binnen hun jurisdictie. Dergelijk tiersysteem heeft als vereiste dat er beslissingen moeten worden gemaakt over welke functies van overheden het best functioneren op welk niveau (welke tier). Verder moeten er beslissingen genomen worden over hoe deze overheidsactiviteiten moeten gefinancierd worden en de manier waarop verschillende niveaus van overheden betrekking hebben op elkaar door middel van instrumenten zoals intergouvernementele transferten. Indien men in een land voldoende onderscheid kan maken tussen bepaalde bevolkingsgroepen, dan is gedecentraliseerd beslissen vereist (Bird & Vaillancourt, *Perspectives on fiscal federalism*, 2006).

Het financiële proces van fiscaal federalisme verloopt in de praktijk hoofdzakelijk aan de hand van conditionele en niet-conditionele transferten tussen de verschillende overheden. Een conditionele transfert vereist het voldoen aan een aantal eisen of doelstellingen. Om een conditionele transfert te ontvangen moet het lager niveau van overheid akkoord gaan met de uitgavenstructuur van de federale overheid. Kortom: het is een werkwijze van de federale overheid om de nationale regels en standaarden toe te passen. Een niet-conditionele transfert daarentegen is een cash-of belastingtransfert zonder enige voorwaarden (Bird, *Fiscal Federalism*, 1999).

2.2 De basis van het Belgisch federalisme

Typisch voor het Belgisch federalisme is zijn complexiteit. Deze vindt zijn oorsprong in het rijke verleden van België. De communautaire situatie en de daarbij horende perikelen hebben gezorgd voor een extra dimensie waar andere landen niet mee geconfronteerd worden.

Een analyse van de unitaire staat België van vóór het invoeren van federalisme moet om die reden kort worden toegelicht. Het is de bedoeling om een beeld te schetsen van hoe het komt dat sommige politieke partijen politiek bedrijven zoals zij dat vandaag doen. Op die manier wordt ook duidelijker wat de situatie in België zo problematisch maakt. De daadwerkelijke evolutie van een unitaire staat tot en met een federale staat wordt in een later hoofdstuk besproken.

Het onderstaande is gebaseerd op werken van Van Velthoven (2011), Van Den Wijngaert (2011) en de website Belgium.be (geraadpleegd op 25/05/2011).

De taalstrijd tussen Vlamingen en Walen is een strijd die al langer bezig is dan het land België bestaat. Er was het probleem van een sterke diglossie: de bovenste lagen van de Zuidelijke Nederlanden verfransten gestaag, terwijl in het gewone leven op straat zowel Vlaamse als Waalse dialecten werden gesproken.

Deze toestand had duidelijk gevolgen bij de oprichting van het koninkrijk België. Enkel de Franstalige bourgeoisie had stemrecht in een staat waar de meerderheid van de bevolking Nederlandstalig was en dus de officiële landstaal niet begreep.

Het gebrek aan erkenning en respect voor de Nederlandse taal had tot gevolg dat de 'Vlaamse Beweging' al een aanvang nam in het eerste decennium van het bestaan van België. Van Vlaams nationalisme was in de jaren dertig echter nog geen sprake.

Hoewel de grondwet taalvrijheid toeliet, was het Frans de enige officieel erkende taal. Dit was niet verwonderlijk, want de adel en de hoge burgerij (ook de Vlaamse), die het land toen leidden, spraken Frans. Een Vlaming die in België iets wilde betekenen moest

overschakelen naar het Frans of verhuizen naar Wallonië waar door de industriële revolutie meer werkgelegenheid was.

In 1848 veranderde de situatie toen de kiesdrempel werd verlaagd waardoor de Vlaamsgezinde middenklasse stemrecht kreeg. De Vlaamsgezinden eisten dat in bestuurlijke aangelegenheden naast het Frans het Nederlands moest gebruikt worden.

In de jaren zestig volgde een radicalisering. Bij vele Vlaamsgezinden ruimde het Belgisch patriottisme plaats voor een Vlaams volksnationalisme, dat nog versterkt werd door de hardnekkige tegenkanting van de Franstalige burgerij ten opzichte van de Vlaamse eisen. De eerste successen van de Vlaamse beweging bleven echter niet uit. In de jaren 70 kwamen onder de katholieke regeringen taalwetgevingen tot stand.

In 1898 volgde de uitvaardiging van de gelijkheidswet. Het Nederlands werd gelijkgesteld met het Frans en aldus erkend als officiële landstaal.

De Eerste Wereldoorlog legde dan weer een grote hypotheek op de Vlaamse beweging. Duitsland gebruikte een duidelijke 'Flamenpolitiek'. Van de radicalisering die was ontstaan vóór de oorlog, maakten de bezetters handig gebruik. Zij zochten steun bij de flaminganten en willigden hiervoor talrijke Vlaamse eisen in. Dit bracht de Vlaamse beweging in zwaar diskrediet. Daarbij was er in het Belgisch leger een groot overwicht van Franstalige officieren. De Vlaamstalige soldaten begrepen de Franse bevelen niet, wat aanleiding gaf tot oprichting van Vlaamsgezinde kringen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog maakte de Vlaamse beweging dezelfde fout als dertig jaar voordien: zij collaboreerde opnieuw met de vijand. Wat wel moet gezegd worden is dat dit ook gebeurde langs Waalse zijde.

Na de Tweede Wereldoorlog ontwaakten ook de wallinganten opnieuw, nu met socialistische en economische eisen. In 1945 eisten zij autonomie voor Wallonië en eventueel zelfs aansluiting bij Frankrijk. Bij het einde van de Tweede Wereldoorlog waren het dan ook de communautaire spanningen die de Belgische politiek gingen domineren en ze kregen behalve een cultureel karakter ook een sociaaleconomische dimensie. Verschillende kwesties, waarin

de tegenstellingen tussen Vlaanderen en Franstaligen alsmear duidelijker werden, volgden elkaar in snel tempo op.

Rond 1960 verschoof echter het economische zwaartepunt van de zware industrie in Wallonië naar het zich gestaag ontwikkelende Vlaanderen. Wallonië had de jaren ervoor een immense groei en economisch succes gekend door de industriële revolutie. Maar de sluitingen van Waalse kolenmijnen en fabrieken volgden elkaar nu op. Talrijke stakingen en sociale onrust waren het gevolg. Vele Walen waren nu voorstander van een federale staatsstructuur, waarin Wallonië zelfbeschikkingsrecht kreeg over zijn economische en sociale ontwikkeling.

In deze periode ontdekte de Vlaamse regio het succes van hun netwerk van kleine ondernemingen. Ook waren er de aantrekkingskracht van de Antwerpse haven en gigantische investeringen uit de Verenigde staten. Men kwam dan ook tot de vaststelling dat de Vlaamse regio welvarender was geworden dan de Waalse en zo de transfererende entiteit ten opzichte van Wallonië was geworden.

Het Belgisch federalisme is dan ook de uitkomst van een 'anti- Frans- sprekende – bourgeoisie- sociale beweging, in het noorden gekenmerkt door solidariteit ten aanzien van een taal, een houding die later verandert in jaloezie over het bezit van grondgebied. De huidige politiek moet dan ook rekening houden met frustraties over het verleden. Aan Vlaamse zijde een verleden van onderdrukking en minachting.

2.3 Afbakening werkgebied

Omdat de wetgeving omtrent financiën immens uitgebreid is en veel aspecten omvat, is het nodig om ons werkgebied af te bakenen. Allereerst ligt de focus van het onderzoek bij de kasinstromen en transferten van de federale regering. De toewijzing van die transferten aan specifieke bevoegdheden door de gemeenschappen en gewesten worden niet in detail behandeld tenzij dit van belang zou zijn voor de uitkomst van het onderzoek. De transferten van en naar de Europese Unie worden buiten beschouwing gelaten.

Wegens het uitgebreide kluwen van financiën in België wordt er hoofdzakelijk gefocust op de personenbelasting en in beperkte mate op de vennootschapsbelasting.

Om het werk te beperken in de tijd, wat nodig is omwille van de actualiteit van het thema, gaan we uit van de Bijzondere Financieringswet voor de zesde staatshervorming.

Hoofdstuk 3: Huidige en toekomstige situatie in reële cijfers / voorspellingen

3.1 Financiering gewesten en gemeenschappen

In het kader van de theorie van het fiscaal federalisme is het vooral belangrijk om te kijken naar de evolutie van de dotaties. Meer bepaald is het de bedoeling om de financiering van de deelstaten onder de Bijzondere Financieringswet van 1989 te analyseren. Daarbij dringt een kernvraag zich op: waren de federale overheid en de deelstaten gebaat met de oude Bijzondere Financieringswet?

3.1.1 Huidige situatie

Om de huidige situatie te beoordelen bekijken we in reële cijfers en in procenten de cijfers van de totale belastinginkomsten.

Als naar de toestand van de afgelopen 40 jaar gekeken wordt, kan de impact van de Bijzondere Financieringswet duidelijk vastgesteld worden. Vanaf 1989, het jaar dat de wet van kracht werd, is er een autonomie gegroeid door de belastingen te delen en te verplaatsen van het federaal niveau naar het gewestelijk niveau of het gemeenschapsniveau.

Als gekeken wordt naar de financiering van de gemeenschappen onder de financieringswet van 1989, kunnen vier financieringsvormen onderscheiden worden: niet-fiscale opbrengsten zoals schenkingen en legaten, een toegewezen gedeelte van de belastingen, een dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld en leningen. De Duitse gemeenschap is een uitzondering op deze regel, zij krijgt enkel een dotatie van de federale regering vanwege hun kleinschaligheid.

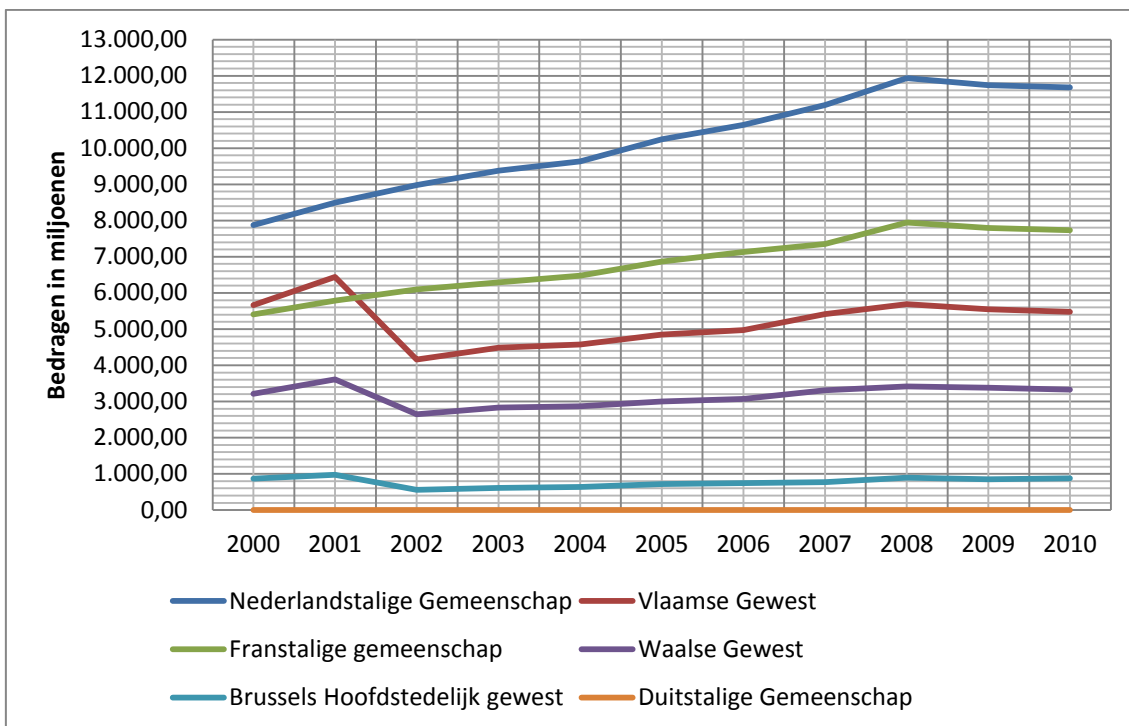
In dit onderzoek ligt de focus vooral op het toegewezen gedeelte van de belastingen, dit is een deel van de opbrengsten van de personenbelasting en de BTW herverdeeld over de gemeenschappen. De gewesten worden gefinancierd door fiscale en niet-fiscale ontvangsten en een toegewezen gedeelte van de belastingen en leningen.

De fiscale ontvangsten omvatten twaalf gewestelijke belastingen waarbij de gewesten zelf bevoegd zijn op hun grondgebied voor de aanslagvoet, de heffingsgrondslag en de vrijstelling van deze belastingen te wijzigen. Welke deze zijn, wordt verder besproken in het volgende hoofdstuk.

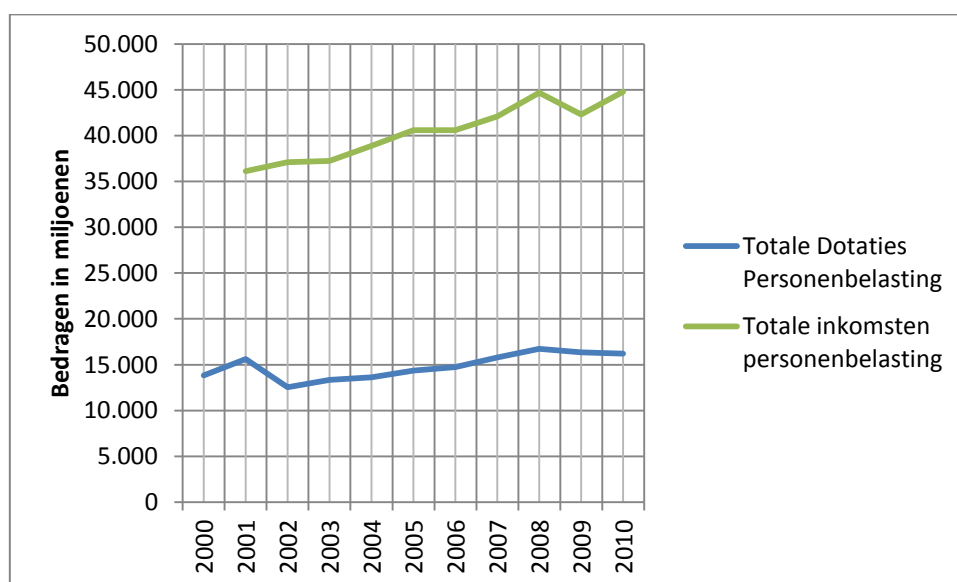
Het toegewezen gedeelte van de belastingen aan de gewesten bestaat dan weer uit twee delen. Enerzijds gaat het om een samengevoegde belasting waarbij de gewesten opcentiemen en afcentiemen kunnen heffen op de personenbelasting. Anderzijds wordt een deel van de opbrengst van de personenbelasting door de federale overheid herverdeeld over de gewesten. In dit werk worden enkel de dotaties besproken.

In de onderstaande figuren is er een projectie gemaakt van de cijfers die verband houden met de dotaties. Het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap worden apart behandeld, alhoewel zij in de praktijk samen functioneren. Verder zijn de transferten gericht aan de gemeenschapscommissies buiten beschouwing gelaten. Gemeenschapscommissies bepalen de inkomsten voor Brussel. Deze vertegenwoordigen een verwaarloosbaar bedrag op het geheel. Deze data kunnen teruggevonden worden in de bijlage 1 (p. 85).

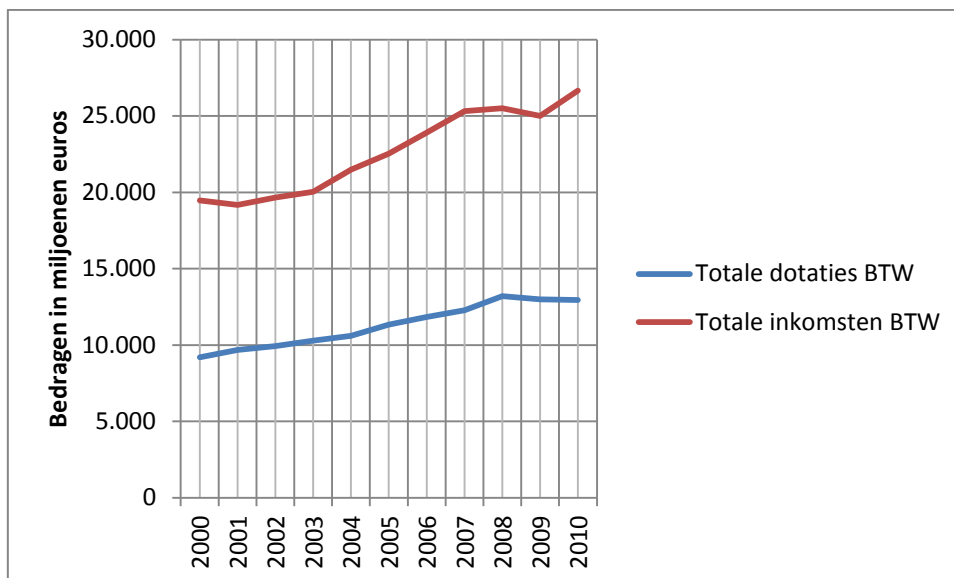

Figuur 1: Dotaties uitgaande van de federale regering naar de deelstaten - Eigen berekeningen, bron HRF (2011)

Figuur 2: Totaal uitgekeerde personenbelasting in verhouding tot totale inkomst van de personenbelasting – Eigen berekeningen, bron HRF (2011)

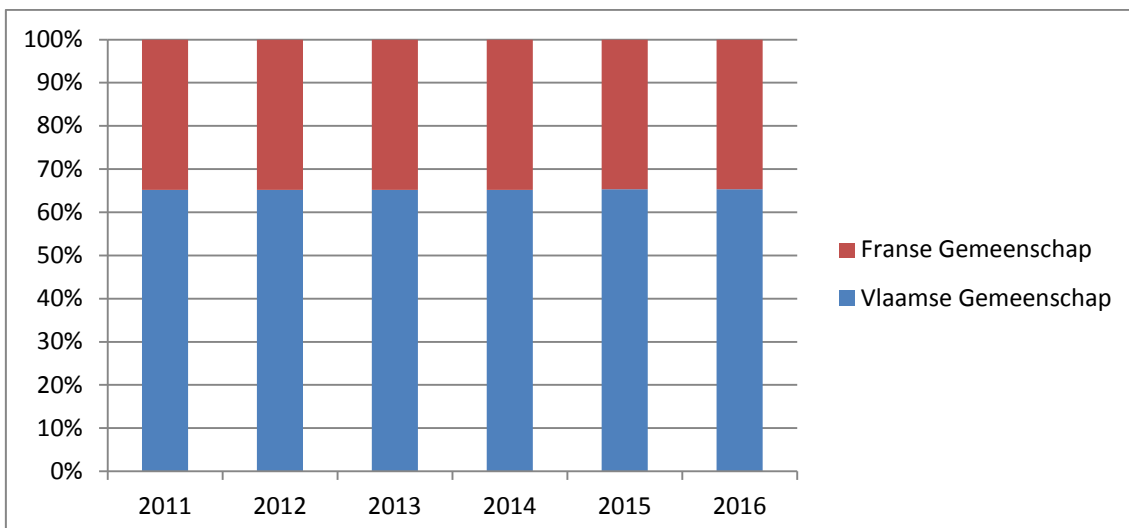
Figuur 3: Totaal uitgekeerde BTW in verhouding tot totale inkomst van de BTW - Eigen berekeningen, bron HRF (2011)

Als gekeken wordt naar de cijfers van de voorbije jaren vallen enkele merkwaardige trends op. In tegenstelling tot wat sommige partijen beweren, zuigt de Bijzondere Financieringswet de federale staatskas niet leeg. Zowel de federale overheid als de deelstaten hebben in absolute termen een groter bedrag ontvangen. De verhoudingen zijn hetzelfde gebleven zoals weergegeven in figuur 1. Wat wel merkbaar is in de cijfers, is de financiële crisis beginnende vanaf 2008.

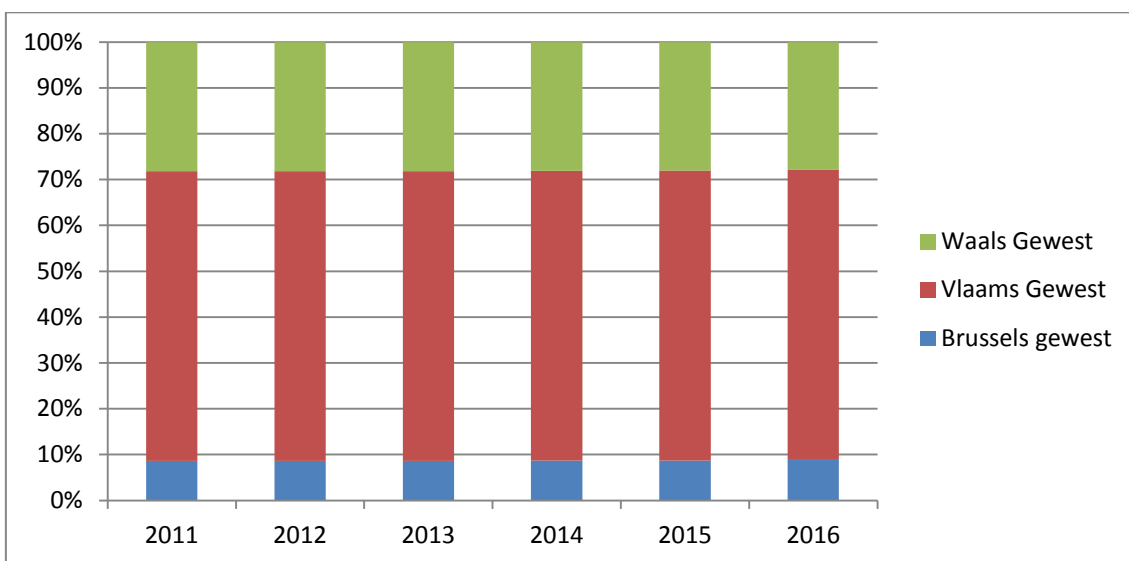
Het onderzoek in detail van de impact van de wetgeving wordt verder besproken in het volgende hoofdstuk.

3.1.2 Voorspellingen

Gekeken naar de voorspellingen van de dotaties voor de komende jaren, indien de wet onveranderd zou blijven, kan opgemerkt worden dat er vooral gebruik gemaakt wordt van projecties van het percentage van de uitgekeerde hoeveelheid personenbelasting. Deze cijfers blijven over de jaren heen constant, figuur 5 en 6 geven dit aan. Die cijfers zijn van het planbureau en gaan uit van een ongewijzigde Bijzondere Financieringswet.

Figuur 4: Uitkering personenbelasting aan gemeenschappen in procent van het totaal uitgekeerde bedrag - Eigen berekeningen, Bron Federaal Planbureau (2011)

Figuur 5: Uitkering personenbelasting aan gewesten in procent van het totaal uitgekeerde bedrag, - Eigen berekeningen, Bron Federaal Planbureau (2011)

3.1.3 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de dotaties als geheel in beschouwing genomen. Dit houdt in dat er minder rekening gehouden is met de opbouw van de dotatie, maar eerder met de grootte ervan en de impact op het federale budget. Kwesties zoals de 'perverse effecten' van het solidariteitsmechanisme en problemen omtrent de negatieve term worden verder aangekaart in het volgende hoofdstuk.

Een aanvullende kanttekening is dat macrodata voorspellen altijd in zekere mate gissen is. De hoeveelheid van variabelen die meespelen in dit verhaal is zeer uitgebreid. Een indicator hiervan is de impact van de kredietcrisis op de dotaties. Deze externaliteit was niet voorzien.

Wat wel opvalt aan de Bijzondere Financieringswet is dat deze zo in elkaar steekt dat een entiteit nooit een grote budgettaire schok zal krijgen. Doordat de dotaties inelastisch zijn aan de inkomsten van de personenbelasting zal ook geen enkele entiteit geaccelereerd verarmen. Meer uitleg hierover wordt gegeven in het volgende hoofdstuk.

3.2 Evolutie overheidsschuld

De overheidsschuld - in de zin van het Verdrag van Maastricht - is de nominale waarde van alle aan het einde van een periode (jaar, trimester) uitstaande bruto verplichtingen van de sector "overheid", met uitzondering van de verplichtingen waarvan de corresponderende financiële activa door de sector "overheid" worden aangehouden. Deze verplichtingen hebben betrekking op de volgende rubrieken: chartaal geld en deposito's, effecten met uitzondering van aandelen exclusief financiële derivaten en leningen, overeenkomstig de definities van het ESR 95.

De sector "overheid" wordt uit een economisch oogpunt gedefinieerd met verwijzing naar het Europees stelsel van economische rekeningen (ESR 95). Deze sector omvat alle institutionele eenheden die tot de niet-marktproducenten behoren. De sector "overheid" is onderverdeeld in de volgende subsectoren:

- De subsector "centrale overheid" omvat alle bestuursinstellingen van de staat en andere centrale instellingen waarvan de bevoegdheid zich uitstrekt over het hele grondgebied, met uitzondering van de wettelijke sociale verzekeringsinstellingen;
- De subsector "deelstaatoverheid" omvat de bestuursinstellingen die onder de bevoegdheid vallen van de gemeenschappen en de gewesten met uitzondering van de sociale verzekeringsinstellingen op deelstaatniveau;
- De subsector "lagere overheid" omvat de instellingen van openbaar bestuur waarvan de bevoegdheid zich slechts tot een lokaal gedeelte van het grondgebied uitstrekt met uitzondering van de plaatselijke sociale verzekeringsinstellingen. Tot de lagere overheid behoren o.a. de provincies en de gemeenten;
- De subsector "wettelijke sociale verzekeringsinstellingen" omvat alle institutionele eenheden op centraal, lokaal niveau en op deelstaatniveau waarvan de hoofdactiviteit bestaat uit het verstrekken van sociale uitkeringen en waarvan de voornaamste inkomsten bestaan uit verplichte sociale bijdragen. Onder deze sector vallen het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering en de Rijksdienst voor sociale zekerheid.

3.2.1 Huidige situatie

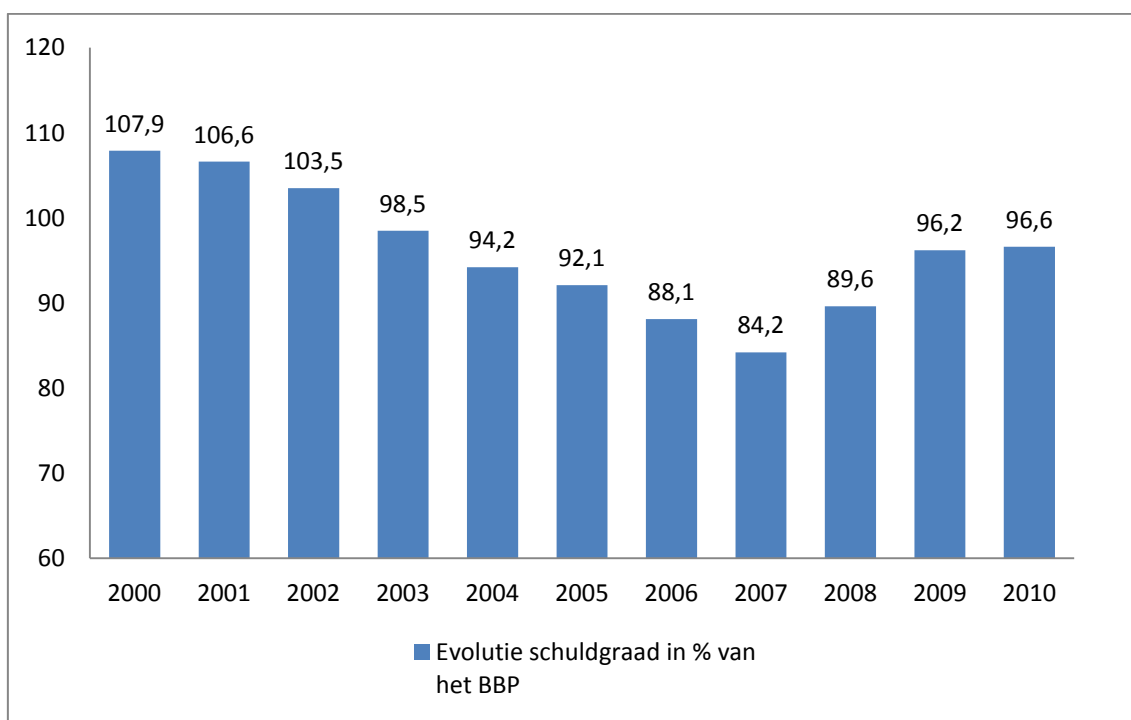
Bij de analyse van de staatsschuld wordt de periode 2000-2010 bestudeerd. De reden hiervoor is te vinden bij de laatste staats hervorming (Lambermontakkoorden). Deze hebben ertoe geleid dat de gemeenschappen en gewesten meer middelen en bevoegdheden hebben ontvangen.

Wat in ieder geval nu al afgeleid kan worden, is dat België niet voldoet aan de Maastrichternorm. Deze norm zegt dat de staatsschuld niet meer dan 60 procent van het BBP mag bedragen. Volgens de prognoses zal België dit ook niet doen voor 2035.

Kijkend naar onderstaand staafdiagram kunnen twee overduidelijke trends waargenomen worden. Een overtuigend neergaande evolutie tot in het jaar 2007, gevolgd door een sterke stijging en uiteindelijk een, voorlopige, stabilisering in 2010.

De opgaande evolutie is te wijten aan de wereldwijde kredietcrisis waarvan het resultaat vooral merkbaar is in 2009 met een groei van 6,6 procent van de overheidsschuld. De helft van deze schuldstijging is te wijten aan het begrotingstekort. De andere helft is het gevolg van financiële transacties. Een voorbeeld hiervan is de lening van twee miljard Euro aan KBC.

Met het deficit van het BBP in 2009 en een schuldratio die op weg is om de psychologische kaap van 100 procent van het BBP te bereiken, staan de openbare financiën in België voor zware ingrepen. Een sanering is nodig, niet alleen om terug te keren naar de 3 procent deficitnorm van het Europese Groei- en Stabiliteitspact, maar vooral om een nieuw sneeuwbaaleffect dat de schuldratio versneld uit de hand doet lopen, te voorkomen.

Figuur 6: Evolutie historisch begrotingstekort in procent van het BBP - Eigen berekeningen, Bron federaal planbureau (2011)

Wat opmerkelijk is aan deze cijfers is dat de historische staatshervormingen de consistentie van deze staatsschuld zeer sterk hebben bepaald. Met name dat in het verleden zeer veel bevoegdheden zijn overgedragen, maar dat de Gewesten en Gemeenschappen maar voor één vijfde van hun inkomsten verantwoordelijk zijn gemaakt. Dit houdt in dat de

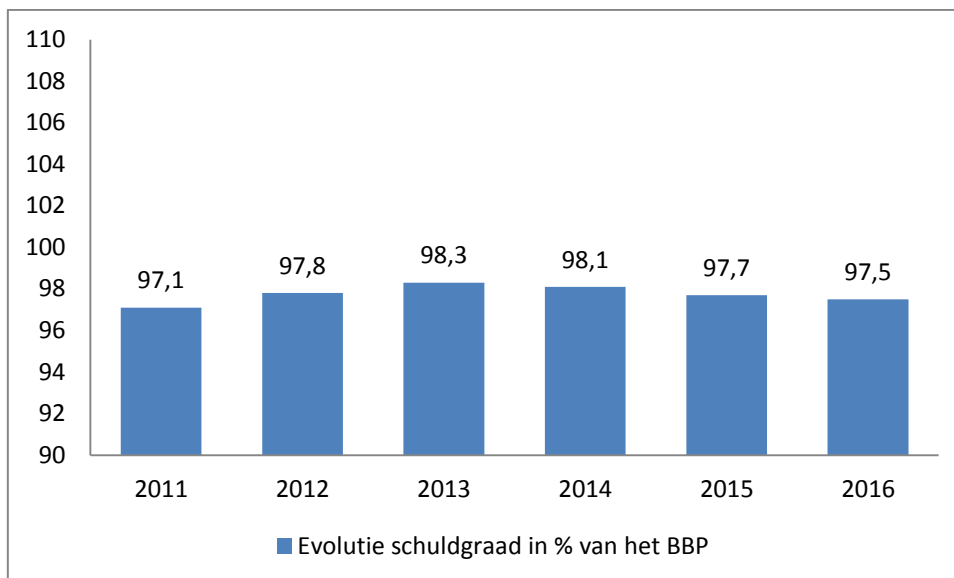
staatsschuld voor 89 procent door de federale overheid wordt getorst tegenover slechts 6 procent door de deelgebieden. De overige 5 procent situeert zich bij de lokale overheden.

Als men dus kijkt naar het fiscaal federalisme in België, kan niet geconcludeerd worden dat deze stelselmatig leidt tot een schuldverhoging. De verhoogde staatsschuld is eerder een historische erfenis die het gevolg is van slecht beleid.

Omdat de Bijzondere Financieringswet zijn laatste (grote) wijzigingen ondergaan heeft tijdens de laatste staatshervorming, kan men de periode 2001-2003 als aanvaardbare graadmeter gebruiken. Na een trendanalyse kunnen we dan ook besluiten dat deze wet niet leidt tot een verhoogde overheidsschuld. Integendeel: de overheid slaagt erin om de schuld af te bouwen tot en met 2007. De negatieve trend die dan wordt aangevangen is verklaarbaar door de eerder vermelde externaliteiten.

3.2.2 Voorspellingen

De cijfers die voor deze voorspellingen worden gebruikt zijn berekend door het federaal planbureau. Deze zijn gepubliceerd in mei 2011 en zijn berekend aan de hand van de beschikbare informatie op 15 april (Federaal Planbureau, 2011, p. 9). De situatie hieronder geschetst is dus één waar de Bijzondere Financieringswet wordt behouden in zijn huidige vorm.

Figuur 7: Evolutie voorspelde schuldgraad in procent van het BBP - Bron Debtagency.be (2011)

Deze cijfers berekend door het planbureau in mei, worden ondersteund door een conjunctuurbeeld van Rabobank over België op 6 december 2011. Zij voorspellen voor 2011 een staatsschuld van 97,1 procent van het BBP en voor 2012 een schuld van 97,75 procent (Verduijn, 2011).

Opnieuw is hier geen sprake van een grote invloed van de Bijzondere Financieringswet. De stijging van de schuldgraad in 2011 is eerder van exogene aard, vooral als gevolg van de storting van de tweede schijf van de lening aan Griekenland a rato van 0,35 procent van het BBP. Die stijging wordt afgezwakt door de sterke groei van het BBP, de daling van de impliciete rente door de verwachte toename van de rentebesparingen dankzij swapoperaties en de verbetering van het primair saldo. In 2012 zijn het echter de oplopende rentelasten en de verslechtering van het primair saldo die een endogene groei van de schuld veroorzaken. Daarnaast wordt de schuldgraad ook negatief beïnvloed door de storting van de derde schijf van de lening aan Griekenland (0,15 procent van het BBP).

De verbetering van het primair saldo tegen het einde van de projectieperiode, leidt tot een klein omgekeerd sneeuwbaaleffect vanaf 2014. De afname van de schuldgraad vanaf 2014

kan verklaard worden door de terugbetaling van de toegekende leningen aan de Griekse staat.

Het gevaar van een hogere kredietrisicokost bestaat dan ook bij de Bijzondere Financieringswet. In geval van ontsporing van hun financiën zijn de deelgebieden aangewezen op een *bailout* door de federale overheid.

3.2.3 Conclusie

Dat er een probleem is met de schuldgraad van België, daarover is geen twijfel mogelijk. Dat dit probleem veroorzaakt zou worden door de onhoudbaarheid van de Bijzondere Financieringswet is niet correct en kan niet onderbouwd worden.

Dit betekent niet dat de huidige (en toekomstige) situatie een sanerend effect heeft op de overheidsschuld. Een staats hervorming die zich volgens het beproefde recept opnieuw zou beperken tot de overheveling van bestedingsbevoegdheden naar gewesten en gemeenschappen, zou zelfs het saneren nog meer hypothekeren. Pas wanneer de staats hervorming prioritair verdiept wordt naar een nieuw financieringssysteem dat de deelgebieden fiscaal responsabiliseert, wordt een echte sanering mogelijk.

Onder de Bijzondere Financieringswet van 1989 blijft - bij gebrek aan voldoende eigen belastingbevoegdheden - ook schuldautonomie voor de deelgebieden (noodgedwongen) beperkt. In zekere mate draagt het regionaliseren van schuld bij tot een sanering van de ontspoorde overheidsfinanciën. Zowel de regionalisering van de schuld als de fiscale responsabilisering werkt disciplinerend. De verschillende overheidsniveaus zouden dan eindelijk met de juiste budgetbeperkingen op hun bestedingsbedrag geconfronteerd worden. Het is ook aangewezen dat wanneer een federale overheid bevoegdheden afstaat, zij de bijhorende lasten van de schuld doorsluizen naar de deelstaten.

Verder mag men ook niet vergeten dat schulden voor een regio als beleidsinstrument kunnen dienen. Het is een goed middel om regio specifieke schokken op te vangen en om productieve investeringsuitgaven, waarvan de bevoegdheden meer liggen bij de deelgebieden dan op het federatieniveau, te financieren.

Dit belet niet dat er omzichtig te werk moet gegaan worden bij schuldregionalisering. De financieringskosten van de schuld zouden namelijk stijgen indien de financiële markten verstoord worden.

Een ander probleem dat men niet uit het oog mag verliezen zijn de indirecte gevolgen van de schulden crisis in Griekenland. Samen met het uitblijven van een regering hebben deze gezorgd voor een verlaagde rating en een bijhorend 'negatieve outlook'- advies. Het risico bestaat dat op termijn ten gevolge hiervan de schuldgraad zal groeien door een verhoging van de intrestvoet.

Hoofdstuk 4: Fiscaal federalisme in een juridisch

kader

4.1 Staatshervormingen

Het systeem van fiscaal federalisme is in België gelijkmatig ingevoerd aan de hand van vijf grote staatshervormingen. Concreet is er in een tijdsspanne van 40 jaar een evolutie gebeurd van een eenheidsstaat naar een federale staat. Een korte schets van welke wetgeving hieruit is voortgevloeid en welke impact dit heeft gehad op het systeem van transferten is dan ook noodzakelijk.

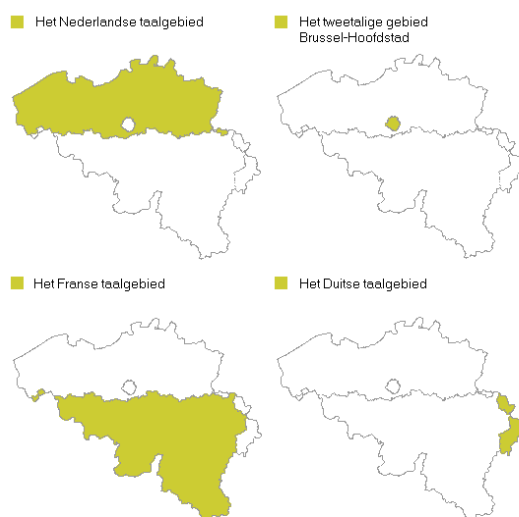
4.1.1 1961-1963: De taalgrens

Na een lange periode van taalstrijd werd in de periode 1961-1963 de taalgrens wettelijk en definitief vastgelegd. Sinds 1921 was het zo dat het taalregime van een gemeente kon aangepast worden op basis van de resultaten van de tienjaarlijkse talentelling. Zodra een minderheidstaalgroep meer dan 20 procent van de bevolking uitmaakte, konden taalfaciliteiten afgedwongen worden. Vanaf 1932 was dit meer dan 30 procent. Een gemeente kon zelf van taalregime veranderen, op het moment dat de vroegere minderheidsgroep volgens de telling een meerderheid was geworden. De resultaten van een aantal talentellingen, vooral van de laatste telling in 1947, gaven meermaals aanleiding tot politieke heibel. Vooral aan de Vlaamse zijde werden een aantal resultaten betwist. De volgende telling die zou doorgaan in de jaren 50 kwam er niet meer omdat een aantal Vlaamse burgemeesters weigerden deze uit te voeren. Bij de wettelijke vastlegging van de taalgrens werd daarom ook meteen beslist dat de officiële tienjaarlijkse talentelling afgeschaft werd.

De kaart uitgetekend door Van Crombrugge werd uiteindelijk binnen een politieke commissie aangenomen op 10 juni 1952 en werd eenparig goedgekeurd door de algemene vergadering van het centrum Harmel (Centrum van onderzoek voor de Nationale oplossing van de maatschappelijke, politieke en rechtskundige vraagstukken van de verschillende gewesten

van het land). Toch zou het wetsontwerp ter zake dat in 1961 ingediend werd door minister Arthur Gilson belangrijke verschillen met deze kaart vertonen. Tijdens de parlementaire besprekingen werd het wetsontwerp zelf ook nog bijkomend aangepast. De uiteindelijke goedkeuring door de Kamer van Volksvertegenwoordigers kwam er uiteindelijk op 31 oktober 1962. De taalgrens zou wettelijk van kracht worden op 1 september 1963.

Door de taalgrenzen worden ook de vier officiële taalgebieden begrensd: het eentalige Nederlandse taalgebied, het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, het Franse taalgebied en het Duitse taalgebied.

Figuur 8: Taalgebieden in België (markackaertbl.blogspot.com, 2010)

4.1.2 1970: De eerste staatshervorming

Stilaan maar zeker groeide het inzicht dat alleen een federale herinrichting van de Belgische staat, waarbij Vlamingen en Franstaligen een zekere vorm van politieke autonomie zouden krijgen, België nog kon redden.

In 1970 zette het parlement een eerste bescheiden stap in die richting: België werd ingedeeld in drie cultuurgemeenschappen die overeenstemden met de drie grootste

taalgebieden van het land. Op juridisch vlak betekende dit het begin van het proces van de staatshervorming.

De geboorte van de drie cultuurgemeenschappen, zoals hun naam laat vermoeden, is een teken van een bepaalde autonomie inzake cultuur. Toch waren de bevoegdheden van die cultuurgemeenschappen nog uiterst beperkt. Deze hervorming was een antwoord op het streven van de Vlamingen naar culturele autonomie.

De gewestwording werd voorlopig echter niet uitgevoerd. Vlamingen en Franstaligen geraakten het niet eens over de afbakening van het gewest Brussel. De basis voor de gewesten was echter gelegd; ze kregen ieder hun eigen grondgebied en dienden vooral actief te zijn op economisch vlak. De gewesten zijn een antwoord op het streven van de Franstaligen – de Walen en de Franstalige Brusselaars – naar economische autonomie. De oprichting van de cultuurgemeenschappen doorbrak wel het 'wetgevende monopolie' van het Belgische parlement. Het einde van de Belgische unitaire staat was dus ingeluid.

4.1.3 1980: De tweede staatshervorming

In 1980 vond de tweede staatshervorming plaats. Het werk dat in 1970 startte, werd verdergezet. In 1980 werden de cultuurgemeenschappen kortweg de Gemeenschappen. Dit gebeurde omdat de Gemeenschappen zich naast de culturele aangelegenheden ook verantwoordelijk werden over de persoonsgebonden aangelegenheden, namelijk de gezondheid en de sociale bijstand.

Bijgevolg heetten deze drie Gemeenschappen vanaf 1980: de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap. Deze gemeenschappen kregen elk een raad wat het huidige parlement is en een regering.

Met de staatshervorming van 1980 werden ook twee Gewesten opgericht: het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest. Ook zij hebben een raad en een regering. In Vlaanderen smelten van bij het begin de regering en de raad van het Vlaamse Gewest samen met de regering en de raad van de Vlaamse Gemeenschap. In Vlaanderen heeft men voor de Gemeenschappen en de Gewesten dus één regering en één raad. Dit in tegenstelling tot de

Franstaligen die de Franse Gemeenschap en het Waalse gewest niet samenvoegden. Er zijn immers veel meer Franstalige Brusselaars ten opzichte van Franstalige Walen dan dat er Nederlandstalige Brusselaars zijn ten opzichte van Vlamingen.

De opdeling van België in twee soorten van deelstaten, Gemeenschappen en Gewesten, was nodig omdat Vlamingen en Walen een verschillende kijk op de federalisering hadden. Voor de Vlamingen was het streven naar culturele autonomie voor alle Nederlandstaligen, met inbegrip van de Brusselse Vlamingen, de belangrijkste drijfveer. Dat streven ligt aan de basis van de drie Gemeenschappen. De Walen daarentegen, waren vooral vragende partij om een eigen sociaaleconomisch beleid te voeren in de Waalse regio en hechtten minder belang aan de band met de Franstalige Brusselaars. Hun aandacht ging vooral uit naar de gewestvorming. Om een compromis te bereiken heeft men uiteindelijk de twee soorten deelstaten opgericht.

Van deze tweede fase in 1980 onthouden we ook dat het Brusselse Gewest, weliswaar erkend in 1970, toch nog in de 'koelkast' blijft zitten wat zijn instellingen betreft. Maar dat veranderde bij de derde staatshervorming.

4.1.4 1988-1989: De derde staatshervorming

Tijdens de derde staatshervorming in 1988-1989 kreeg vooral het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vorm. Het kreeg ook, zoals de andere twee, gewesteneigen instellingen en meer bepaald een raad, nu parlement genoemd en een regering.

Brussel werd bevoegd inzake onderdelen van het economisch beleid, maar ook voor ruimtelijke ordening, leefmilieu en energiebeleid. De gewesten kregen zoals de gemeenschappen met een parlement of raad een eigen wetgevend orgaan dat decreten met kracht van wet kon goedkeuren en met een regering een uitvoerend orgaan. Met deze derde staatshervorming ontvingen ook de gemeenschappen meer bevoegdheden zoals bijvoorbeeld onderwijs en werden de gewesten verder versterkt door de extra bevoegdheden als vervoer en openbare werken Dit alles gebeurde aan de hand van een nieuwe wet: de Bijzondere

Financieringswet. Deze wordt gezien als de vereenzelviging van het fiscaal federalisme in België.

4.1.5 1993: Sint-Michielsakkoord

Ten slotte werd het proces van de staatshervorming dat in 1970 startte, afgewerkt met een vierde staatshervorming in 1993. De Belgische Staat werd dan een volwaardige federale staat. De gemeenschappen en de gewesten die tijdens de voorgaande hervormingen werden opgericht, kregen nu immers alle bevoegdheden toegewezen. De eerste zin van het eerste artikel van onze grondwet die vroeger luidde: 'België is ingedeeld in provincies' veranderde in: 'België is een federale staat, samengesteld uit de gemeenschappen en de gewesten'. De federale staat België was vanaf dat ogenblik een feit.

De grote betekenis van het Sint-Michielsakkoord van 29 september 1992, dat uiteindelijk resulteerde in de grondwetsherziening van 1993, was dat het eindelijk komaf maakte met het systeem van het dubbelmandaat, waarbij de leden van het Vlaamse of Waalse parlement in de eerste plaats leden waren van de Kamer of de Senaat. Sinds de verkiezingen van 21 mei 1995 zijn de Vlaamse en Waalse parlementen, zelfstandige, rechtstreeks verkozen parlementen. Die verworvenheid was het voorlopig sluitstuk van de ombouw van de Belgische staat van een unitair naar een federaal model.

De vierde staatshervorming heeft de parlementen van de deelstaten nog een tweede belangrijke hefboom voor zijn verdere ontwikkeling gegeven, namelijk: de constitutieve autonomie. Dat houdt in dat deze parlementen zelf bepalen wat de essentiële regels zijn inzake samenstelling, verkiezing en werking.

4.1.6 2001-2003: Lambermont- en Lombard-Akkoorden

Het Lambermontakkoord en het Lombardakkoord luiden in 2001 de vijfde staatshervorming in. In dit onderdeel bespreken we deze twee akkoorden in detail.

Het Lambermontakkoord hevelde bepaalde bevoegdheden over naar de gewesten en de gemeenschappen. Zo werd de gemeente- en provinciewet een regionale bevoegdheid, maar ook landbouw, zeevisserij en buitenlandse handel werden geregionaliseerd.

Ontwikkelingssamenwerking (voor de gewestelijke en gemeenschappelijke bevoegdheden), de controle op de verkiezingsuitgaven bij de verkiezing van het parlement en de aanvullende financiering van de politieke partijen werden naar de gemeenschappen en de gewesten overgeheveld. Daarnaast voorzag het akkoord een aantal maatregelen over de financiering van de gemeenschappen, de uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten en een extra dotatie van de federale overheid aan de Vlaamse en de Franse gemeenschapscommissie.

Het Lombardakkoord wijzigde de werking van de Brusselse instellingen. De zes Brusselse leden van het Vlaams Parlement worden sindsdien rechtstreeks verkozen. Het akkoord veranderde ook de zetelverdeling tussen beide taalgroepen in het Brussels Hoofdstedelijk Parlement. Het Lombardakkoord had ook invloed op de procedure om de belangrijkste gewestelijke ordonnanties over de ondergeschikte besturen aan te nemen; het veranderde de meerderheid van de stemmen die vereist is in elke taalgroep van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement.

4.2 Bijzondere financieringswet

4.2.1 Ontstaan

De Bijzondere Financieringswet werd gecreëerd tijdens de derde staatshervorming in de periode 1988-1989. Concreet werd in de Bijzondere Financieringswet de financiering van Gewesten en Gemeenschappen geregeld. Wijzigingen aan die wet vereisten een tweederde meerderheid in het parlement met bovendien een gewone meerderheid in elke taalgroep. De staatshervormingen van 1993 en 2001, hebben de Bijzondere Financieringswet op een aantal punten gewijzigd.

Het nieuw financieel mechanisme op de financiering van de Gemeenschappen en Gewesten, dat werd ingevoerd door de bijzondere wet van 16 januari 1989, vormde een belangrijk keerpunt. Voortaan lag de nadruk immers op financiële verantwoordelijkheid en wederzijdse solidariteit.

Tot in 1988 bestonden de middelen vooral uit dotaties uit de begroting van de federale overheid. Die dotaties werden volgens bepaalde verdeelsleutels toegekend op basis van de bevoegdheden van de gemeenschappen en gewesten. Dit systeem berustte op het begrotings solidariteitsprincipe vermits de middelen die ter beschikking werden gesteld van elke gemeenschap en elk gewest overeenstemden met hun specifieke behoeften, maar op dezelfde manier geheven werden over het hele nationale grondgebied (impliciete, niet-meetbare solidariteit).

Sinds de invoering van het nieuwe financieringsstelsel in 1989 worden de middelen (met uitzondering van het onderwijs) echter niet langer volgens vaste en soms willekeurige verdeelsleutels verdeeld, maar op basis van de bijdrage van elke entiteit tot de personenbelasting. Dit komt neer op de toepassing van het principe van de "billijke terugvloeiing", dat een direct verband tussen de middelen van de collectiviteiten en de op hun grondgebied geïnde belasting verzekert.

Om het nieuwe systeem gezond te kunnen houden, heeft de wet ook twee aanvullende mechanismen voorzien, namelijk: de invoering van een overgangperiode van tien jaar (systeem van billijke vergoeding pas integraal toegepast in 2000) en de invoering van een expliciet solidariteitsmechanisme (wanneer de gemeten personenbelasting van een gewest lager is dan het nationaal gemiddelde, wordt dit bijgesteld).

Ten slotte bevat de financieringswet een reeks bepalingen die ervoor moeten zorgen dat de Economische en Monetaire Unie behouden blijft en dat de gefedereerde entiteiten bijdragen aan de sanering van de overheidsfinanciën in het kader van de convergentieplannen om de Maastrichtnormen te halen. Operationeel gezien beschikken de gefedereerde entiteiten over een reële autonomie wat hun financieel beheer betreft. Ze beschikken immers over hun eigen thesaurie, kunnen hun toevlucht nemen tot diverse leningformules en hebben talrijke mogelijkheden om aan actief schuldbeheer te doen.

Een varia aan bronnen werd gebruikt voor dit hoofdstuk. Met name Algoed & Van Den Bossche (2009), Decoster & Sas (2011) en de meest recente versie van de Bijzondere Financieringswet van 1989 (2006).

4.2.1.1 Lambermont- en Lombard-akkoorden

Het Lambertmontakkoord voorziet niet alleen in nieuwe institutionele hervormingen, maar veranderde fundamenteel het financieel mechanisme dat in 1989 werd ingevoerd en in 1993 werd aangepast. Enerzijds werden de Gemeenschappen geherfinancierd door de 'BTW massa' te koppelen aan de economische groei, anderzijds werden de fiscale bevoegdheden van de gewesten uitgebreid.

Deze grotere fiscale autonomie kreeg gestalte in de overheveling van ruime bevoegdheden in verband met bepaalde belastingen naar de gewesten. Enerzijds werd de categorie van de gewestbelastingen uitgebreid met de schenkingsrechten, de registratierechten op de verkoop van vastgoed, de belasting op de inverkeerstelling, het eurovignet en het kijk- en luistergeld. Anderzijds werd elk gewest volledig bevoegd om die belastingen te wijzigen of zelfs af te schaffen en om ze te heffen op zijn grondgebied.

Tot slot mogen de gewesten opcentiemen innen en afcentiemen toekennen op de personenbelasting binnen bepaalde limieten en steeds na overleg met de federale overheid en de andere gewesten.

4.2.2 Financiering en ontvangsten

In dit onderdeel wordt de financiering van de gewesten en gemeenschappen besproken. Wat hier niet aan bod komt zijn de gemeenschapscommissies. Die staan in voor de 'vertegenwoordiging' van de gemeenschappen in Brussel.

4.2.2.1 Ontvangsten gewesten

Behalve specifieke dotaties van de federale overheid, schuldfinanciering en eigen inkomsten kunnen Gewesten hun uitgaven financieren met middelen op basis van de Bijzondere Financieringswet. De middelen waarover de Gewesten beschikken op basis van de Bijzondere Financieringswet zijn samengesteld uit gewestelijke belastingen, samengevoegde belastingen en toegewezen belastingen.

4.2.2.1.1 Gewestelijke belastingen

Bij de invoering van de Bijzondere Financieringswet in 1989, beschikten de gewesten over zes soorten belastingen, namelijk:

- de belasting op spelen en weddenschappen;
- de belasting op de automatische ontspanningstoestellen;
- de openingsbelasting op de slijterijen van gegiste dranken;
- het successierecht van rijksinwoners en het recht van overgang bij overlijden van niet-rijksinwoners;
- de onroerende voorheffing;
- het registratierecht op de overdrachten ten bezwarende titel van in België gelegen onroerende goederen met uitsluiting van de overdrachten die het gevolg zijn van een inbreng in een vennootschap behalve voor zover het een inbreng betreft door een natuurlijk persoon van een woning in een Belgische vennootschap.

De staatshervorming van 2001 heeft gezorgd voor een volledige regionalisering, zowel wat betreft de opbrengsten als de bevoegdheden voor het bepalen van de aanslagvoet en de belastbare basis, van bestaande en nieuwe gewestelijke belastingen.

De nieuwe gewestelijke belastingen waren:

- het registratierecht op de vestiging van een hypotheek op een in België gelegen onroerend goed;
- het registratierecht op de schenkingen onder de levenden van roerende of onroerende goederen;
- het kijk- en luistergeld;
- het belasting op de inverkeerstelling;
- het eurovignet;
- de verkeersbelasting op de autovoertuigen.

Alles tezamen beschikken de gewesten op dit moment over twaalf soorten belastingen op basis van de Bijzondere Financieringswet.

4.2.2.1.2 Samengevoegde belastingen

We spreken van een samengevoegde belasting indien de subnationale overheden bevoegd zijn om opcentiemen te heffen op een belasting geheven door de centrale overheid. Die supplementaire aanslagvoet wordt autonoom door de subnationale overheid vastgesteld. Samengevoegde belastingen zijn in België een belangrijke bron voor de financiering van de steden en gemeenten.

De staatshervorming van 2001 heeft gezorgd voor een concrete invulling van de fiscale autonomie voor de gewesten inzake personenbelasting. De gewesten kregen een marge, in plus of min, om op de door de federale overheid in het betrokken gewest geïnde personenbelasting algemene forfaitaire dan wel procentuele op- en afcentiemen toe te passen of algemene belastingaftrekken in te voeren.

4.2.2.1.3 Dotaties

Gemeenschappen en gewesten hebben jaarlijks recht op een bepaald bedrag, te financieren via een voorafname op de opbrengsten uit de personenbelasting. Soms wordt er gesproken van een gedeelde belasting, in de praktijk leunt dit echter aan bij een dotatie toegewezen uit de federale middelen aan de gewesten en gemeenschappen. De subnationale overheden hebben aldus een gegarandeerd vast aandeel in de jaarlijks centraal geïnde middelen.

In ons land kennen we in principe geen systeem van gedeelde belastingen. Het aandeel van de Gewesten, en Gemeenschappen, in de opbrengst van de personenbelasting is immers niet formeel vastgelegd. Er is vertrokken van een bepaald basisbedrag dat vervolgens gekoppeld wordt aan de evolutie van de prijsindex en de reële economische groei. Er is dus geen sprake van een vastgelegde verticale verdeelsleutel tussen het federale en het gewestelijke niveau.

Die dotaties worden wel onder de Gewesten en Gemeenschappen verdeeld op basis van de opbrengsten van de personenbelasting in de te onderscheiden Gemeenschappen en Gewesten. Hierbij bepalen de relatieve belastingopbrengsten de horizontale verdeelsleutel. Grotere belastingopbrengsten in de eigen regio hebben dus een positief effect op het aandeel in het te verdelen bedrag.

De ontwikkeling van deze gewest- en gemeenschapsmiddelen kent dus een eigen dynamiek die afwijkt van de evolutie van de federale opbrengsten. De Gewesten en Gemeenschappen profiteren daarbij enerzijds niet van de progressiviteit in de opbrengsten van de personenbelasting. Anderzijds ondervinden ze, in tegenstelling tot de steden en gemeenten, ook geen nadelige invloed op hun inkomsten van verlagingen in de federale aanslagvoeten.

Voor de toewijzing van de middelen aan de gewesten, afkomstig van de opbrengst van de personenbelasting, wordt er uit gegaan van een per gewest berekend basisbedrag met betrekking tot het vorige begrotingsjaar, aangepast aan de eventuele solidariteitstussenkomst, negatieve term en de bijkomende middelen. Dat basisbedrag wordt aangepast aan de verandering van het algemeen prijzenpeil en de reële groei van het BBP van het begrotingsjaar in kwestie. Die geïndexeerde bedragen per gewest worden samengeteld en uitgedrukt als een percentage van de totale ontvangsten inzake personenbelasting. Dat percentage wordt vervolgens toegepast op de ontvangsten uit de personenbelasting die in het gewest gelokaliseerd zijn en geeft aldus het bedrag uit de personenbelasting waarop het gewest in dat begrotingsjaar recht heeft.

Toegewezen personenbelastingen	
	Basisdotatie
-	Negatieve term
+ OF 0	Solidariteitsbijdrage
+	Bijkomende middelen
TOTAAL MIDDELEN	

Figuur 9: Totale dotatie gewest (Decoster & Sas, 2011)

De bijkomende overdracht van de opbrengst van de gewestelijke belastingen, een gevolg van de uitbreiding van de fiscale autonomie vanaf 2002, wordt gecompenseerd via de negatieve term. Het gaat om negen belastingen van de twaalf gewestelijke belastingen. De zogenaamde basisbedragen van de negatieve term worden jaarlijks aangepast aan de procentuele verandering van het gemiddelde indexcijfer van de consumptieprijzen, alsook aan 91 procent van de reële economische groei. De uitzondering hierop is het gedeelte van de negatieve term dat betrekking heeft op het kijk- en luistergeld; dat gedeelte wordt

jaarlijks alleen aan de inflatie aangepast. Het Lambermontakkoord heeft immers het kijk- en luistergeld als gemeenschapsbelasting afgeschaft en omgevormd tot een gewestelijke belasting. De gemeenschappen krijgen hiervoor een compensatoire dotatie.

Omdat sinds 1989 de dotatie verdeeld werd op basis van de bijdrage van elke entiteit tot de personenbelasting, werd er een mechanisme ingevoerd waarbij gewesten aanspraak kunnen maken op een solidariteitsbijdrage. Indien in een gewest de gemiddelde opbrengst van de personenbelasting per inwoner lager ligt dan het rijksgemiddelde, krijgt dat gewest een dotatie ter grootte van een basisbedrag per inwoner maal het aantal inwoners maal de afwijking in procentpunten.

In gevolge de overheveling van nieuwe bevoegdheden krijgen de gewesten bijkomende middelen toegewezen. Die middelen worden ook voorafgenomen uit de opbrengsten van de personenbelasting. De verdeelsleutel voor de meeste van die middelen ligt vast en is historisch bepaald. Het gaat hier om middelen voor landbouw, landbouw & visserij, wetenschappelijk onderzoek, buitenlandse handel en gemeenten en provincies.

4.2.2.1.4 Specifieke dotaties

Aanvullend op de gewone dotaties, krijgen de gewesten ook sinds 1989 zogenaamde begrotingskredieten toegewezen. Deze begrotingskredieten zijn bedoeld voor programma's voor tewerkstelling van werklozen.

Aanvullend krijgt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest begrotingskredieten als compensatie voor de 'dode hand' en voor investeringen. Dit houdt in dat deze kredieten bedoeld zijn als compensatie voor de internationale instellingen in Brussel. Die zijn namelijk vrijgesteld van onroerende voorheffing en de overheden lopen aldus de opcentiemen op de onroerende voorheffing mis.

4.2.2.2 Ontvangsten gemeenschappen

De middelen waarover de Franse en Vlaamse Gemeenschap beschikken op basis van de Bijzondere Financieringswet kunnen als volgt onderscheiden worden: een dotatie uit de personenbelasting, een dotatie uit de BTW en specifieke dotaties. Daarnaast beschikken de

Gemeenschappen over niet-fiscale ontvangsten en opbrengsten uit eventuele schuldfinanciering.

4.2.2.2.1 Dotatie uit personenbelasting

De Franse en Vlaamse Gemeenschap hebben recht op een bepaald bedrag van de federaal geïnde personenbelasting. Het basisbedrag is gekoppeld aan de evolutie van de algemene prijzenindex en voor 100 procent aan de economische groei.

De horizontale verdeling van die dotatie gebeurt op basis van de relatieve opbrengst van de personenbelasting. De berekening van het personenbelastingbedrag aan gedeelde belastingen vertrekt van één basisbedrag per gemeenschap. De som over de twee gemeenschappen van de aangepaste basisbedragen wordt uitgedrukt als een percentage van de som van de personenbelasting van Vlaanderen, Wallonië, exclusief Duitstalige Gemeenschap, en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot op 5 decimalen. Het aldus bekomen percentage wordt toegepast op de opbrengst van de personenbelasting per deelgebied. Om de verdeelsleutel voor de gemeenschappen te bepalen, wordt 20 procent van de Brusselse personenbelasting bij opbrengst van het Vlaamse Gewest geteld en 80 procent bij die van het Waalse Gewest.

4.2.2.2.2 Dotatie uit BTW ontvangsten

Vermits het onderzoek meer gefixeerd is op de personenbelasting en in mindere mate op de vennootschapsbelasting zal deze dotatie maar kort besproken worden.

De Franse en Vlaamse Gemeenschap krijgen een vast bedrag uit de BTW ontvangsten. Dit bedrag is gekoppeld aan de evolutie van de consumptieprijzen en de nataliteitscorrectie. Dit basisbedrag wordt verder aangevuld met bijkomende BTW middelen.

4.2.2.2.3 Specifieke dotaties

Krachtens artikel 62 van de Bijzondere Financieringswet zijn er specifieke dotaties onder de vorm van begrotingskredieten ten gunste van de universitaire samenwerking en ter dekking van uitgaven voor buitenlandse studenten. Die worden enkel aangepast aan de evolutie van

de algemene prijzenindex en komen ten laste van de wetenschapsuitgaven van de federale overheid.

Ook krijgen de Franse en Vlaamse gemeenschap sinds 2002 27.44 procent van de te verdelen winst van de Nationale Loterij. Dit bedrag krijgen zij rechtstreeks en niet via de federale begroting.

Ten slotte ontvangen de drie gemeenschappen van de federale schatkist een dotatie als compensatie voor het kijk- en luistergeld. De berekening van de dotatie is gebaseerd op de gemiddelde netto-ontvangsten van het kijk- en luistergeld in 1999, 2000 en 2001 en dat in de betrokken gemeenschappen. Vanaf 2003 werd het basisbedrag van 2002 aangepast aan de inflatie.

4.2.2.3 Samenvattend

Een analyse van het huidige financieringsstelsel van de gemeenschappen en gewesten leert ons dat die op een relatief eenvoudige manier worden gefinancierd. Zo is de financiering van de gemeenschappen voor quasi 100 procent gebaseerd op dotaties vanwege de federale overheid. De complexiteit heeft hier te maken met de indexering van de dotaties en de manier waarop die dotaties tussen de twee betrokken gemeenschappen worden verdeeld. Er zijn diverse horizontale verdeelsleutels, waarvan sommige dan nog tijdelijk zijn.

De financiering van de gewesten is complexer, omdat die ook over eigen belastingbevoegdheden beschikken. Maar net zoals bij de gemeenschappen is ook voor de gewesten dotatiefinanciering vanwege de federale overheid belangrijk. In het totaal van de dotaties en de opbrengsten van gewestelijke belastingen hadden de dotaties in 2008 een aandeel van 53 procent in Vlaanderen, 63 procent in Wallonië en 45 procent in Brussel. De complexiteit heeft hier te maken met het aantal dotaties en de diversiteit van de bijhorende horizontale verdeelsleutels.

4.3 Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting maakt geen deel uit van de bovenstaande Bijzondere Financieringswet. Die wordt geheven op grond van het wetboek van de inkomstenbelastingen. Concreet houdt dit in dat de vennootschapsbelasting op dit moment een louter federale bevoegdheid is, waarbij de federale staat int en deze belasting spendeert.

De vennootschapsbelasting is in principe een eenvoudige belasting. Er is een normaal (vast) tarief, aangevuld met een crisisbelasting en een verlaagd tarief. Deze belasting wordt berekend op basis van de winst.

De vennootschapsbelasting is een belasting die al meermaals op de onderhandelingstafel heeft gelegen tijdens voorbije staatshervormingen. Tot vandaag de dag is deze echter nog steeds volledig federaal.

4.4 Evaluatie wetgeving

In deze paragraaf zal er getracht worden om de Bijzondere Financieringswet objectief te analyseren aan de hand van vier stellingen. Verder worden er ook nog bedenkingen gemaakt over de (eventuele) regionalisering van de vennootschapsbelasting.

4.4.1 Bijzondere financieringswet

We bespreken vier problemen die in het huidige publieke debat steeds terugkomen. In grote lijnen worden deze samengevat in de volgende stellingen (Decoster & Sas, 2011) :

1. De Bijzondere Financieringswet is een aanslag op de federale kas;
2. De Bijzondere Financieringswet biedt te weinig fiscale autonomie aan de regio's;
3. De Bijzondere Financieringswet responsabiliseert te weinig;
4. De Bijzondere Financieringswet bevat een te grote solidariteitscomponent.

4.4.1.1 Is de Bijzondere Financieringswet een aanslag op de federale kas?

De dotaties hebben de voorbije jaren, door de indexering, bijna stelselmatig een constante groei gekend, met uitzondering van 2009, waardoor er een minieme druk wordt gezet op het federale budget. De dotaties groeien weliswaar, maar wel met een trager tempo dan de ontvangsten uit de personenbelasting. Dit kan hoofdzakelijk verklaard worden door de grotere elasticiteit van de personenbelasting tegenover de groei van het BBP waaraan de dotaties gekoppeld zijn. Dat de dotaties de federale kas zouden leegzuigen is dus onwaar. Dat betekent echter niet dat er, wat de financiering van Gewesten en Gemeenschappen betreft, geen discretionaire beslissingen werden genomen die de federale overheid geld hebben gekost. De bijkomende middelen voor de gemeenschappen overgeheveld tijdens de Lambermont-staats hervorming zijn daar wellicht het prominente voorbeeld van.

Aanvullend hieraan kan wel worden gezegd dat de Bijzondere Financieringswet een zekere druk legt op de financiën van de federale overheid. Door de jaren heen zijn er meer bevoegdheden aan de deelstaten toegewezen, maar is de schuld centraal gebleven. Op dit moment draagt de federale overheid 89 procent van de staatsschuld van België (Heremans & Van Hecke, 2010).

4.4.1.2 Biedt de Bijzondere Financieringswet te weinig fiscale autonomie?

Vaak wordt de vraag gesteld waarom een Gemeenschap of een Gewest dotaties moet ontvangen en niet louter zelf zijn middelen en bevoegdheden kan beheren. De theorie rond het fiscaal federalisme schept hier meer duidelijkheid over.

In essentie kan op deze vraag geen eenduidig antwoord gegeven worden. Uit de theorie van het fiscaal federalisme kunnen kwalitatieve besluiten getrokken worden. De vraag blijft echter wat het 'juiste' niveau is van fiscale autonomie. Deze vraag wordt voor ieder land anders beantwoord.

Een bijkomend probleem in de Belgische situatie is de aard van de deelstaten. In geval van totale fiscale autonomie zou het onmogelijk zijn om een belastingplichtige op gemeenschapsniveau te identificeren tenzij in Brussel een subnationaliteit wordt ingevoerd.

In ieder geval zou de fiscale autonomie altijd kunnen vergroot worden door regionale belastingen te definiëren die een belastbare basis gebruiken die uitsluitend gereserveerd is voor dat overheidsniveau. Ook is het best om fiscale autonomie toe te passen op niet gedeelde belastbare basissen en dit om verticale externaliteiten te vermijden (Proost & Decoster, 2010).

4.4.1.3   Ontbreekt het de Bijzondere Financieringswet aan responsabilisering?

Vaak wordt er een pleidooi gehouden dat meer fiscale autonomie responsabilisering als rechtstreeks gevolg zou hebben. De vraag is echter hoe sterk dat dit oorzakelijk verband speelt. Responsabilisering is wel degelijk verschillend van fiscale autonomie. Responsabilisering steunt op het positief verband tussen enerzijds degelijkheid van beleid resulterend in meer economische activiteit, inkomen, belastbare basis, en anderzijds regionale ontvangsten. Anderzijds is grotere fiscale autonomie ook geen garantie op responsabilisering.

Als ontvangsten uit de personenbelasting een indicatie zijn van goed beleid, en de politiek responsabilisering tot uiting wil brengen door de regionale ontvangsten daarvan te laten afhangen, dan is de huidige Bijzondere Financieringswet al sterk responsabiliserend. Op dit moment wordt namelijk 42.5 procent van de personenbelasting geretourneerd door middel van dotaties.

Dit feit wordt soms vergeten door een anomalie in de financieringswet die excessief veel aandacht heeft gekregen: de fameuze *development trap* of ontwikkelingsval. Daarmee wordt bedoeld dat de regionale ontvangsten uit de dotaties niet noodzakelijk toenemen als de economische activiteit in de regio toeneemt. Als dat inderdaad zo zou zijn, dan heeft een regionale overheid die enkel naar haar regionale ontvangsten kijkt er in eerste instantie

weinig belang bij een beleid te voeren dat de economische activiteit aanzwengelt. In theorie zou dit fenomeen zich kunnen voordoen, in de praktijk is dit minder waarschijnlijk. Er moet rekening gehouden worden met de verandering in het gedrag van de economische agenten aan de hand van economische modellen die hun worden voorgeschoteld (zij zullen reageren op eventuele negatieve trends).

Anderzijds hoeft deze opmerking een correctie van de Bijzondere Financieringswet op dit vlak niet tegen te houden. Er is geen reden waarom we zelfs een weinig waarschijnlijke ontwikkelingsval niet zouden verwijderen bij een hervorming van de Bijzondere Financieringswet.

We onthouden dat fiscale autonomie en responsabilisering duidelijk twee verschillende zaken zijn, en dat de *development trap* de reeds fel ingebouwde responsabilisering van de 'juiste retour' kan ondergraven. We nemen ook mee dat dit effect eerder een onwaarschijnlijk is in de realiteit en eenvoudig zou kunnen verholpen worden bij een hervorming.

4.4.1.4 Bevat de Bijzondere Financieringswet teveel solidariteit?

Deze stelling handelt over wat 'het perverse effect' van de solidariteitstussenkomst genoemd wordt. Dit houdt in dat een gewest dat het beter doet dan een ander uiteindelijk minder geld overhoudt per capita dan een slechter presterend gewest.

Een probleem van de huidige politiek is echter dat de politici de schuld van deze ongelijkheid volledig wil wijten aan het solidariteitsmechanisme. Uit onderzoek blijkt namelijk dat ongelijkheid ook in zeer grote mate veroorzaakt wordt door de negatieve term.

De afschaffing van de negatieve term zou de doorzichtigheid van de Bijzondere Financieringswet verhogen en een eerlijk resultaat geven. Maar anderzijds kan en hoeft ook niet ontkend te worden dat de solidariteitstussenkomst doet waarvoor hij ontworpen is, namelijk: verschillen verkleinen. De politieke discussie over de vraag of we deze verschillen volledig moeten uitvlakken, lijkt opportuun en is ook tamelijk eenvoudig uit te leggen.

Het is minder eenvoudig om te voorspellen wat de impact zal zijn van het verminderen van de solidariteit. Berekeningen kunnen enkel rekenkundige effecten weergeven, maar onder economen blijft er onenigheid over de uitkomst ervan.

4.4.2 Vennootschapsbelasting

Kijkend naar de bestaande wetgeving over de vennootschapsbelasting, kan besloten worden dat er in essentie niets mis is met de federale bevoegdheid daaromtrent. De keuze voor het federaal houden van deze wetgeving past in de theorie van het fiscaal federalisme en kan enerzijds positief zijn om eventuele belastingconcurrentie tegen te gaan.

Anderzijds kan er nagedacht worden over het toepassen van een *split rate* op de vennootschapsbelasting en zodoende deze betrekken in de toepassing van de Bijzondere Financieringswet. Hierdoor zouden de gewesten meer bevoegdheid krijgen en zodoende aantrekkelijker worden voor buiten- en binnenlandse investeerders. Het regionaliseren van de vennootschapsbelasting is in ieder geval mogelijk (Haelterman & Kuijpers, 2007).

Op dit moment is er echter nog geen diepgaand onderzoek gedaan naar wat de exacte impact zou zijn van het (deels) regionaliseren van de vennootschapsbelasting. Het grote aantal parameters speelt hierbij een voorname rol. Die toestand verklaart dan ook waarom er vandaag zoveel onenigheid heerst onder zowel economen, politici als vakbonden (Konings, 2010) (Vives, 2010).

Hoofdstuk 5: Fiscaal federalisme in een politiek kader

5.1 Federalisme

Vooraleer er verder wordt gaan met de analyse van de standpunten van verschillende politieke partijen, wordt eerst het begrip federalisme verder uitgediept.

Het federalisme is een staatsvorm waarbij geen centraal staatsgezag wordt voorgestaan. In plaats daarvan wordt aan de afzonderlijke delen een zeer grote mate van zelfstandigheid toegekend, maar zonder dat het nationale of federale niveau bestaat bij de gratie van de deelstaten. Een staat die op deze manier is ingericht heet een bondsstaat of federale staat. De soevereiniteit is hier verdeeld tussen het geheel die uit de federale staat en de nationale overheid bestaat en de delen of de (deel)staten, Länder en kantons die elk hun eigen rechtsordening hebben.

Een federale staat bestaat uit één centrale overheid en een aantal deelgebieden. Deze hebben allen hun eigen bevoegdheden die niet door het centrale gezag ingeperkt kunnen worden, een eigen volksvertegenwoordiging en een regering. Dit machtsevenwicht is steeds grondwettelijk vastgelegd. In sommige federale staten hebben de deelgebieden ook constitutieve autonomie. Dit houdt in dat de deelstaten hun eigen interne organisatie kunnen vaststellen (Alen, et al., 1994).

5.1.1 Federalisme in België

Het Belgisch federalisme is voor niet-ingewijden ingewikkeld en onoverzichtelijk omdat het zowel unitaire als confederalistische kenmerken bevat. De unitaire kenmerken ontstaan doordat de regio's grotendeels financieel afhankelijk zijn van de federale overheid. Doordat de politici zich steeds meer richten op een uitsluitend Vlaams of Frans kiespubliek ontstaan er confederalistische kenmerken. Langzamerhand groeide de opinie dat de tweeledige maatschappelijke structuur van België geen unitaire politieke structuur meer verdraagt. België werd daarom steeds verder gedecentraliseerd.

In totaal zijn er in België vijf verschillende niveaus, namelijk: de federale overheid, de Gewesten, de Gemeenschappen, de provincies en de gemeentes. Elk niveau heeft een uitvoerende en wetgevende macht (Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2009). In dit onderzoek worden enkel het federale -, het Gewestelijke -en het Gemeenschapsniveau behandeld.

Bevoegdheden		
Federaal	Gewesten	Gemeenschappen
Defensie	Ruimtelijke ordening	Culturele aangelegenheden
Buitenlandse zaken	Milieu	Sport
Economische en monetaire unie	Landbouw	Onderwijs
Pensioenen	Huisvesting	Onderzoek
Ziekteverzekering	Energie	Gezondheid
Etc.	Werkgelegenheid	Welzijn
	Openbare werken en vervoer	Taalgebruik
	Economie en buitenlandse handel	
	Toezicht op gemeenten en provincies	
	Ontwikkelingssamenwerking	

Figuur 10: Huidige verdeling van bevoegdheden (Portaal Belgium.be, 2011)

België telt zes parlementen en in totaal zeven wetgevende vergaderingen. Samen tellen zij 537 verschillende leden.

Parlementen	
Federaal Parlement	150 leden kamer; 74 Senaat
Vlaams Parlement	124 leden, fusie van Vlaams Gewest en Gemeenschap
Waals Parlement	75 leden
Brussels hoofdstedelijk Parlement	89 leden
Parlement van de Franse Gemeenschap	94 leden
Parlement van de Duitstalige gemeenschap	25 leden

Figuur 11: Huidige samenstelling parlementen (Portaal Belgium.be, 2011)

Regeringen	
Federale regering	13 Ministers; 6 staatssecretarissen
Vlaamse regering	9 Ministers
Waalse regering	8 Ministers
Bussels Hoofdstedelijke regering	5 Ministers; 3 staatssecretarissen
Regering van de Franse Gemeenschap	7 Ministers
Regering van de Duitstalige Gemeenschap	4 Ministers

Figuur 12: Huidige samenstelling regeringen (Portaal Belgium.be, 2011)

5.2 Opinies en mogelijkheden

Om een beeld te krijgen van de toekomst van de Bijzondere Financieringswet in België, moet duidelijk zijn wat de politiek wilt en vraagt. Een politiek systeem staat en valt enerzijds met de opinie van de machtspartijen en anderzijds met de mogelijkheid tot het vormen van compromissen bij het creëren van een regering.

Onze focus ligt hier op wat de Vlaamse partijen willen en verwachten van de toekomst van België en meer bepaald wat zij wilden bereiken met de zesde staatshervorming.

De keuze werd gemaakt om vijf ervaringsdeskundigen betreffende fiscaal federalisme in België en Vlaanderen te interviewen. Er werden vijf partijen gekozen waarvan uitgegaan wordt dat zij het meeste potentieel hadden om eventueel mee in een nieuwe federale regering te stappen.

N-VA	27,8%
CD&V	17,3%
Sp.a	14,6%
Open VLD	13,6%
Vlaams Belang	12,3%
Groen!	6,9%
LDD	3,7%

Figuur 13: Verkiezingsuitslag 2010 federale regering - Vlaanderen (Deredactie.be, 2010)

Voor dit onderzoek is er geopteerd voor een open interview. Meer bepaald is er een gestandaardiseerde set van vragen gebruikt die aangevuld zijn met specifieke vragen per partij, de vragen set is terug te vinden in bijlage twee.

Aanvullend op de vragen die gesteld zijn omtrent het onderwerp van fiscaal federalisme zijn ook vragen gesteld over algemene standpunten. Deze bieden namelijk een meerwaarde om inzicht te krijgen in heel het communautaire en ideologische gebeuren wat ook een rol speelt in het verhaal.

De vragen-set en de transcripties zijn terug te vinden in de bijlagen. De volgende mensen zijn geïnterviewd:

- Jan Jambon, fractieleider N-VA in de Kamer der volksvertegenwoordigers (30 maart 2011);
- Niko Gobbin, directeur studiedienst CD&V (19 april 2011);
- Lieven Meert, studiedienst Sp.a (28 april 2011);
- Guy Vanhengel, Toenmalig Vicepremier en toenmalig Minister van Begroting van de federale regering in lopende zaken; Open VLD (2 mei 2011);
- Anton Delbarre, econoom studiedienst Groen! (28 april 2011).

Deze interviews zijn afgelegd tijdens de onderhandelingsfase van de regeringsvorming. Er was op dat moment nog niets bekend over de toekomst van de Bijzondere Financieringswet.

Voor de volledige transcripten wordt er verwezen naar bijlage drie tot en met vijf.

5.2.1 Bijzondere financieringswet – Inkomsten

Over het feit dat de financieringswet van 1989 moet gewijzigd worden, is er bijna unanimititeit. Het gaat dan over onderwerpen zoals de personenbelasting, het solidariteitsmechanisme en de betrekking van de vennootschapsbelasting in de wet.

Enkel N-VA spreekt over een 'tabula rasa'. Hun partijprogramma stelt de volledige schrapping van de Bijzondere Financieringswet voor. Zij zouden naar een systeem willen gaan waar de fiscale capaciteit volledig bij de deelstaten zit. Verder zouden ze willen afstappen van het dotatiesysteem van federaal naar regionaal niveau en willen ze dit systeem ook omdraaien. Afhankelijk van de bevoegdheden die nog federaal zitten, zou er dan een dotatie uitgaan van de deelstaten naar de federale regering. De partij weet echter zelf dat in het huidige politieke kader daar geen mogelijkheid toe bestaat. Daarom streven zij nu naar een systeem van gedeelde belastingen.

5.2.1.1 Personenbelasting

Omtrent de personenbelasting bestaat er ook een zekere consensus onder de vijf geïnterviewde Vlaamse partijen. Allen opteren namelijk voor een gedeeltelijke splitsing. Meer bepaald een *split rate* systeem waarbij een federaal tarief is en een deelstaattarief. Alhoewel hier moet bijgezegd worden dat dit dan vooral bedoeld is op de huidige staatshervorming.

De Sp.a vindt het in ieder geval een terechte vraag om een deel van de tariefbetaling door de Gewesten te laten gebeuren. Voor hun is werken met het systeem van opcentiemen ook een eventuele mogelijkheid. Uiteindelijk gaat het erom wat technisch het beste is.

Meneer Vanhengel geeft aan dat als je op voor volledige autonomie zou gaan, de internationale regels aangeven dat de personenbelasting geïnd moet worden op de werkplaats. Wetende dat het Brussels hoofdstedelijk Gewest 650.000 tot 700.000 pendelaars tewerk stelt, kan dit een groot probleem vormen.

Verder zijn de partijen allen voorstander van een vergrote transparantie. Indien de mensen weten waar hun geld voor gebruikt wordt, komt dit ten goede van het deugdelijk bestuur.

5.2.1.2 Solidariteitsprincipe

Over het solidariteitsprincipe zijn nogal uiteenlopende meningen. De Open VLD zegt dat het een feit is dat wanneer er een zuiverder systeem zou bestaan, dit principe helemaal niet nodig is. Een zuiver systeem is voor hun ook de oplossing tegen lapmiddelen en hulp die uitgevonden zijn om Brussel te financieren. Volgens Vanhengel is op dit moment het hele systeem ook te complex gemaakt door Vlaanderen. Hij praat over de term *cherry picking* waar Vlaanderen op zoek gaat naar elementen en mechanismen die hun ten goede komen.

Een heel ander verhaal komt dan vanuit de hoek van de N-VA. Op lange termijn willen zij het principe zien verdwijnen. Op korte termijn staan zij wel achter een solidariteitsprincipe, maar niet achter hetgene wat er nu op dit moment is. De bandbreedte van de huidige compensatie (95 tot 105 procent van het tekort wordt bijgepast) moet volgens hen verkleind worden.

De andere partijen volgen het verhaal van N-VA. Zij staan allen achter een wijziging van het solidariteitsprincipe, vooral dan de verkleining van de bandbreedte van de hoeveelheid dat wordt bijgepast. 80 procent van het tekort compenseren is de algemene norm. Het probleem van de 'bandbreedte' is in de volksmond en in de politiek beter gekend als het 'perverse effect'. Dit effect ontstaat wanneer een bepaalde deelstaat beter presteert, maar daar niet de vruchten van draagt. Dit in tegenstelling tot de slechter presterende deelstaat, die er beter van wordt.

Op een meer terughoudende instelling van de Open VLD en een in essentie tegenkanting van de N-VA, zijn de andere partijen allen wel overtuigd van het belang van het principe.

5.2.1.3 Regionalisering vennootschapsbelasting

Over de vennootschapsbelasting is er wel een zekere onenigheid tussen de partijen. De Sp.a pleit enerzijds dat het mogelijk moet zijn voor de deelstaten om belastingkredieten te geven op de vennootschapsbelasting voor een beperkt deel. Anderzijds zijn zij tegen autonomie op het vlak van vennootschapsbelasting. In plaats van fiscale concurrentie te veroorzaken, zijn zij meer voor een integrale verlaging van de vennootschapsbelasting, waarbij opgelet moet worden dat er geen neerwaartse spiraal wordt ingezet zoals bij Ierland het geval was.

De N-VA pleit ook voor een splitsing van de vennootschapsbelasting, maar dan wel één die meer doorgedreven is dan de Open VLD dit wilt. Zij willen toewerken naar het model Haelterman. Jambon geeft als voorbeeld een splitsing waarbij 20 procent federaal zou blijven en het overige wordt gereguleerd door de deelstaten. Dat houdt dan ook in dat die 20 procent vast is en het overige, dat gereguleerd is door de deelstaten, variabel. Jambon snapt de Waalse tegenkanting tegen dit model niet. Volgens hem zou de toepassing van het model een goed instrument bieden om werkloosheid tegen te gaan.

De CD&V pleit op zijn beurt dat de inning volledig federaal moet blijven. Voor hun hoeft de vennootschapsbelasting niet in het model van de staatshervorming te komen. Een nuance is wel dat zij het in overweging zouden nemen om de verdeelsleutel van de geïnde middelen aan te passen, dit dan in het kader van Brussel. Fiscale concurrentie is iets wat absoluut

moet vermeden worden volgens hen. De praktische haalbaarheid van de splitsing en de mobiliteit van bedrijven zijn voor hun ook bepalende factoren om fiscale autonomie omtrent vennootschapsbelasting te vermijden.

De Open VLD wil de vennootschapsbelasting betrekken in de onderhandelingen op dezelfde manier als dat gedaan moet worden met de personenbelasting. Dit wil zeggen dat een *split rate* systeem moet toegepast worden. Vanhengel vertelt wel dat dit problematisch kan zijn. Naar internationale normen moet de vennootschapsbelasting geheven worden naar lokalisatie van de opbrengst. In het geval dat dit in de praktijk zou omgezet worden en dat zich zou vertalen in dotaties, verliezen zowel Vlaanderen als Wallonië hier aanzienlijk op. Dit omdat 30 tot 35 procent van de vennootschapsbelasting wordt geïnd in Brussel.

Groen! stelt zich op het vlak van vennootschapsbelasting op als constructieve partij. Zij willen een regio wel de mogelijkheid geven om gerichte maatregelen te nemen. Er moet dus volgens hen een zekere marge zijn om maatregelen te kunnen nemen. Het enige wat zij ten stelligste willen vermijden is de fiscale concurrentie.

5.2.1.4 Regionalisering BTW

Hoewel er in dit onderzoek geen rechtstreekse focus ligt op de inkomsten van de BTW, is het wel nodig om hieromtrent meer info te verwerven. De BTW-inkomst is op dit moment namelijk nog altijd de grootste inkomstenbron voor de Gemeenschappen. Verder is het ook één van de meeste constante inkomsten van de overheden, wat ook wat ook de reden is dat bijvoorbeeld de bevoegdheid van onderwijs hier rechtstreeks aan gekoppeld is.

De N-VA blijft bij het standpunt om op lange termijn de volledige regionalisering te bekomen. Maar voor hun is de BTW wel de laatste stap in deze kwestie. Dat is dan ook de meest complexe belasting. Zij zijn ook niet tegen de fiscale concurrentie die hier eventueel uit kan ontstaan. Voor hun is dit iets positief en gaat het vooral het 'vervetten' van de overheid tegen.

CD&V en Sp.a zijn vrij kort omtrent deze kwestie. Volgens hen kan het niet vanuit Europese wetgeving dat er twee verschillende tarieven zijn in één land. Zij zijn hier dus tegen gekant.

Open VLD is tegen het idee van regionalisering van de BTW. Vermits deze inkomst zo stabiel is, zijn er meerdere uitgaven aan gekoppeld zoals een deel van de sociale zekerheid, dotaties aan de Europese gemeenschap, enzovoort. Met die gedachten in het achterhoofd moet je zeker zijn dat je relatie met je schuldeisers niet in het gedrang komt.

Groen! stelt zich in dit thema wederom op als constructieve partij. Zij staan open voor alle mogelijkheden. Pragmatisch, als het werkt, waarom dan niet?

5.2.1.5 Prioriteit

Alle partijen zijn het er over eens dat op vlak van inkomsten, de prioriteit ligt bij een decentralisatie van de personenbelasting en meer bepaald het toepassen van een *split rate*. Er moet een groter stuk zijn dat terugvloeit naar de deelstaten en de belasting moet als beleidsinstrument kunnen dienen. Verder is er ook een noodzaak aan een wijziging van het solidariteitsmechanisme. Er moet een mechanisme blijven bestaan, maar de perverse effecten moeten eruit verwijderd worden.

5.2.2 Bijzondere financieringswet – Uitgaven

Als er gesproken wordt over uitgaven binnen de context van de Bijzondere Financieringswet, wordt er in essentie gesproken over de herverdeling of het behouden van de bevoegdheden.

5.2.2.1 Arbeidsmarktbeleid

Rond dit onderwerp is er ook een zekere unanimiteit onder de partijen. Volgens allen heerst er op dit moment het probleem dat de gewesten niet (genoeg) de vruchten dragen van de middelen die ze besteden aan het arbeidsmarktbeleid. Een overheveling naar de Gewesten is dus een echte must.

De CD&V pleit om alle instrumenten, waar een goed activeringsbeleid mee kan opgezet worden, bij de regio's terecht te laten komen. Een voorbeeld van de problematiek is de ondersteuning van werklozen. Een doelgroep korting is echter federaal bepaald. Dit terwijl een zeer efficiënt activeringsinstrument is. Volgens Gobbin kan je ze begeleiden naar een job, maar daar draag je dan niet de vruchten van. De wetgeving omtrent de

arbeidsrechtelijke omstandigheden, zoals arbeidsduur en werkloosheidsvergoeding, kan best wel federaal blijven. Deze staan namelijk los van het begeleidingstraject en er is een wel een logica (schaalvoordelen) om deze federaal te houden.

Alle partijen pleiten ook voor het toepassen van homogene groepen van de bevoegdheden. Dat is de enige manier waarop een efficiënt beleid kan gevoerd worden. Als kanttekening wordt er wel meegegeven dat het niet in alle situaties mogelijk is door eventuele overlapping.

5.2.2.2 Gezondheidszorg en sociale zekerheid

De splitsing van de gezondheidszorg is een discussie waar een uitgebreide set van meningen over bestaat. Het uiterste hiervan is de mening van de N-VA, zij willen de gezondheidszorg in het geheel splitsen. Voor de huidige onderhandelingen stellen zij zich wel tevreden met de creatie van homogene pakketten van bevoegdheden.

De andere partijen streven ook voor deze homogene pakketten, maar het verschil is dat het einddoel niet de volledige splitsing is. In tegendeel zelfs, zij opperen dat het voor sommige onderdelen van de sociale zekerheid immoreel zou zijn om deze te regionaliseren en dit vanwege de verloren schaalvoordelen. Volgens CD&V blijft sociale zekerheid een zekere verzekeringslogica. Er zijn mensen die bijdragen aan het systeem en daar zit solidariteit in.

Omtrent sommige onderdelen is er wel unanimiteit in de discussies. Alle partijen zijn bijvoorbeeld akkoord met een decentralisatie van de gehandicaptenzorg.

Groen! geeft aan dat er moet afgestapt worden van de gedachtegang 'wat we zelf doen, doen we beter'. Er is namelijk een empirische evidentie dat voor sommige elementen dat niet zo is. Sommige bevoegdheden zijn beter federaal, sommige regionaal en andere dan weer Europees. Verder zijn zij ook van mening dat solidariteit iets is onder personen en niet tussen volkeren.

5.2.2.3 Andere

Gezondheidszorg en arbeidsmarktbeleid zijn de essentiële onderdelen die de partijen willen gereorganiseerd zien. Andere thema's zijn in der mate niet aan bod gekomen.

5.2.2.4 Prioriteit

Alle partijen hebben voor de reorganisatie en decentralisatie van het arbeidsmarktbeleid als hoofdprioriteit, gekeken naar de uitgaven, zoals bepaald door de Bijzondere Financieringswet. De N-VA geeft aan dat hier langs Vlaamse kant een zekere consensus is. Zij blijven het een uitstekend middel voor responsabilisering vinden.

Open VLD heeft ook het arbeidsmarktbeleid als hoofdprioriteit. Zij vullen dit echter nog aan met onderdelen van de sociale zekerheid zoals gehandicaptenbeleid en ouderenzorg, daar waar ook acute problemen zijn.

5.2.3 Lange termijn partij doelen

De N-VA wil op lange termijn de financieringswet afschaffen en de personenbelasting en de vennootschapsbelasting regionaliseren. Voor de financiering van de Gemeenschappen willen zij alle fiscale capaciteiten bij de Gewesten brengen en deze dan ook door de Gemeenschappen laten financieren. Het systeem van Gewesten en Gemeenschappen willen zij wel behouden, dat is het grote compromis van vroeger. Dit is eigenlijk puur bedoeld om de Vlamingen in Brussel te kunnen blijven ondersteunen.

Het einddoel van de CD&V is vooral de creatie van een mechanisme dat er voor zorgt dat iedere overheid de nodige middelen heeft en er met een goede manier mee omspringt. Hierbij komend dat deze overheden elkaar aanvullen en versterken in het beleid dat zij voeren. Niko Gobbin heeft zich niet uitgesproken over het herschikken van de deelstaat structuren. Gobbin vertelt dat de politiek niet mag vergeten dat de korte en lange termijn beslissingen een grote impact hebben op het dagelijkse leven van mensen. Je moet dan ook permanent de overheid durven veranderen naar de situatie die hierom vraagt.

De Sp.a wil op lange termijn werken naar een stabiel systeem voor dit land. Het heeft volgens hen geen zin om staatshervormingen blijven uit te voeren. De partij sluit zich ook aan bij het voorstel van hun partijgenoot, Johan Vande Lanotte, namelijk: een Belgische unie met vier deelstaten gebaseerd op territorialiteit. Deze deelstaten worden beschouwd als een gewest met extra bevoegdheden en correcte middelenverdeling. Brussel zou in die situatie ook instaan voor bevoegdheden zoals onderwijs en cultuur, maar Vlaanderen en Wallonië blijven wel een brok in die pap hebben.

Guy Vanhengel spreekt over de V in Open VLD. Deze staat volgens hem vooral voor verstandig. Alle inspanningen die geleverd worden, moeten je toelaten om meer autonomie te verwerven om je overheidsapparaat efficiënter te maken. De druk van de overheidskost op de economie is de laatste decennia ook te groot geworden, liefst dus ook een minder duur beleid. Dat is zuivere liberale leer. Als het bijvoorbeeld om grote staatshervormingen gaat, wordt er beter beslist over de middelen met verstand en niet vanuit ideologisch standpunt. Open VLD wil ook niet streven naar een deelstaat uit een romantische drang naar zelfbestuur die alsmaar minder relevant wordt in de internationale context waar we in vertoeven. We zitten nu eenmaal niet op een eiland. Kortom, een nuchter bestuur brengen waar het rationele zegeviert over het ideologische.

Groen! wil op lange termijn hetgeen Vande Lanotte van hen heeft 'afgenomen'. Zij willen namelijk de creatie van vier volwaardige deelstaten. Deelstaten waar Gewesten en Gemeenschappen samen vallen. Dit moeten drie eentalige deelstaten zijn en één tweetalige deelstaat. Dat is voor hen de meest logische oplossing. De discussie over Gemeenschappen en Gewesten verdwijnt dan. Zij willen ook werken met het meest efficiëntste systeem van financiering, ongeacht of dat door dotaties of zelfbestuur is. Indien er toch rekening moet gehouden worden met de drang naar fiscale autonomie, moet dit op de meest functionele manier worden gedaan.

5.2.4 Regionalisering schuld

CD&V, Sp.a, Open VLD en Groen! zijn het over dit onderwerp eens: het is niet onmogelijk, maar het is niet wenselijk, want het zal veel kosten met zich mee brengen door de verhoogde rentevoet. Het zou dan ook een domme kost zijn om deze te decentraliseren.

De partijen weten ook dat een herschikking van de bevoegdheden en middelen leidt tot een verkleining van de financiële basis van de federale overheid. Er moet dan ook gezocht worden naar een pragmatische oplossing waar de deelstaten meer instaan voor de schuld die zij impliciet creëren.

De N-VA pleit wederom voor de totale splitsing. Jambon praat specifiek over drie mogelijke manieren van splitsen. De eerste handelt over een schuldagentschap dat gefinancierd wordt door de deelstaten. De tweede optie beschrijft een systeem om de staatschuld te verdelen aan de hand van vastgelegde parameters. De derde is kijken naar wie de schuld veroorzaakt heeft en deze hier financieel voor verantwoordelijk stellen.

5.2.5 Federale kieskring

Alvorens de respons van de geïnterviewde personen te bespreken, eerst even een korte toelichting over het onderwerp. Deze toelichting gaat uiteraard over de federale verkiezingen.

Op dit moment is België ingedeeld in drie kieskringen: de Vlaamse kieskring, de Waalse kieskring en de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde. Verder zijn er twee kiescolleges, een Nederlands en een Frans. De personen die zich inschrijven op een kiezerslijst van een gemeente van de Waalse kieskring behoren tot het Franse kiescollege en zij die ingeschreven zijn op de kiezerslijst van een gemeente van de Vlaamse kieskring behoren tot het Nederlandse kiescollege. De personen van de kieskring BHV behoren tot één van de twee kiescolleges. Vervolgens kunnen de inwoners van een kieskring enkel stemmen op kandidaten die opkomen binnen hun vastgelegde kiescollege.

Een federale kieskring verschilt hier op de manier dat er kandidaten zijn waar elke inwoner van het land kan op stemmen. Een denktank die speciaal rond dit onderwerp ontwikkeld is,

de Pavia-Groep motiveert: *“De verdeling van de publieke opinie én van de electorale ruimte langs de grenzen van de taalgemeenschappen zet kandidaat-politici – ook indien ze federale ambities hebben – bovendien ook heel makkelijk aan om binnen de eigen taalgroep tegen elkaar op te bieden. Het institutionele compromis, dat in de federale Belgische instellingen op het einde van de rit altijd nodig is, wordt dan onnodig moeilijker gemaakt en is van minder goede kwaliteit. Niet alleen de legitimiteit, maar ook de efficiëntie van de besluitvorming lijdt dus onder de huidige organisatie van de federale staat.”* (Paviagroep, 2007).

De meningen over dit onderwerp zijn zeer verschillend. Er zijn twee voorstanders, Open VLD en Groen! tegenover drie tegenstanders Sp.a, Cd&V en N-VA.

Het argument dat door Vanhengel aangehaald wordt, is dat er op dit moment niemand op het federale niveau de impuls heeft om te streven voor het geheel. Zij worden namelijk allemaal aangestuurd door hun kieskringen, dus hun eigen Gemeenschap. In zekere zin volgt de Open VLD dus het gedachtegoed van de Pavia-groep.

CD&V vindt daarentegen dat deze evolutie haaks staat op de evolutie van België. Er zijn geen federale partijen meer en ook geen federale media. Voor hen is het een stuk terugkeren naar een toestand die er niet meer is.

5.2.6 Brussel

N-VA praat vooral over het creëren van een subnationaliteit. Op die manier kan je meer bevoegdheden overhevelen. Op lange termijn denken zij dat de vraag van zelfstandigheid van Vlaanderen en Wallonië maximaal moet zijn en dat ze samen Brussel besturen. Maar in principe is dat iets wat de Brusselaars zelf moeten bepalen. Zij hebben hun eigen grondgebied, parlement en regering. Als partij kunnen zij daar wensdromen over hebben maar uiteindelijk zijn het de Brusselaars zelf die hierover beslissen. De oplossing waar zij echter blijven achter staan is die van het ‘co-ouderschap’.

De mening van CD&V is dat er moet geprobeerd worden te objectiveren en erkennen wat de extra noden van Brussel zijn. Er moet gezocht worden naar de factoren die de meerkosten verantwoorden en hier tegenover moeten dan ook correctere inkomsten staan. Brussel zit

ook in een aparte situatie. Het heeft de stempel van Gewest, maar is nu eenmaal op bepaalde vlakken anders. Voor sommige dingen is Brussel te klein, bijvoorbeeld het arbeidsmarktbeleid.

De Sp.a ziet Brussel werken als een deelstaat. Op die manier dat Johan Vande Lanotte het voorstelde in zijn nota. Er zijn wel enkele bevoegdheden die best bij de Gemeenschappen blijven om zodoende de eigenheid van de Vlamingen en Walen in Brussel te behouden.

Vanhengel pleit ervoor om in eerste instantie respect op te brengen voor Brussel. Hij vindt dat dit nu totaal ontbreekt. De economische realiteit moet worden ingezien. Volgens Vanhengel zitten politici zich altijd druk te maken over het feit dat Brussel extra financiering vraagt, maar vergeten ze al snel dat de werkgelegenheid in het Brussels hoofdstedelijk gewest hun inkomsten ten goede komt door de grote pendel en de vennootschapsbelasting. Dat Brussel organisatorisch en stedenbouwkundig echter totaal anders in elkaar zit dan de andere gewesten, kan niet ontkend worden. De Gewesten zullen nu eenmaal meer moeten gaan investeren in Brussel. Verder zijn er inderdaad wel enkele echte verbeteringen mogelijk, maar de Brusselaars moeten zelf de kans krijgen om deze te ontwikkelen.

Groen! vindt het belachelijk om een kolonie te creëren binnen Europa. Zij vinden dat Brussel een volwaardig gewest moet worden. Zij vinden het ergens de reinste discriminatie als Brusselaars minder inspraak zouden hebben dan andere landgenoten.

5.2.7 Mogelijke uitweg uit de toenmalige impasse

De N-VA zag drie mogelijke uitwegen. De eerste was dat de Franstaligen 'breken' voor hun eisen als grootste partij en dus toch akkoord gaan met een verregaande staatshervorming. De tweede mogelijkheid is dat de andere Vlaamse partijen verder zouden zijn gegaan zonder de N-VA. En als allerlaatste oplossing, als de andere sporen mislukken, zouden ze terug naar de kiezer zijn gaan. In principe heeft de N-VA hier dus geen eenduidig antwoord op.

Niko Gobbin van de CD&V ervaart dat er op technisch vlak wel goede discussies werden gevoerd. Er was een wil om dingen uit te klaren. Wat echter niet inhoudt dat er daarom een oplossing of een compromis was. Naar zijn mening was het compromis niet onmogelijk. Mr.

Gobbin schetst echter hetzelfde probleem als Vanhengel, het feit dat het niet duidelijk is in welk kader N-VA wil blijven zitten. Langs de Franstalige zijde zijn er ook problemen. Daar was sprake van een zekere verlatingsangst. Het compromis is mogelijk en nieuwe verkiezingen zouden geen oplossing hebben geboden.

Lieven Meert was kort over dit onderwerp. Nieuwe verkiezingen zouden geen logisch gevolg geweest zijn. De kiezer had namelijk duidelijk gesproken. De overwinnaars van de verkiezingen dragen dan ook de eindverantwoordelijkheid om een oplossing te vinden.

Volgens Vanhengel was er een uitweg zolang er langs Vlaamse zijde de beweging, die de laatste decennium is ingezet, naar meer autonomie en meer responsabilisering stapsgewijs wordt verder gezet. Vooral dan in samenspraak met de andere landgenoten en op een economisch verantwoorde, correcte en eerlijke manier. Het enige obstakel wat hij zag is het gegeven dat de N-VA andere doelstellingen heeft dan de andere partijen. Zij willen alles doen om tegen te houden dat het federale België versterkt wordt.

Delbarre van Groen! pleit dat hij die kennis niet heeft. Het is dan ook geen partijstandpunt. Wat hij wel weet te vertellen is dat Groen! er wel zou uit geraken.

5.2.8 Algemene conclusies

Een democratie zou geen democratie zijn zonder tegenstellingen in de partijstandpunten omtrent verschillend onderwerpen. Wat echter opvallend is dat over veel punten een algemene consensus was langs Vlaamse kant. Voorbeelden hiervan zijn de *split rate* bij de personenbelasting en het decentraliseren van de bevoegdheden betreffende arbeidsmarktbeleid.

Er kan gesteld worden dat de onderhandelingen wel plaats vonden op een rationele en pragmatische manier, maar dat het communautaire en in zekere zin het ideologische altijd de hoofdrol opeist. Het voornaamste probleem hieromtrent was de zorg van de Vlaamse, en ook de Franstalige, partijen dat de N-VA in een ander kader dacht dan dat zij dat deden. Uit het gesprek en het partijprogramma van de N-VA komt al snel aan het licht dat het

uiteindelijke doel van de N-VA natievorming is. Concreet moest er dus onderhandeld worden met een partij die niet stond achter hetgeen waar zij over onderhandelt.

De gesprekken hebben ook een beter inzicht gegeven over de houdbaarheid van de Bijzondere Financieringswet. In de voorbije hoofdstukken bleek namelijk dat er cijfermatig en objectief gezien geen problemen waren met de wetgeving. Uit de gesprekken is echter gebleken dat de ideologische, ethische en communautaire problemen met de wetgeving des te groter zijn. Het uiteindelijke regeerakkoord ondersteunt dit besluit.

Hoofdstuk 6: De nieuwe Bijzondere Financieringswet

Tijdens het schrijven van deze thesis vonden de langste regeringsonderhandelingen ooit plaats. Maar liefst 541 dagen werd er gezocht naar een nieuwe regering. De onderhandelingen hebben uiteindelijk geleid tot de zesde staatshervorming dewelke de Bijzondere Financieringswet grondig wijzigt. Het voorgestelde hervormingsmodel van de financieringswet streeft, volgens Di Rupo, naar een beter beheer van de bevoegdheden van de deelstaten. In dit hoofdstuk zal u informatie vinden over wat er wijzigt aan de Bijzondere Financieringswet, een korte schets omtrent de saneringen die zullen doorgevoerd worden en de controversen en problemen die aan het licht zijn gekomen.

De bron voor onderstaande gegevens is het regeerakkoord van 1 december 2011.

6.1 Bijzondere Financieringswet

6.1.1 Overgehevelde bevoegdheden

Voordat we de wijzigingen in de Bijzondere Financieringswet in detail kunnen bekijken, is het nodig om te weten voor welke bevoegdheden de toegewezen middelen moeten dienen. De overheveling van de bevoegdheden handelt over vier hoofddomeinen: het arbeidsmarktbeleid, de gezinnen, de gezondheidszorg en de fiscale uitgaven. Verder komen er nog enkele subdomeinen aan bod. Voor een volledig overzicht, wordt er verwezen naar de bijlage 8.

6.1.2 Fiscale autonomie: principes

6.1.2.1 Principes preformatie

Tijdens de onderhandelingen wordt voorgesteld om de financiële autonomie van de deelstaten uit te breiden, vooral dan door hun eigen ontvangsten op aanzienlijke wijze te verhogen. Bij de creatie van deze nieuwe wetgeving, werd er rekening gehouden met de 11 principes die zijn overeengekomen in de preformatie. Die principes zijn de volgende:

- Deloyale fiscale concurrentie vermijden;
- Behouden van de progressiviteitsregels;
- Eén of meerdere deelstaten niet structureel verarmen;
- Zorgen voor de leefbaarheid op lange termijn van de federale staat en fiscale prerogatieven ervan in verband met het interpersoonlijk herverdelingsbeleid in stand houden;
- De responsabilisering van de deelstaten in verband met hun bevoegdheden en hun beleid versterken, rekening houdend met de verschillende vertreksituaties en rekening houdend met diverse meetparameters;
- Rekening houdend met de externe factoren, de sociologische realiteit en de rol van het Brussels Hoofdstedelijk gewest;
- Rekening houden met criteria van bevolking en leerlingen;
- Solidariteit behouden tussen de entiteiten, vrij van perverse effecten;
- De financiële stabiliteit van de entiteiten garanderen;
- Rekening houden met de te leveren inspanningen door alle entiteiten voor het saneren van de openbare financiën;
- De relevantie nagaan van de modellen via simulaties.

Dit nieuw model werd volgens Di Rupo aan een simulatie onderworpen door de Nationale Bank van België (NBB). Het beoogt enerzijds de fiscale autonomie van de Gewesten en anderzijds de responsabilisering van de deelstaten met behoud van een solidariteit zonder perverse effecten en met een waarborg op lange termijn van de leefbaarheid van de federale overheid.

6.1.2.2 Algemene principes

In het regeerakkoord zijn enkele algemene principes overeengekomen. Deze behandelen de dotaties die wijzigen in de Bijzondere Financieringswet. De andere dotaties waarin de Bijzondere Financieringswet van 1989 al in voorzag worden niet gewijzigd.

Aangezien het om een verdeling van financiële middelen op kruissnelheid gaat, moet voor de Gewesten de klemtoon op een fiscale verdeelsleutel liggen via de fiscale autonomie of via

volgens een fiscale sleutel verdeelde dotaties. Voor de Gemeenschappen ligt de klemtoon dan weer op sleutels die rekening houden met de behoeften. Deze keuze houdt in dat er voor de Gewesten voor het fiscale responsabiliseringsprincipe gekozen wordt en dat met een klimaatresponsabiliseringsmechanisme zal worden aangevuld. Voor zowel de Gemeenschappen als voor de Gewesten zal een versterkte responsabilisering worden ingevoerd om de pensioenen van hun vastbenoemde ambtenaren te betalen.

Er wordt ook in overgangsmechanismen voorzien om ervoor te zorgen dat elke deelstaat, vanaf de start van het nieuwe model, over financiële middelen beschikt die minstens gelijk zijn aan die van de huidige Bijzondere Financieringswet. Hierbij wordt rekening gehouden met het gebruik van de over te dragen federale uitgaven en vóór de correcte financiering van Brussel en de sanering van de overheidsfinanciën.

De deelstaten zullen ook hun bijdrage moeten leveren tot de sanering van de overheidsfinanciën. Het solidariteitsmechanisme blijft behouden maar zal objectief en begrensd worden. De perverse effecten worden ook weggewerkt.

6.1.3 Financiering van de huidige bevoegdheden

Voor de Gewesten zal de fiscale autonomie inzake de personenbelasting betrekking hebben op het bedrag van de huidige personenbelasting-dotatie voor de Gewesten, namelijk 14,309 miljard in 2012. Dit bedrag wordt verminderd overeenkomstig een maximum van de negatieve term om de middelenverdeling tussen de deelstaten, zijnde 4,338 miljard, evenwichtig te houden, en dus 9,971 miljard. Daarvan wordt vervolgens 40 procent van het totaal van de overgedragen fiscale uitgaven toegevoegd. Voor het referentiejaar 2012 gaat het dus om een autonomie bedrag van 10,736 miljard.

Voor de Gemeenschappen blijft er een koppeling van de basis-BTW-dotatie, i.e. verdeeld volgende de leerlingensleutel, behouden. Dit gebeurt op een retroactieve wijze vanaf 2010. Het gevolg hiervan is dat het aandeel van de BTW-dotatie in de toekomst constant zal blijven. Dit deel van de dotatie zal dan geïntegreerd worden in de personenbelastingdotatie van de Gemeenschappen berekend op basis van de federaal gehouden personenbelasting.

Die dotatie zal dan evolueren volgens de inflatie en aan 82.5 procent van de groei van het BBP. De kijk- en luistergelddotatie wordt geïntegreerd in de BTW-dotatie van de Gemeenschappen verdeeld volgens de leerlingensleutel. De andere dotaties zullen niet worden gewijzigd

6.1.4 Financiering van de nieuwe bevoegdheden

Voor de Gewesten zullen de enveloppen 'werk' en 'fiscale uitgaven' verdeeld worden op basis van de op het federaal bureau behouden personenbelasting-verdeelsleutel. Deze dotatie bestaat uit 90 procent van de middelen in verband met de overgehevelde bevoegdheden inzake werk en het saldo, na sanering, van de middelen in verband met de overgehevelde fiscale uitgaven. Het resterende komt terecht in het overgangsmechanisme. Deze dotatie zal volgens de inflatie en 70 procent van de groei evolueren.

De verwijzing naar 70 procent om de middelen aan de groei te koppelen, heeft tot doel het verlies van de ontvangsten van de federale overheid te compenseren. Die verlaagde ontvangsten zijn het gevolg van het verlies aan elasticiteit groter dan één van de personenbelasting-ontvangsten in verhouding tot het BBP op het bedrag van de personenbelasting dat naar de Gewesten gaat. De financiering van de andere bevoegdheden die aan de Gewesten worden overgedragen, zal via een of meerdere dotaties gebeuren, volgens gebruikssleutels.

De verdeling van de financieringsmiddelen van de nieuwe bevoegdheden van de Gemeenschappen zal via demografische sleutels gebeuren. De verdeling van de middelen inzake de gezinsbijslag zal gebeuren volgens de bevolkingssleutel 0-18 jaar inbegrepen van elkeen van de drie gemeenschappen en van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC). De enveloppen van de deelstaten zullen vervolgens evolueren volgens de consumptieprijzenindex en de groei van de bevolking van 0 tot en met 18 jaar van elke entiteit. Die middelen zullen worden overgeheveld naar de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap, met uitzondering van Brussel waar ze naar de GGC zullen worden overgeheveld. De regering kan, op voorstel van de sociale partners, een deel van de welvaartsenveloppe aan de verhoging van de aan de

Gemeenschappen toegekende globale enveloppe 'gezinsbijslag' toewijzen. Dit indien de sociale partners vaststellen dat de scholingsgraad van de jongeren in het hoger onderwijs tussen 2012 en het lopende jaar aanzienlijk is toegenomen.

Voor wat de overgedragen bevoegdheden in verband met de ouderen betreft, zullen de middelen aanvankelijk worden verdeeld volgens de bevolkingsleutel van de +80 jarigen. Ze zullen evolueren naargelang de evolutie van de bejaarden ouder dan 80 jaar in elke entiteit, de inflatie en 82,5 procent van de werkelijke groei van het BBP per inwoner. De middelen voor de andere overgedragen bevoegdheden inzake gezondheidszorg en 'hulp aan personen' zullen worden verdeeld volgens de bevolkingsleutel en evolueren volgens de inflatie en 85,5 procent van de reële groei. De financiering van de overige bevoegdheden die worden overgedragen aan de Gemeenschappen zal via een of meerdere dotaties gebeuren, volgens gebruikssleutels.

6.1.5 Responsabiliseringsmechanismen

Naast het principe van de fiscale responsabilisering van de Gewesten, dat een rode draad vormt doorheen deze hervorming, zullen er nog twee bijkomende responsabiliseringsmechanismen in het leven worden geroepen. Enerzijds is dat de responsabilisering inzake pensioenen en anderzijds de responsabilisering inzake klimaat.

De responsabilisering inzake pensioenen is nodig door de toenemende vergrijzing. De vergrijzingkosten mogen dan wel op het federale vlak liggen, toch moeten de Gewesten en Gemeenschappen meer aan de budgettaire kost van de vergrijzing bijdragen. Om die reden werd er voorgesteld om vanaf 2012, na overleg met de deelstaten, de berekeningsregels van de bijzondere wet van 5 mei 2003 in werking te stellen om de responsabiliseringsbijdrage van elke deelstaat vast te leggen. Deze regels zullen, via de nieuwe Bijzondere Financieringswet, vanaf 2016 op progressieve en lineaire wijze worden aangepast. De bedoeling is om er voor te zorgen dat deze bijdrage tegen 2030 gelijk is aan de bijdrage die geldt voor het contractueel personeel (dit is momenteel 8,86 procent).

Voor de responsabilisering inzake klimaat, zal de nieuwe Bijzondere Financieringswet er in voorzien dat een mechanisme voor elk Gewest een meerjarig traject voor de reductie van de uitstoot van broeikasgassen in de sector van de gebouwen zal vastleggen. Indien een Gewest zijn toegewezen doelstelling overschrijdt, krijgt het een financiële bonus in verhouding tot het verschil ten aanzien van het traject dat het Gewest investeert in beleid ter reductie van broeikasgassen. De betrokken federale middelen worden uitsluitend gefinancierd vanuit het federale aandeel in de veiling van de *Emissions Trading Scheme*-emissierechten.

Indien een Gewest zijn doelstelling niet behaalt, zal het een financiële malus betalen in verhouding tot het verschil ten aanzien van het traject, die de federale overheid in beleid ter reductie van de broeikasgassen investeert. Nadere regels van dit mechanisme zullen worden vastgelegd in de gewone wet. Dewelke tegelijk met de Bijzondere Financieringswet zal gestemd worden.

6.1.6 Financiering van Brussel

Volgens de regeringsonderhandelaars is voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) de responsabilisering op grond van de fiscale capaciteit niet objectief. Volgens hen is het BHG niet vergelijkbaar met de andere Gewesten omwille van drie redenen:

- De inkomens van een groot aantal personen die op het grondgebied van het gewest werken, worden niet meegeteld zoals pendelaars en ambtenaren van internationale instellingen. Op die manier is de toewijzing van de middelen of de toepassing van de fiscale autonomie onvoldoende;
- Het BHG wordt geconfronteerd met minder ontvangsten de vrijstelling van vele gebouwen inzake vastgoedbelasting (de dode hand);
- Bijkomende lasten in vergelijking met de twee andere gewesten, met name op vlak van tweetaligheid, mobiliteit, opleiding en veiligheid.

De bijkomende financiering van de Brusselse instellingen zal dus op de volgende principes berusten om, op basis van de simulaties van de Nationale bank, tegen 2015 een bedrag van 462 miljoen Euro te bereiken waarvan 50 procent zal worden geaffecteerd. Na 2015 zal de

correcte financiering van het BHG zo worden georganiseerd dat het de 0.1 procent van het BBP niet zal overschrijden.

De correcte financiering van de Brusselse instellingen bestaat uit twee delen. Het 'eerste deel' betreft de geaffecteerde middelen en het 'dode hand' component waarbij onroerende goederen die vrijgesteld zijn van onroerende voorheffing. Dat zal samen met de stemming over de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde onder de vorm van een bijzondere wet worden gestemd en in 2012 van kracht worden. Het tweede deel van de financiering van het BHG betreft de pendelaars en de internationale ambtenaren.

6.1.7 Uitvoeringsregels van de fiscale autonomie

De fiscale autonomie zal worden georganiseerd volgens een model van uitgebreide opcentiemen op de federale belasting. De federale aanslagvoeten zullen bij de start van de berekening niet worden gewijzigd. Voor de berekening van de Gewestelijke belasting wordt de huidige federale belasting, verkregen na toepassing van de belastingvrije som, van belastingverminderingen op de vervangingsinkomens, vermindering voor inkomsten van buitenlandse oorsprong en onderhoudsgelden, met een factor verminderd om tot de nieuwe federale belasting te komen. Deze factor, die de hoogte van de aanvankelijke opcentiemen bepaalt, zal worden vastgelegd om een regionalisering van de ontvangsten uit de personenbelasting te bereiken evenwaardig aan het bedrag 10,736 miljard euro.

De gewestelijke aanvullende opcentiemen zullen ook voor de afzonderlijk belastbare inkomens gelden, behalve de inkomens uit roerende goederen zoals dividenden, intresten, royalties en sommige diverse inkomens, voornamelijk de belastbare meerwaarden op roerende waarden, en titels die onder de exclusieve federale bevoegdheid blijven. De voorheffing via de aanvullende opcentiemen wordt gecombineerd met alle mogelijkheden die de Gewesten al krachtens de huidige Bijzondere Financieringswet genieten. Dit zijn de proportionele algemene aanvullende opcentiemen en de proportionele of forfaitaire algemene verminderingen, al dan niet per belastingschijf gedifferentieerd. De Gewesten zullen dus niet alleen in algemene forfaitaire of proportionele belastingverlagingen kunnen voorzien, maar ook in hun bevoegdheidsdomeinen, terugbetaalbare belastingkredieten kunnen toekennen.

Om de Gewesten ten aanzien van het federale niveau autonoom te maken, zal het maximum betreffende de uitoefening van de autonomie uit de huidige financieringswet worden afgeschaft. De Gewesten zullen dus de gewestelijke belasting qua bedrag of procenten onbegrensd kunnen verlagen of verhogen. De Gewesten zullen wel de progressiviteit met de mogelijkheid van een strikt omkaderde afwijking moeten naleven. Daarenboven blijft de federale wetgever exclusief bevoegd om de belastbare basis en de bedrijfsvoorheffing te bepalen.

6.1.8 Model van de gedifferentieerde opcentiemen per belastingschijf

6.1.8.1 Mechanisme

De Gewesten zullen de mogelijkheid hebben om op de federale belasting gedifferentieerde opcentiemen per belastingschijf te heffen. Dit model moet worden toegepast rekening houdend met de op de federale belasting toegepaste verminderingsfactor

De berekening van de belastingschijven verloopt als volgt:

- De federale basisbelasting wordt eerst berekend op het belastbaar inkomen van de persoon;
- De aldus berekende federale basisbelasting kan door de gewesten in schijven worden opgesplitst;
- Vervolgens worden de federale belastingverminderingen berekend die overeenstemmen met het belastingvrije minimum, de bijkomende belastingvrije som voor personen ten laste en de belastingverminderingen voor vervangingsinkomens;
- Het bedrag van die federale belastingverminderingen wordt afgetrokken van de federale basisbelasting berekend op het belastbaar inkomen te beginnen.

6.1.8.2 Gewestelijke opcentiemen op de federale belasting met betrekking tot de afzonderlijk belaste inkomsten

Wat betreft het tarief van de opcentiemen op de federale belasting met betrekking tot de afzonderlijk belaste inkomsten die tegen een eenvormig federaal tarief worden belast, zal het tarief van de opcentiemen eenvormig en uniek zijn. Dit wil zeggen geen differentiëring per schijf en een enkel tarief ongeacht het federale belastingtarief op die inkomsten. Indien een gewest gedifferentieerde opcentiemen per belastingschijf vastlegt, zal de Bijzondere Financieringswet bepalen dat het tarief van de opcentiemen niet lager mag zijn dan het tarief dat op de gewestelijke belastingschijf wordt toegepast waarvoor de ontvangst van de gewestbelasting het hoogste is. En dit voor wat betreft de opcentiemen op de federale belasting met betrekking tot de inkomens die afzonderlijk worden belast en waarop de gewestelijke opcentiemen van toepassing zijn.

6.1.8.3 Progressiviteit

De uitoefening van de bevoegdheden van de Gewesten met betrekking tot de algemene belastingvermeerderingen of -verminderingen, en kredieten, de opcentiemen of kortingen gebeurt zonder vermindering van de progressiviteit van de personenbelasting. Het principe van de progressiviteit wordt geëerbiedigd in de gevallen zoals vermeld in het evaluatiemodel van het Rekenhof. De progressiviteitsregel zal uitzonderlijk niet gelden voor de lopende overeenkomsten waarvan het fiscale voordeel gewestelijk zou worden (bv. woonbonus), omdat het de bedoeling is dat de belastingplichtige hetzelfde voordeel zou behouden als dat waarop hij in het huidige stelsel recht had.

6.1.9 Solidariteitsmechanisme

Het solidariteitsmechanisme voor de Gewesten waarvan het aandeel in de personenbelasting lager ligt dan het bevolkingsaandeel, zal voortaan als volgt berekend worden:

$$V * (db - dpb) * X$$

- V: geheel van de met de fiscale autonomie verbonden middelen en de aan de Gewesten volgens een fiscale sleutel verdeelde dotaties. Evenals 50 procent van de dotatie uit personenbelasting van de Gemeenschappen, zijnde een basis bedrag van

20.083 miljard volgens de huidige ramingen van de NBB voor 2012. Het basisbedrag evolueert volgens de inflatie en de reële groei;

- db: bevolkingsaandeel van het Gewest in de totale bevolking;
- dpb: percentage van het Gewest in de federaal gehouden PB;
- X: compensatiefactor van het verschil gelijk aan 80 procent.

6.1.10 Overgangsmechanisme

Een overgangsmechanisme voor de Gemeenschappen, de Gemeenschapscommissies en de Gewesten zal ervoor zorgen dat bij het aanvangsjaar geen enkele deelstaat wint of verliest. Het egaliseringsbedrag zal gedurende 10 jaar in nominale waarde constant blijven vooraleer in de volgende 10 jaar lineair af te nemen totdat het verdwenen is.

6.1.11 Fiscale uitgaven

De Gewesten zullen van het federale niveau de bevoegdheid krijgen over verschillende fiscale voordelen die nu federaal zijn, namelijk de fiscale voordelen met betrekking tot de materiële bevoegdheden van de Gewesten en waarvoor ze voortaan de exclusieve bevoegdheid hebben. De door de Gewesten toegekende fiscale voordelen zullen alleen de vorm van een belastingvermindering of -krediet mogen aannemen en niet die van een aftrek.

6.2 Sanering van de overheidsfinanciën

In het regeerakkoord is het besluit genomen om een strenge begroting te voeren, met als doel in 2015 een budgettair evenwicht te bereiken. Om die reden zijn er dan ook enkele saneringsmaatregelen in het leven geroepen.

6.2.1 Stabilisatieprogramma

De regering heeft in april 2011 het Stabieliteitsprogramma bij de Europese Commissie ingediend. Daarin is het begrotingstraject van België voor 2011 tot en met 2014 vastgelegd met de bedoeling de begroting tegen 2015 structureel in evenwicht te brengen. Ons land heeft zich ertoe verbonden het begrotingstekort van de gezamenlijke overheid vanaf 2012

terug te dringen tot 2,8 procent van het BBP. Dat Stabiliteitsprogramma zou een afdoend antwoord moeten vormen op de procedure die de EU tegen België en 22 ander EU-lidstaten heeft ingesteld wegens een buitensporig begrotingstekort.

De sanering van de overheidsfinanciën is een noodzaak en een absolute prioriteit om de toekomst van ons sociaal model veilig te stellen en onze economische slagkracht te handhaven. Het is dan ook de doelstelling van de federale regering om een streng en structureel plan voor de begrotingssanering uit te voeren waarmee de doelstellingen van het Stabilisatieprogramma 2011-2014 kunnen worden verwezenlijkt.

Wat de begroting voor 2012 betreft, zal de regering het tekort voor de federale entiteit tot 2,4 procent beperken, zoals aangegeven in het Stabiliteitsprogramma. De begroting die wordt ingediend zal uitgaan van een groei van het BBP met 0,8 procent. Concreet zou dit leiden tot een begrotingsinspanning van de federale regering in 2012 van 11,3 miljard euro.

6.2.2 Voorgestelde begrotingsmaatregelen

Om de meerjarenbegrotingdoelstellingen te bereiken, zijn de begrotingsmaatregelen onderverdeeld in drie categorieën, namelijk: uitgaven, ontvangsten en diverse maatregelen. Volgens de onderhandelaars zijn de gevraagde inspanningen evenwichtig en houden ze rekening met de draagkracht van de burgers. Hieronder volgt een korte toelichting.

6.2.2.1 Uitgaven

Deze categorie is in 2012 goed voor ongeveer 42 procent van de inspanningen, waarvan het aandeel mettertijd zal toenemen. Volgens de onderhandelaars was het de bedoeling om zo ver mogelijk te gaan in de vermindering van de overheidsuitgaven, onder meer dankzij een versterking van de strijd tegen verspilling en het streven naar efficiëntiewinst. Hierdoor kan er tegen een lagere kostprijs een goede openbare dienstverlening kan worden verstrekt. Dit streven naar efficiëntie en kostenbesparing heeft geleid tot een reeks krachtlijnen. Voorbeelden hiervan zijn: de bevrozing van dotaties aan een reeks instellingen, verlaging van enkele fiscale voordelen, structurele hervormingen van de pensioenen, enz.

6.2.2.2 Ontvangsten

Deze categorie zou in 2012 goed moeten zijn voor ongeveer 34 procent van de inspanningen. Wat het onderdeel 'ontvangsten' betreft, wordt er gezorgd voor een grotere bijdrage van de inkomsten uit kapitaal, en worden de inkomsten uit arbeid tegelijkertijd gevrijwaard. Er worden maatregelen getroffen om ervoor te zorgen dat de wetgeving beter wordt toegepast of dat ze wordt afgestemd op vigerende wetgeving in de andere lidstaten van de Europese Unie. De inspanning zal tevens worden gerealiseerd door een fiscaliteit die meer responsabiliserend werkt ten aanzien van gedragingen die het milieu kunnen schaden en door een verruiming van de belasting op speculatie. Voorbeelden hiervan zijn: behoud van het tarief van roerende voorheffing, een verhoging van de beurstaks, een hervorming van de notionele interestaftrek, enz.

6.2.2.3 Diverse maatregelen

Deze rubriek zou volgens de onderhandelaars moeten instaan voor 24 procent van de inspanningen. In essentie gaat het hier in sommige gevallen over onrechtstreekse of verdoken belastingen. Het gaat hier dan zaken zoals: een hogere inkomst uit de nucleaire rente, inkomsten uit de veiling van CO2-quota's en een hardere strijd tegen sociale fraude.

6.3 Controversen

Nog voor dat het regeerakkoord volledig uitgevoerd is, blijkt dat er enkele problemen bestaan over overeengekomen punten. Niet al deze problemen hebben een rechtstreekse link met de Bijzondere Financieringswet, maar deze wijzen wel op de fragiliteit van het regeerakkoord. De bronnen voor deze informatie zijn [tijd.be](#) (2011), [deredactie.be](#) (2011) en [standaard.be](#) (2011).

6.3.1 Ministerlonen

In het regeerakkoord werd overeengekomen dat de bezoldigingen van de ministers met vijf procent zouden dalen. Bijkomend zou er ook een vermindering van de budgetten plaatsvinden voor de verschillende ministeriële kabinetten.

Op 8 januari 2012 bracht de oppositie (N-VA) echter aan het licht dat dit niet in de praktijk werd toegepast. De berekening van de lonen was gebeurd op basis van de cijfers van de vorige regering. Verder werd er ook gemeld dat het aantal kabinetten geminderd is, maar dat het aantal kabinetsleden gestegen is. Alle excellenties geven aan dat de documenten die de oppositie heeft bemachtigd foutief zijn opgesteld. Zij beklemtonen dat het voornemen om vijf procent van hun loon in te leveren onveranderd blijft en zal worden uitgevoerd.

6.3.2 Pensioenproblematiek

In het regeerakkoord werd een ingrijpende pensioenhervorming voorgesteld, bestaande uit meerdere doelen. De meest ingrijpende veranderingen die de regering wil doorvoeren zijn een verlaging van het ambtenarenpensioen en een verhoging van de pensioenleeftijd. De Raad van State heeft echter kritiek op de voorgestelde pensioenhervormingen. Volgens de Raad is er te weinig verantwoording en heeft het voorstel meer weg van een volmachtwet, zonder beperkingen. Zij vragen aan de bevoegde minister om de voorgestelde maatregelen meer te verantwoorden. De hervormingen hebben ook geleid tot sociale onrust. De vakbonden opperde dat er onderhandeld werd over deze punten, zonder dat zij geconsulteerd werden.

6.3.3 Het stabiliteitsprogramma

In het regeerakkoord werd er voorgenomen om een maximaal tekort te hebben van 2,8 procent in 2012. Deze beslissing werd genomen met behulp van een simulatie, uitgevoerd door de Nationale Bank. Voor meer informatie wordt er verwezen naar punt 6.2.1.

Op 6 januari 2012 blijkt echter dat de Europese Commissie (EC) niet akkoord gaat met de voorgestelde besparingen. Volgens de Commissie zijn deze ontoereikend en zal er twee miljard extra moeten bespaard worden. De EC geeft aan dat er 0,30 procent minder inkomsten zullen zijn dan voorgesteld. Additioneel is er geen rekening gehouden met een vertraagde groei van 0,15 procent door de besparingsmaatregelen. Het tekort wordt dan ook eerder geraamd op 3,25 procent. Concreet zegt de EC dat het regeerakkoord de inkomsten uit de notionele intrest, de roerende voorheffing, de gezondheidszorg en de strijd tegen

fiscale fraude overschat. Indien België niet voldoet aan de eisen van de EC, waar gevraagd wordt voor een begrotingstekort onder de 3 procent, riskeert België een boete van 700 miljoen Euro.

6.4 Conclusie

Als het regeerakkoord globaal bekeken wordt, kan gesproken worden van een vrij typisch Belgisch akkoord. Zoals eerder aangegeven is het Belgisch federalisme een constant evoluerend federalisme. Dit regeerakkoord is dan ook wederom een zeer afgewogen balans waarvan de uitkomst vrij onzeker is. Wel moet aangegeven worden dat er daadwerkelijk werd getracht om het onderste uit de kan te halen. De Bijzondere Financieringswet gaat door dit akkoord ook nog zwaarder doorwegen op het politieke landschap in België. De herverdeling van de bevoegdheden en bijhorende middelen zorgt ervoor dat de federale entiteit op termijn minder beslissingsmacht heeft.

In essentie kan er wel gesproken worden van een goed akkoord. Er werd voldaan aan de eisen van de meeste partijen, enkel over de parameters kan gediscussieerd worden. De controversen die echter nu al bestaan, wijzen wel op de onzekerheid over de akkoorden. De vraag is dan ook of deze regering er in kan slagen om een additionele twee miljard te besparen zoals gevraagd is door de Europese Commissie.

Hoofdstuk 7: Algemene conclusies

Indien men praat over de theorie van fiscaal federalisme in België, praat men in essentie over de Bijzondere wet betreffende de financiering van de Gemeenschappen en Gewesten. Het onderzoek naar de houdbaarheid van Bijzondere Financieringswet (1989) gebeurde aan de hand van drie thema's. Het eerste thema was een puur objectieve cijferanalyse van de gevolgen van de Bijzondere Financiering wet. Het tweede thema gaf een analyse van de wetgeving en het derde handelde over de interpretatie van de politieke opinie en wil omtrent het onderwerp. Uit deze onderzoeken kan geconcludeerd worden dat de centrale onderzoeksvraag géén eenduidig antwoord heeft.

De cijfergegevens over de dotaties, uitgaande van de federale regering naar de deelstaten, geven aan dat in het geval van een ongewijzigde situatie, dus als de Bijzondere Financieringswet van 1989 wordt behouden, er niet noodzakelijk een probleem hoeft te zijn. In tegendeel, de overheid kan wel degelijk een besparingsbeleid voeren zonder er deelstaten voor te moeten verarmen.

Aanvullend is er de problematiek van de schuldgraad in België. Wederom is er hier geen argumentatie die aanwijst dat de Bijzondere Financieringswet leidt tot een verhoogde overheidsschuld. Maar dit betekent niet dat de huidige en toekomstige situatie een sanerend effect heeft op de overheidsschuld. Een staats Hervorming die zich volgens het beproefde recept opnieuw zich zou beperken tot het overhevelen van bestedingsbevoegdheden naar Gewesten en Gemeenschappen, zou zelfs de sanering nog meer hypothekeren. Pas wanneer de staats Hervorming prioritair verdiept wordt naar een nieuw financieringssysteem dat de deelgebieden fiscaal responsabiliseert, wordt een echte sanering mogelijk.

Als binnen het juridisch kader de Bijzondere Financieringswet onderzocht wordt, kunnen er enkele zaken geconcludeerd worden die ingaan tegen het publiek gedachtegoed. Concreet is de evaluatie gebeurd aan de hand van een varia aan stellingen. Uit deze evaluatie hebben we enerzijds een bevestiging gekregen voor de conclusies uit het cijfermatige onderzoek en

anderzijds nieuwe inzichten en antwoorden verworven over de eventuele problematiek met de wetgeving.

Een eerste stelling die in overweging werd genomen, handelde over de potentiële verarming van de federale kas als gevolg van de Bijzonder Financieringswet. Uit onderzoek blijkt het omgekeerde waar te zijn. De dotaties aan de deelstaten ondergaan een constante groei, maar tegen een trager tempo dan de ontvangsten uit de personenbelasting. Dit wordt hoofdzakelijk verklaart door de grotere elasticiteit van de personenbelasting tegen over de groei van het BBP, waar de dotaties aan gekoppeld zijn.

De volgende stelling ging over de vraag of de Wet te weinig fiscale autonomie bevat voor de deelstaten. In essentie kan er geen uitsluitel gegeven worden over deze vraag. Er is namelijk geen objectieve schaal die kan uitdrukken welke mate van autonomie voldoende is. De theorie van het fiscaal federalisme kan echter wel een kwalitatief antwoord geven. Verder kan ook opgemerkt worden dat de complexe situatie van België, de fiscale autonomie bemoeilijkt. Belastingen heffen op basis van het gemeenschapsniveau is onmogelijk tenzij er een systeem van subnationaliteit ontwikkeld wordt voor Brussel.

De voorlaatste stelling handelde over de mate van responsabilisering die gecreëerd werd door de Bijzondere Financieringswet. Als politici vinden dat ontvangsten uit de personenbelasting een indicatie zijn van goed beleid, en responsabilisering tot uiting wil brengen door de regionale ontvangsten daarvan te laten afhangen, dan is de huidige Bijzondere Financieringswet al sterk responsabiliserend. Op dit moment is namelijk 42,5 procent van de personenbelasting geretourneerd door middel van dotaties. Vanuit deze stelling is wel de problematiek van de *development trap* ontstaan. Daarmee wordt bedoeld dat de regionale ontvangsten uit de dotaties niet noodzakelijk toenemen als de economische activiteit in de regio toeneemt. In de praktijk is dit probleem echter zeer onwaarschijnlijk, maar dit mag de politici niet weerhouden om hier een oplossing voor te bieden. Een bijkomend belangrijk punt is

dat fiscale autonomie en responsabilisering twee verschillende zaken zijn, de vraag is hoe sterk dat dit oorzakelijk verband speelt.

De laatste stelling ging over het solidariteitsmechanisme. In essentie handelde deze over hetgeen wat het 'perverse effect' van de solidariteitstussenkomst wordt genoemd. Uit academisch onderzoek kan geconcludeerd worden dat dit perverse effect in grote mate wordt veroorzaakt door de negatieve term. Onderzoekers pleiten dan ook meer voor een afschaffing van deze negatieve term. In essentie is het ook een vreemde politieke discussie omdat het solidariteitsmechanisme doet waarvoor het ontworpen is, namelijk verschillen verkleinen.

Als men kijkt naar de bestaande wetgeving omtrent de vennootschapsbelasting, kan besloten worden dat er in essentie niets mis is met de federale bevoegdheid daaromtrent. De keuze voor het federaal houden van deze wetgeving past in de theorie van het fiscaal federalisme en kan enerzijds positief zijn om eventuele belastingconcurrentie tegen te gaan. Anderzijds kan men nadenken over het toepassen van een *split rate* op de vennootschapsbelasting en zodoende deze in de toekomst te betrekken in de Bijzondere Financieringswet. Hierdoor zouden de Gewesten meer bevoegdheid krijgen en mogelijk aantrekkelijker worden voor buiten -en binnenlandse investeerders. Op dit moment is er echter nog geen doorslaggevend onderzoek wat de exacte impact zou zijn van het (deels) regionaliseren van de vennootschapsbelasting. Het grote aantal parameters speelt hierbij een belangrijke rol. Dat heeft dan ook als gevolg dat er op dit moment onder zowel economen, politici als vakbonden onenigheid heerst.

In een perfecte wereld, zonder ideologieën en communautaire bezwaren, zou er dus in essentie niet veel moeten gewijzigd worden aan de huidige financieringswet. Op uitzondering van enkele maatregelen die de efficiëntie kunnen verhogen en potentiële problemen kunnen oplossen, zoals de *development trap*. Dit ideaal beeld staft echter niet met de werkelijkheid en de politieke opinies hebben dan ook een grote impact op de wetgeving.

Een democratie zou nu eenmaal geen democratie zijn zonder tegenstellingen in de partijstandpunten omtrent verschillend onderwerpen. Wat echter opvalt is dat over veel

punten een algemene consensus is langs Vlaamse kant. Voorbeelden hiervan zijn de *split rate* bij de personenbelasting en het decentraliseren van de bevoegdheden betreffende arbeidsmarktbeleid. Aanvullend kan gezegd worden dat de onderhandelingen wel gebeurd zijn op een rationale en pragmatische manier, maar dat het communautaire en in zekere zin het ideologische altijd de hoofdrol opeist. Het voornaamste probleem hieromtrent is de zorg van de Vlaamse en ook de Franse partijen dat de N-VA in een ander kader denkt dan dat zij dat doen. Uit het gesprek en het partijprogramma van de N-VA komt al snel aan het licht dat het uiteindelijke doel van de N-VA natievorming is. Concreet moest er dus onderhandeld worden met een partij die niet staat achter hetgeen waar zij over onderhandelen.

Indien dit onderzoek louter objectief en rationeel zou verlopen zijn, kon er niet anders dan geconcludeerd worden dat het fiscaal federalisme houdbaar was onder de Financieringswet van 1989. De extra toegevoegde dimensie van de communautaire en ideologische problemen veranderen dit antwoord echter drastisch. Als alles in beschouwing wordt genomen, kan er niets anders gezegd worden dan: het fiscaal federalisme in België is houdbaar als er drastische hervormingen kwamen.

De gevraagde hervormingen kregen als antwoord het regeerakkoord van Di Rupo. De Bijzondere Financieringswet gaat door dit akkoord nog zwaarder doorwegen op het politieke landschap in België. De herverdeling van de bevoegdheden en bijhorende middelen zorgt ervoor dat de federale entiteit op termijn minder beslissingsmacht krijgt. In essentie kan er wel gesproken worden van een goed akkoord. Er werd voldaan aan de eisen van de meeste partijen, enkel over de parameters kan gediscussieerd worden. De controversen die echter nu al bestaan, wijzen wel op de onzekerheid van de akkoorden. De vraag is dan ook of deze regering er in kan slagen om een additionele twee miljard te besparen zoals gevraagd is door de Europese Commissie.

Geraadpleegde werken

(2011). Opgeroepen op Augustus 10, 2011, van Vlaanderen.be: www.vlaanderen.be

(2011). Opgeroepen op juli 20, 2011, van Portaal Belgium.be.

(2011). Opgeroepen op Augustus 5, 2011, van Federale Overheidsdienst Financiën:
<http://minfin.fgov.be>

(2011). Opgeroepen op Augustus 05, 2011, van Federale Overheidsdienst Budget en
Beheerscontrole: www.begroting.be

Alen, A., Beaufays, J., d'Alcantara, G., Delmartino, F., Deschouwer, K., Ergec, R., et al.
(1994). *Federalisme: Staatkundig, politiek en economisch*. MAKLU: Antwerpen - Apeldoorn.

Algoed, K., & Van Den Bossche, W. (2009). *Bijzondere Financieringswet in een notendop
(met een illustratie voor het jaar 2009)*.

Bassilière, D., Bossier, F., Caruso, F., Hoorelbeke, D., & Lohest, O. (2008). *Vijfentwintig jaar
regionale ontwikkelingen*.

Belgian Federal Government. (2010, Oktober 16). Opgeroepen op Oktober 20, 2010, van
Belgische federale dienst van de staatsschuld: www.debtagency.be

Bird, R. M. (1999). Fiscal Federalism. *The Encyclopedia of Taxation and Tax Policy*, 151-154.

Bird, R. M., & Ebel, R. D. (2005). *Fiscal Federalism and National Unity*.

Bird, R. M., & Vaillancourt, F. (2006). *Perspectives on fiscal federalism*.

Cantillon, B., & De Maesschalck, B. (2007). Sociale zekerheid, transferten en federalisme in
België.

Decoster, A., & Sas, W. (2011). *De Bijzondere Financieringswet for dummies*. Itinera
Institute Analyse.

Delbarre, A. (2011, April 28). *Opinie en partijmening*. (T. Leën, Interviewer)

Deredactie.be. (2010). *Opgeroepen op 12 15, 2011, van DeRedactie.be*:

<http://www.deredactie.be>

Di Rupo, E. (2011). *Regeerakkoord*.

Eerste Minister. (2006, April). *Bijzondere wet betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten*.

Federaal Planbureau. (2009). *Economische vooruitzichten 2009-2014*.

Federaal Planbureau. (2011). *Economische vooruitzichten 2011-2016*.

Garzarelli, G. (2004). Old and New Theories of Fiscal federalism, organizational Design problems, and Tiebout. *Journal of Public Finance and Public Choice XXII* .

Gérard, M. (2001). Fiscal Federalism in Belgium. *Conference on Fiscal Imbalance*. Québec.

Gobbin, N. (2011, April 19). *Opinie en partijmening*. (T. Leën, Interviewer)

Haelterman, A., & Kuijpers, A. (2007). *Regionalisering van de vennootschapsbelasting: Overzicht van de haalbare en werkbare modellen*. K.U. Leuven.

Heremans, D., & Van Hecke, A. (2010). *Schuldresponsabilisering, Schuldautonomie en Regionalisering van de Staatsschuld in de Staatshervorming* . Vives.

Hoge raad van Financiën. (2009). *Begrotingstrajecten op korte en middellange termijn voor het aangepaste stabiliteitsprogramma 2009-2012*. HRF.

Hoge raad van Financiën. (2008). *Het stabiliteitsprogramma van België (2008-2011)*. HRF.

Jambon, J. (2011, Maart 30). *Opinie en partijmening*. (T. Leën, Interviewer)

Kamer van volksvertegenwoordigers. (2009, April). *Algemeen Kieswetboek*.

Kamer van Volksvertegenwoordigers. (2009, Januari). *De Belgische Grondwet*.

- KESNER-ŠKREB, M. (2009). Fiscal Federalism.
- King, D. (1984). *Fiscal Tiers: The Economics of Multi-Level Government*. London: George Allen and Unwin.
- Konings, J. (2010). *Leidt een decentralisering van de vennootschapsbelasting tot een 'race-to-the-bottom'?* Vives & C.E.S.
- Lexicon van de financieringswet*. (2010). Opgeroepen op Oktober 20, 2010, van DeRedactie.be: www.deredactie.be
- Meert, L. (2011, April 28). *Opinie en partijmening*. (T. Leën, Interviewer)
- Mouton, A., & Killemaes, D. (2010, Augustus 26). Staatsschuld. *Trends*, p. 5.
- Musgrave, R. A. (1961). Approaches to A Fiscal Theory of Political Federalism. In U.-N. Bureau, *Public Finances: Needs, Sources, and Utilization* (pp. 97-134). NBER.
- Nationale Bank van België. (2010). Opgeroepen op Oktober 20, 2010, van NBB: www.nbb.be
- Oates, W. A. (1999). An Essay on Fiscal Federalism. *Journal of economic literature*, 1120-1149.
- Oates, W. E. (2002). *Fiscal Federalism and European Union: Some reflections*. Compagnia di San Paolo.
- Paviagroep. (2007). *Een federale kieskring voor de kamer van volksvertegenwoordigers*. Paviagroep.
- Proost, S., & Decoster, A. (2010). *Waarom een splitsing van de personenbelasting geen goed idee is*. K.U. Leuven.
- Schouppe, E., Reynders, D., Di Rupo, E., Somers, B., & Milquet, J. (2009). Regeerakkoord.
- Shah, A. (1998). Fiscal Federalism and Macroeconomic Governance: for Better or For Worse?
- Van Den Wijngaert, M. (2011). *Van een unitair naar een federaal België*.

Van Velthoven, H. (2011). *Waarheen met België?* .

Vanhengel, G. (2011, Mei 2). *Opinie en partijmening*. (T. Leën, Interviewer)

Verduijn, M. (2011). *Conjunctuurbeeld België*. Rabobank.

Vives. (2010). *Simulatie van het VOKA-voorstel tot herziening van de financiering van de Gemeenschap en Gewesten*. Leuven: K.U. Leuven.

Willi Leibfritz. (2009). *Fiscal Federalism in Belgium. Main Challenges and Considerations for Reform* . OECD Publishing.

Williams, R. (2005). *Fiscal Federalism: Aims, instruments and Outcomes*. *The Australian Economic Review* , 351-369.

Lijst van Bijlagen

Bijlage 1: Tabellen

TOTALE DOTATIES						
Bedragen in miljoenen euro						
	Nederlandstalige Gemeenschap	Vlaamse Gewest	Franstalige gemeenschap	Waalse Gewest	Brussels Hoofdstedelijk gewest	Duitstalige Gemeenschap
2000	7.876,47	5.665,81	5.407,93	3.211,12	872,28	0,00
2001	8.490,36	6.438,66	5.785,03	3.609,53	974,45	0,00
2002	8.979,69	4.159,47	6.094,02	2.642,37	557,91	4,91
2003	9.377,86	4.486,17	6.291,96	2.831,49	614,63	4,99
2004	9.634,80	4.579,44	6.472,83	2.867,02	639,93	5,06
2005	10.245,53	4.848,62	6.866,88	2.996,25	715,36	5,22
2006	10.646,77	4.969,62	7.127,74	3.068,67	747,33	5,40
2007	11.187,22	5.414,74	7.351,84	3.314,50	768,45	5,44
2008	11.934,52	5.689,05	7.945,36	3.419,25	895,44	5,57
2009	11.735,50	5.551,15	7.796,75	3.383,46	850,74	5,80
2010	11.677,03	5.476,04	7.735,07	3.330,37	881,54	5,69

Tabel 1: Dotaties aan de Gemeenschappen en Gewesten, Bron HRF(2011)

VERDELING BTW & PERSONENBELASTING				
Bedragen in miljoenen euro				
	Totale Dotaties Personenbelasting	Totale dotaties BTW	Totale inkomsten personenbelasting	Totale inkomsten BTW
2000	13829,96	9203,652		19477,63
2001	15626,34	9671,687	36126	19176,65
2002	12549,45	9938,492	37091	19650,67
2003	13344,22	10294,41	37238	20042,61
2004	13623,23	10607,81	38861	21486,14
2005	14366,32	11345,61	40601	22524,42
2006	14752,7	11847,41	40596	23915,21
2007	15790,7	12288,88	42082	25318,26
2008	16724,32	13205,21	44659	25498,85
2009	16357,63	13002,71	42293	24998,46
2010	16191,98	12950,64	44766	26660,55

Tabel 2: Ontvangsten BTW & Personenbelasting t.o.v. dotaties , Bron HRF(2011)

Evolutie schuldgraad in % van het BBP	
2000	107,9
2001	106,6
2002	103,5
2003	98,5
2004	94,2
2005	92,1
2006	88,1
2007	84,2
2008	89,6
2009	96,2
2010	96,6

Tabel 3: Evolutie schuldgraad in procent van het BBP, periode 2000-2010. Bron (Belgian Federal Government, 2010)

Evolutie voorspelde schuldgraad in % van het BBP	
2011	97,1
2012	97,8
2013	98,3
2014	98,1
2015	97,7
2016	97,5

Tabel 4: Evolutie voorspelde schuldgraad in procent van het BBP, periode 2011-2016. Bron (Federaal Planbureau, 2011)

Bijlage 2: Vragen set interviews

Economische aspecten van het Belgisch fiscaal federalisme

Inkomsten

1. Zou uw partij de Bijzondere Financieringswet willen uitbreiden, wijzigen of volledig schrappen?
  - a. Zou uw partij de persoonsbelasting willen splitsen?
  - b. Wil u het solidariteitsprincipe behouden dat er op dit moment bestaat in de huidige wet?
  - c. Moet de vennootschapsbelasting geïntegreerd worden in de Bijzondere Financieringswet?
  - d. Zou u de BTW ook willen regionaliseren?
2. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van inkomsten, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

Uitgaven

3. Wat wilt u splitsen op vlak van uitgaven, welke bevoegdheden moeten er geregionaliseerd worden?
  - a. Arbeidsmarktbeleid
  - b. Pensioenen
  - c. Andere
4. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van uitgaven, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?
5. Wat wil uw partij op korte termijn veranderen?
6. Wat wil uw partij op lange termijn bereiken?
7. In het geval van een regionalisering van de bevoegdheden / inkomsten, wat dan met overgangsprocedures? Hoe zien jullie deze in werking?
8. In geval van regionalisering van de staatsschuld, hoe zou deze dan concreet verdeeld worden?

Politiek federalisme – actualiteit geïnspireerde vragen

9. In het geval van een systeem van politieke verantwoordelijkheid, op welke verdeelbasis zou dit dan moeten gebeuren.
10. Staat uw partij achter het idee van een federale kieskring?
11. Wat moet er met Brussel gebeuren?
12. Wat moet er met BHV gebeuren?
13. Is er een uitweg uit de huidige impasse?
14. Hoe ziet u de rol van de senaat en de provincies?
15. Welke toegevingen wilt u zeker niet doen aan de onderhandelingstafel?
16. Zijn ideologieën en persoonlijke controversen geen problemen bij de regeringsonderhandelingen?

Bijlage 3: Transcriptie interview Jan Jambon

De heer Jan Jambon is fractieleider voor de N-Va groep in de kamer der volksvertegenwoordigers, concreet wil dit zeggen dat hij de groep van 27 N-Va Kamerleden aanstuurt. Gekeken naar dit onderwerp, vindt de heer Jambon niet dat hij een vooraanstaande ervaringsdeskundige is. Hijzelf is vier jaar aanwezig in de politiek en was daarvoor actief in de bedrijfswereld. Zoals mijnheer Jambon echter verwoorde was hij 'toen N-VA nog een kleine partij was, was hij de enige met interesse voor budgetteren en fiscaliteit en zodoende is hij daar ingerold'.

In het geval dat er onderhandelingen zijn over de aanpassing van de Bijzondere Financieringswet, is hij diegene die de N-Va vertegenwoordigt (met achter hem zijn studiedienst).

Economische aspecten van het Belgisch fiscaal federalisme

Inkomsten

1. Zou u partij de Bijzondere Financieringswet willen uitbreiden, wijzigen of volledig schrappen?

"Ons partijprogramma: is volledig schrappen en tabula rasa. Dus wij zouden naar een systeem willen toegaan waar de fiscale capaciteit volledig bij de deelstaten zit. Verder zouden we willen afstappen van het dotatiesysteem van federale naar regionaal niveau, en dat zouden we dan willen omdraaien. Dat dus eigenlijk afhankelijk van de bevoegdheden die nog federaal zitten er een dotatie wordt gegeven van de deelstaten. Dat is het model"

"Dat is nog geen begin van haalbaar indien je dat tegen een Franstalige zegt. In de onderhandelingen zitten we nu op een punt waar de financieringswet gewijzigd wordt van een dotatiesysteem, wat het voor de Vlaamse begroting voor 80 procent is, naar een systeem van gedeelde belastingen. Fiscaliteit op federaal niveau en op deelstaat niveau."

a. Zou u partij de persoonsbelasting willen splitsen?

"Ja, maar wij gaan tijdens de onderhandelingen akkoord met een gedeeltelijke splitsing van de personenbelasting."

b. Wil u het solidariteitsprincipe behouden dat er op dit moment bestaat in de huidige wet?

"Willen we de solidariteit behouden? Ja. Willen we deze solidariteit behouden? Neen. Waarom: de huidige solidariteit is absoluut niet responsabiliserend. Het minste verschil in inkomen per capita wordt onmiddellijk bijgepast, dat vinden wij overdreven. Daar zien wij meer in het Duitse systeem, het 'Finanzausgleich', dat ook een solidariteitssysteem is. Maar waar dat Duitsland zegt, een deelstaat kan nooit meer krijgen dan 95 procent van het Duits gemiddelde en een deelstaat kan nooit meer verliezen dan dat ze daarbij onder de 105 procent geraken. Wij vinden die 95 en 105, die bandbreedte, nog te nauw. Voor ons is dat meer 80 procent, dus dat je tot 80 procent bijpast. Dus: Solidariteitssysteem, ja, maar geen hangmatsysteem."

c. Moet de vennootschapsbelasting geïntegreerd worden in de Bijzondere Financieringswet?

"Ja, wij zijn ook vragende partij om de vennootschapsbelasting te splitsen. Daar zouden we naar het model Haelterman willen gaan. Waar dus een deel federaal blijft en een deel naar de deelstaten gaat. Vandaag bedraagt deze belasting 33.99 procent, 20 procent van hier zou dan federaal blijven, en het overige wordt dan gereguleerd door de deelstaten. Concreet wordt de 20 procent federale belasting 'vastgeklit' en is het deel dat beheerd wordt door de deelstaten variabel. Gekeken naar de huidige onderhandelingen, begrijpen wij ook niet waarom men aan Waalse zijde hiertegen gekant is. Zij hebben op dit moment een hogere werkloosheid dan het gemiddelde en zouden dit met een geregionaliseerde vennootschapsbelasting kunnen tegengaan. Zij hebben namelijk genoeg capaciteiten, op vlak van werknemers, terreinen, enz., en zouden er alleen maar baat bij hebben indien men aan prijsconcurrentie kan doen op het vlak van de vennootschapsbelasting."

d. Zou u de BTW ook willen regionaliseren?

"Concreet zouden wij alles willen regionaliseren op lange termijn. Maar de BTW is het laatste, want dit is het meest complexe. We zijn absoluut niet tegen de fiscale concurrentie die dan eventueel kan ontstaan. Je moet dit zien als het vervetten van de overheid tegengaan en wij denken dat fiscale concurrentie daar een positief effect op heeft."

2. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van inkomsten, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

"De personenbelasting. Concreet willen we een verticale splitsing van de personenbelasting. Dus als je zegt, vandaag zijn de tarieven wat ze zijn: krijgt de federale een deel en de gewesten mogen delen in de koek."

Mensen moeten nu eenmaal personenbelasting betalen, wilt u dan eigenlijk een systeem waarin tweemaal personenbelasting betaald worden, dus eenmaal federaal en eenmaal voor de deelstaat?

"Ja, wij willen dat de mensen dat zien, dat kan op één belastingbrief komen. De mensen moeten kunnen zien: dit betalen wij aan België en dat betalen wij een Vlaanderen. De reden hier voor is responsabilisering. De Vlaamse politieke wereld moet dan gaan uitleggen waarom deze belasting zo hoog is. Voor ons mag dit administratief zo eenvoudig mogelijk zijn. In principe bestaat er nu al een onderverdeling op de belastingbrief, een deel dat aan de federatie betaald wordt en een deel dat aan de gemeente moet worden afgedragen. Concreet zouden wij hier een 'derde lijn' bij willen hebben die vermeld hoeveel er betaald wordt aan de deelstaat."

Uitgaven

3. Wat wilt u splitsen op vlak van uitgaven, welke bevoegdheden moeten er geregionaliseerd worden?

a. Arbeidsmarktbeleid

"Ook hier is er wederom een verschil tussen het programma en wat wij op tafel leggen. Op lange termijn willen wij een volledige regionalisering van de sociale zekerheid. Wat ligt er vandaag op tafel: Inderdaad de arbeidsmarkt, maar niet genoeg voor ons. Hetgeen wij willen

is dat de VDAB ook de RVA integreert. Op deze manier wordt er administratief een hele koek bespaard.”

b. Pensioenen

“Concreet wil de N-Va ook de pensioenen splitsen, maar dat is geen makkelijke opdracht. Het systeem waar door dit makkelijk zou kunnen gebeuren is 1: wanneer er mensen hun intrede doen in de arbeidsmarkt deze laten afdragen naar Vlaamse kassen; 2. Langs de andere kant zijn pensioenen persoonsgebonden (behalve in Brussel), dus kan iedereen zijn deel van de koek krijgen aan de hand van de Vlaamse of Waalse nationaliteit. In Brussel daarentegen zit er daarom een probleem en om die reden wil de N-Va dan ook een systeem van subnationaliteit invoeren. Een inwoner moet dan aanwijzen of hij wil horen tot de Vlaamse of Waalse nationaliteit. Dewelke deze dan ook kan herzien binnen bepaalde termijnen.”

“Hier zijn de Franstaligen dus zeer sterk tegen gekant. Een oplossing hiervoor kan zijn een driedelig systeem (maar dan laat je de Vlamingen in Brussel volledig los). Maar de basis in Brussel wordt dan kleiner om verzekeringsprincipes op te organiseren en om die reden is de N-Va hier eerder tegen gekant en willen wij opteren voor een tweeledig systeem met subnationaliteiten. In essentie is een pensioen een goede verzekering. Je begint bij te dragen maar je weet niet of je het ooit zal krijgen. Nu is het wel zo dat pensioenen de enige tak is van de sociale zekerheid waar er minder transferten van Vlaanderen naar Wallonië gaan. ”

c. Andere

“Gezondheidszorg willen we in het geheel splitsen. Net als justitie, dat willen we ook regionaliseren. Maar er zijn zo nog een hele deel bevoegdheden die al deels bij de deelstaten zitten maar nog geen homogeen pakket zijn. Er wordt dan gedacht aan bv. preventieve en curatieve zorg. Preventieve zorg is op dit moment een bevoegdheid van de deelstaten, terwijl curatieve zorg dan weer een bevoegdheid is van de federale regering.”

“Een voorbeeld van de kost die dit teweeg brengt, kan men vinden bij de kankerpreventie, dewelke onder de bevoegdheid van minister Onckelinx valt. Als je gewoon deze bevoegdheid zou overhevelen van de federale overheid naar de gemeenschappen, zou dit een automatische besparing van een miljard met zich meebrengen. ”

“Maar in principe is de N-Va niet gedreven om te splitsen omwille van de transferten. Wij zijn gedreven om te splitsen voor responsabilisering. Zodat iedereen zijn verantwoordelijkheid neemt. In die zin wordt er door andere Vlaamse partijen gezegd dat er niet aan de pensioenen wordt geraakt, maar in onze visie moeten deze bespreekbaar kunnen zijn. Tijdens deze onderhandelingen liggen deze wel niet op tafel. In principe vinden wij dat alles bespreekbaar moet zijn.”

4. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van uitgaven, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

“Prioriteit ligt voor ons op arbeidsmarkt om drie redenen. 1. Daar is de grootste consensus langs Vlaamse kant; 2. Dat is het meest responsabiliserend; 3. Op dit moment zitten er perverse effecten in. De deelstaten moeten zorgen voor de arbeidsbemiddelingen, maar hoe meer mensen ze aan het werk krijgen, hoeveel te beter het federale niveau hier van wordt. Er is dus geen grote incentivering die uitgaat om actief met het arbeidsmarktbeleid bezig te zijn. Je ziet dat nu dus bijvoorbeeld in Wallonië, daar is men er minder mee bezig want dat

wordt gezien als werken om de federale staat te voeden. Dus in die zin zou een overheveling van deze bevoegdheden meer een systeem van loon naar werken creëren.”

5. Wat wil u partij op korte termijn veranderen?

“Zoals voorheen besproken liggen onze prioriteiten bij een gedeeltelijke splitsing van de personenbelasting en een splitsing van het arbeidsmarktbeleid. Verder is de huidige Bijzondere Financieringswet zeer complex. Wij zouden graag overschakelen naar een heel eenvoudig systeem. Maar onderhandelen met de Franstaligen heeft tot nu toe nog nooit geleid tot een eenvoudige oplossing. Hetgeen wij willen is eenvoudig: zoveel bedraagt de personenbelasting, zoveel de vennootschapsbelasting, zoveel heft men federaal, zoveel heft men in Vlaanderen, enz.”

Is de Bijzondere Financieringswet volgens u aanleiding voor een verhoogde staatsschuld?

“In zekere mate wel ja. Maar volgens ons is de grootste reden voor onze hoge staatsschuld, in tegenstelling tot andere democratieën, het feit dat wij altijd twee compromissen moeten maken. Enerzijds een ideologisch compromis en anderzijds een communautair compromis. We moeten dan ook niet onder stoelen of banken steken dat tegen over elk compromis een factuur staat. Dit is dan ook de reden volgens ons voor een hogere staatsschuld tegenover onze omliggende landen.”

6. Wat wilt u partij bereiken op lange termijn?

“Kort samengevat wil de N-Va de financieringswet afschaffen, de personenbelastingen en de vennootschapsbelastingen regionaliseren. Voor de financiering van de gemeenschappen, willen wij alle fiscale capaciteiten bij de gewesten brengen en de gewesten de gemeenschappen laten financieren. Het systeem van gewesten en gemeenschappen willen wij wel behouden, dat is het grote compromis van vroeger. Dat is gewoon om op persoonsgebonden materies die relatie met de Vlamingen en Brussel te blijven behouden. Dus eigenlijk is dit puur bedoeld om Brussel te kunnen ondersteunen.”

7. In het geval van een regionalisering van de bevoegdheden / inkomsten, wat dan met overgangsprocedures? Hoe zien jullie deze in werking?

“In het verleden is er altijd gekozen voor overgangsperiodes van tien jaar, dit kan voor ons. Maar bv. in de nota van Vande Lanotte stond een overgangsperiode van tien jaar en dan evalueren om te kijken of we het gaan doen. Maar dit kan voor ons niet, de overgangsperiode wordt nu genegotieerd en nu beschreven en daarna gaan we automatisch naar een definitief systeem. Er is dus een point of no return. Men moet begrijpen dat het onze bedoeling absoluut niet is om Wallonië in de problemen te rijden, absoluut niet! Integendeel, Wallonië zit nu in de problemen. Er is bv. een werkloosheidsgraad van 16 procent. Wij denken dan ook dat ze er alleen maar baat bij hebben wanneer er geresponsabiliseerd wordt.”

Voor de buitenwereld lijkt het zo dat het uiteindelijke doel de splitsing van het land is. Kan u zelf het doel van N-Va beschrijven?

“Ons doel is niet louter de splitsing. Ons doel is het welzijn en de welvaart van de mensen. Het middel is staatsvorming(en). Eigenlijk heb je twee staatsvormingen. Je hebt enerzijds de staatsvorming van België tegen over de deelstaten en anderzijds de staatsvorming van België naar Europa toe. Op een bepaald moment ga je op een systeem

komen van 'Wat is nog de toegevoegde waarde van dat Belgisch niveau?'. De splitsing op zich is geen doel, maar wij denken dat het eerder hier naar toe gaat evolueren."

Eigenlijk kan ik dus concreet stellen, indien bv. uit een onderzoek blijkt dat meer federale bevoegdheden/ meer samenwerking leidt tot een hogere welvaart voor de mensen. Dan staan jullie daar achter?

"Natuurlijk, wij denken dat het Belgisch niveau gewoon gaat verdampen. Als nu op een bepaald moment blijkt dat de zaken hier goed beginnen te draaien, wat vandaag niet het geval is, en er zitten dan nog bevoegdheden op het federaal niveau, dan is het voor ons gedaan en is ons doel bereikt. Ons doel is niet staatsvormingen, wij worden daar niet wild en enthousiast van. Hetgeen wij wel zeggen is dat de noodzakelijke hervormingen op federaal niveau die moeten doorgevoerd worden, niet kunnen gebeuren omdat de Vlamingen hier een totaal andere visie op hebben dan de Franstaligen. Als die visie zo verschillend is, breng de bevoegdheid dan daar waar er consensus is (dus een overheveling naar de deelstaten)."

8. In geval van regionalisering van de staatsschuld, hoe zou deze dan concreet verdeeld worden?

"Daar zijn ook meerdere modellen voor. Je zou kunnen zeggen we bevriezen de staatsschuld gelijk deze nu is. We maken een schuldbeheeragentschap en spreken af met de deelstaten hoe dat gefinancierd wordt door de deelstaten. Een tweede optie is een systeem zoeken waar we de staatsschuld gaan verdelen aan de hand van een criterium. Ter voorbeeld de fiscale draagkracht of de bevolkingscijfers. Een derde optie, één die onderzocht is door Leuvense professoren, is zoeken naar diegene die de schuld veroorzaakt heeft. Maar deze optie gaan de Franstaligen nooit aanvaarden. Want 80 procent van de staatsschuld is veroorzaakt door de Franstaligen."

Politiek federalisme – actualiteit geïnspireerde vragen

9. In het geval van een systeem van politieke verantwoordelijkheid, op welke verdeelbasis zou dit dan moeten gebeuren.

"De N-Va pleit om dit te doen op basis van fiscale draagkracht. De Franstaligen pleiten om dit te doen op basis van de evolutie van de tewerkstellingscijfers. Waarom vragen zij dat, omdat zij op dit moment veel werklozen hebben en als je veel werklozen hebt, kan je deze ook snel te werk stellen. Dus langs deze weg kunnen zij sneller beloond worden, zij behalen dan sneller resultaat. Wij willen dan ook niet gestraft worden omdat wij in het verleden een goed beleid gevoerd hebben. En in die zin willen wij dan ook fiscale draagkracht als criterium."

10. Staat u partij achter het idee van een federale kieskring?

"Neen, tenzij we ons allemaal als Belgen gedragen: one man, one vote. Met alle consequenties van dien. Dat wil zeggen: de pariteiten in de Belgische regering weg. Dan kunnen we daar over praten, maar dit gaan de Franstaligen nooit willen. Want bv. de federale kieskring gelijk de Pavia-groep die voorstelt, is geen oplossing. Die zeggen dat er 15 mandaten moeten ingevuld worden in de kamer maar we gaan op voorhand wel al zeggen dat het negen Vlamingen en zes Franstaligen moeten zijn. Als absurd voorbeeld voor de niet logische redenering: Stel dat alle walen voor één van die negen Vlamingen stemmen en er

zijn zes Walen die ieder op één Waal stemmen, dat wil zeggen dat je met één stem verkozen bent. Deze situatie kan je natuurlijk ook omdraaien. Ofwel kan je zeggen dat je die 9/6 verhouding niet laat spelen. Dan gaan die 15 personen allemaal Vlamingen zijn op één of op twee na. Dus dit is echt absurd.”

11. Wat moet er met Brussel gebeuren?

“Wel, dat is de vraag van één miljoen. Laat me zeggen, in de fase waar in we nu zitten, zeggen wij dat er een subnationaliteit moet komen. Zodanig dat je verder bevoegdheden kunt overhevelen. Op de lange termijn denken wij dat de vraag van zelfstandigheid van Vlaanderen en Wallonië maximaal moet zijn en dat ze samen Brussel besturen. Maar Brussel heeft een eigen grondgebied, een eigen parlement, een eigen regering. Dus eigenlijk komt het aan de Brusselaars zelf toe om te bepalen wat ze willen doen. Wij kunnen daar wensdromen over uiten, maar het zijn de Brusselaars zelf die beslissen wat zij willen doen. Internationaal rechtelijk hebben zij alles in handen op het moment dat er hier ingrijpende beslissingen moeten genomen worden. Wij hebben daar wel een idee over, in de zin van wat kunnen de Brusselaars doen? Met Wallonië samen? Economisch gezien staan zij beide zeer zwak op dit moment. Brussel op zichzelf? Als ministaat, wie gaat dat financieren? Want als je de sociologie van Brussel bekijkt heb je de upper laag van eurocraten, nato-ambtenaren, enz. welke weinig tot geen belastingen betalen en dan heb je de onderlaag die ook geen belastingen betalen. De middenklasse is echter massaal Brussel aan het verlaten. De fiscale capaciteit komt echter zo goed als altijd van deze middenklasse. Wat op zich dus een gigantisch probleem is.”

“Sommigen zeggen dan: We laten Europa voor zijn hoofdstad betalen. Dit gaat ook niet werken, want er zijn genoeg steden in Europa die gaan zeggen: kom maar bij ons, hier kost het je niets. Anderen zeggen dan weer dat je in Brussel belastingen kan laten heffen volgens werkplaatsprincipe. Goed, maar 1. alle administratie zal weg zijn 2. Brussel zit vol dienstenbedrijven (de enige industrie is Vorst, de Audi-fabriek) en niets is zo makkelijk als een dienstenbedrijf te verplaatsen, dat kost niets. Dus voor Brussel is dit niet zo een interessant model.”

“Van daar dan ook de andere optie waar wij achter staan, samen Brussel beheren a.d.h.v. co-ouderschap. Het uiteindelijke model is voor de Brusselaars een gigantische mentale stap. Maar ze liggen nu eenmaal in Vlaanderen, omringd door Vlaanderen. Wij hebben altijd gezegd: voor Brussel zijn wij bereid voldoende waarborgen te bieden voor de Franstaligen zoals taal, cultuur, enz.”

12. Wat met BHV?

“Splitsen, liefst met zo weinig mogelijk compensaties. Strikt juridisch is er daar recht op. Maar goed, juridische waarheid die je niet kan afdwingen. De verkiezingen zijn door gegaan, er is wel nog een procedure lopende bij het Europees hof dus we zullen zien wat daar uitkomt. Op een moment zei er zelfs iemand dat ze 'ongrondwettelijk' waren, maar wel 'wettelijk'. Een land wat op zo een manier functioneert, geeft aan dat het niet goed bezig is.”

“Via de parlementaire weg hebben we het vorige legislatuur geprobeerd. Dit was niet mogelijk. Er zijn zoveel mogelijkheden om de boel te vertragen en te verzieken, zoals de alarmbelprocedure, belangenconflict dat je zegt 'dat is een straatje zonder einde'. Dus moet je dat aan de onderhandelingstafel gaan doen. En aan de onderhandelingstafel weet je dat je sowieso zal moeten inleveren en daarbij zeg ik dan ook 'zo weinig mogelijk'. Als compensatie

zien wij het denkbaar om iets ter financiering van Brussel te doen. In de faciliteitengemeentes zien wij het ook mogelijk om iets te doen, maar veel kan dit niet zijn."

13. Is er een uitweg uit de huidige impasse?

"Wel, wij zien maar drie mogelijkheden. De eerste mogelijkheid is: de Franstaligen 'breken' en gaan toch akkoord met een staats hervorming die ver genoeg gaat en zodoende krijgt men ons in de regering. Een andere mogelijkheid is dat wij niet in de regering meegaan. Dan kunnen dus de andere Vlaamse partijen met een doorn in het hart beslissen om zonder ons dan toch een regering te maken, want het land heeft een regering nodig. De derde en laatste mogelijkheid is enkel als de andere sporen niet lukken, dan kan je niet meer doen dan terug naar de kiezer gaan en dan zal het een soort referendum worden naar onze houding."

Zijn de vorige verkiezingen niet al een zeker referendum geweest hiervoor? Want het lijkt wel alsof jullie nu al een groot aantal 'proteststemmen' hebben gekregen?

"Ja inderdaad, dat is ook zo. Je hebt altijd een aantal proteststemmen. Deze gingen vroeger naar partijen zoals het Vlaams Belang en LDD en komen nu naar de N-Va. Maar nu heb je wel voor de eerste maal een Vlaamse partij die zegt: om het compromis te bereiken hebben wij een ondergrens. Dit kan je zien als je de nota van Bart De Wever langs ons partijprogramma legt, dat is een wereld van verschil. Om te zeggen dat de N-Va niet bereid is tot een compromis, is dus onwaar. Maar wij zijn niet bereid tot elk compromis. De Franstaligen zullen dus tot onze ondergrens moeten komen om tot een akkoord te komen. Als men ons halsstarrigheid verwijt, kunnen wij dezelfde halsstarrigheid aan de Franstaligen verwijten. Want zij zijn ook niet bereid om die beweging te maken."

Is politiek in België niet meer een opiniëspel geworden?

"Ja inderdaad en daar moeten we zo snel mogelijk uit. Want dat heeft echt geen zin meer. Van daar dan ook die drie mogelijkheden."

14. Hoe ziet u de rol van de senaat en de provincies?

"De senaat willen wij afschaffen. Dat is gewoon een overbodige instelling. Wij merken dat het in dit land makkelijker is om instellingen bij te creëren dan deze af te schaffen. De provincie als politiek orgaan zouden wij ook willen afschaffen. Dat je puur administratief een onderscheid maakt, zien wij wel nog mogelijk. Daar kunnen nog decentrale diensten eventueel blijven bestaan. De bevoegdheden die op dit moment door de provincies worden uitgevoerd willen we dan ook bevoegdheid per bevoegdheid bekijken en zodoende dan ook onderverdelen bij de gemeenschap of de gemeentes. "

"Een provincie is in principe te klein en te groot tegelijkertijd. In de gemeentes biedt de provincie ons ook niets. Sommige gemeentes zijn echter wel geholpen met samenwerkingen tussen gemeentes met een zelfde structuur en zelfde bevolking. Met tien mensen een interlokale samenwerking zou veel efficiënter zijn dan het bestaande provinciaal bestuursorgaan. Het niveau van provincie is dus zowel te klein als te groot."

Wat wilt u bereiken op korte termijn rond dit punt?

"De afschaffing van de senaat ligt nu op tafel. Als men dan kijkt naar de nota van Vande Lanotte, wil hij van de senaat een overlegorgaan tussen de gemeenschappen maken. Zonder vaste samenstelling die niet frequent samenkomt. Men komt daar dus slechts af en toe samen. In principe zoekt men dus gewoon een doel voor het gebouw."

15. Welke toegevingen wilt u zeker niet doen aan de onderhandelingstafel?

“Wij willen zeker niet in een regering gaan die geen hervormingen gaat doorvoeren. Communautair, het budget saneren, asiel en migratiebeleid bijsturen, justitie op orde zetten, enz. Die hervormingen moeten er in zitten of wij gaan niet mee in een regering. Toegevingen die voor ons de deur toegooien voor een toekomstige evolutie willen wij ook niet aan meedoen.”

16. Zijn ideologieën en persoonlijke controversen geen problemen bij de regeringsonderhandelingen?

“Ja, als je kijkt naar het programma van PS, dan kan je zien dat dit compleet het tegenovergestelde is van wat wij vragen. Deze staan dus wat haaks op elkaar. De communautaire tegenstellingen zijn ook vaak gewoon ideologische tegenstellingen. Vlaanderen stemt in het algemeen centrumrechts, Wallonië stemt links. Dat is ook één van de redenen waarom je federaal niet tot één beleid komt en dat wij zeggen: splits het maar op zodat we minstens een basisconsensus in de deelstaten over het te voeren beleid hebben. Dus uiteindelijk is het voor een groot stuk een ideologische discussie.”

Bijlage 4: Transcriptie interview Guy Vanhengel

De heer Guy Vanhengel is minister van begroting en vice-premier van de huidige regering in lopende zaken. Hij is een ervaringsdeskundige in deze kwestie omdat hij het enige exemplaar is van de Belgische politici dat zowel in de Brusselse, de Vlaamse als in de federale regering gezeteld heeft. In de Brusselse en de federale regering ondermeer met bevoegdheden inzake financiën en begroting. In Brussel heeft hij dat tien jaar gedaan. In de federale regering is hij er nagenoeg 12 jaar mee bezig.

Het is dan ook één van de onderwerpen waar hij dagelijks mee geconfronteerd wordt en waar hij te maken mee heeft. Door zijn ervaring in de drie regeringen, heeft hij ook een goed inzicht verworven in de financiële stromen die bestaan tussen enerzijds de federale overheid en anderzijds de gewesten en gemeenschappen. Wat maakt dat hij daar ook af en toe over geraadpleegd wordt.

Economische aspecten van het Belgisch fiscaal federalisme

“Mijn ervaringen en vaststellingen zijn dat rond het onderwerp van responsabilisering, fiscale autonomie en dergelijke. Toch wel een aantal studies en standpunten worden vertolkt die uitgaan van ideeën en concepten die niet altijd stroken met de realiteit van de cijfers die zich op het terrein afspelen. Dat heeft veel te maken met het Vlaamse streven naar autonomie en men probeert heel dat streven te onderbouwen met studiemateriaal en politieke inzichten die dienstig moeten zijn om dat verhaal vorm te geven maar daarom technisch of wetenschappelijk niet juist zijn.”

Inkomsten

1. Zou u partij de Bijzondere Financieringswet willen uitbreiden, wijzigen of volledig schrappen?

“De financieringswet is heel nauw verbonden aan de staatshervorming die men vorm wilt geven bij deze regeringsonderhandelingen. En die financieringswet kent zijn oorsprong in 1989, gemaakt door Jean-Luc Dehaene. De wet is gemaakt en ontwikkeld op basis van een zeer complex model dat de geldstromen tussen de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten moet organiseren. De wet van Dehaene is bijgestuurd geweest door Verhofstadt, naar aanleiding van de Lambermond akkoorden, waarbij men ook voor de eerste maal bevoegdheden heeft overgedragen aan de entiteiten. Wat stellen we nu vast: 1. De meeste van die hervormingen zijn gebeurd op momenten dat er niet echt schaarste was van middelen. Men kon toen uitdelen en men heeft dat ook gedaan. Nu zitten we in een hele andere situatie, er moet een inspanning verdeeld worden. Je moet een toegift doen, geen overschot verdelen. Hoewel dat het huidige model er voor zorgt dat van zodra de economie iets aantrekt, de middelen naar de gemeenschappen en gewesten toenemen. Ze nemen harder toe dan het aandeel bij betere economische groei in de kas blijft van de federale overheid. Vandaar dat Mr. Kris Peeters dus aankondigt dat hij 100en miljoenen gaat vrijmaken zonder het evenwicht in gevaar te brengen voor andere beleidsdomeinen. Die wetten zijn gemaakt geweest en die zorgen zeker op een moment van schaarste, met nadien een iets betere groei, dat de gemeenschappen en gewesten daar stukken van beter worden dan de federale overheid. Langs de andere kant blijft die federale overheid zitten met een globale overheidsschuld die nu 96 procent van het BBP bedraagt en draagt zij daar de volledige intrestlast van. Wat men vraagt is dat zowel die schuldgraad als de lopende

tekorten van het geheel van de Belgische staat worden afgebouwd op korte termijn. Een opdracht waar elke overheid over heel de wereld mee te maken heeft. Maar waar bij ons nog een extra moeilijkheid is omdat een groot gedeelte van het product van belastingsopbrengsten gaat naar andere entiteiten volgens parameters die niet gebonden zijn aan de economische groei, maar daar los van staan. Dat geldt niet alleen voor de gefedereerde entiteiten, dat geldt ook voor de sociale zekerheid die eveneens groeiparameters kent in de middelen die haar worden toebedeeld en die staan los van de economische realiteit van het ogenblik. Een vb. is de 4,5 procent groei die we jaarlijks toekennen bovenop de index voor de gezondheidszorgen. Dat steunt op een politieke afspraak die ooit gemaakt is. Maar die los staat van de realiteit van de economische fluctuaties.”

“Wat wij willen is een systeem waar wij de entiteit beter kunnen responsabiliseren, waarbij we ze een grote verantwoordelijkheid kunnen geven voor hun inkomsten. Maar ook waarbij de financiering van de federale overheid gewaarborgd wordt omdat zij met die enorme schuldenlast zit. De weerslag, van die schuldenlast op u uitgaven moet beheersbaar blijven en de kredietwaardigheid van de federale overheid mag niet in vraag worden gesteld. Want dan stijgen je intrestlasten en verlies je een groot gedeelte van je beschikbare middelen aan de banken. Dat is de sleutel van het verhaal.

Wat de discussie zeer moeilijk maakt, is dat je een groep hebt die streeft naar meer verantwoordelijkheid en meer autonomie aan Vlaamse kant. Maar dat men niet wil verliezen aan het verhaal. Dus van zodra men niet meer de middelen heeft die de federale overheid nu spendeert aan bepaalde bevoegdheidsdomeinen. Wanneer men die transfereert naar de gewesten en gemeenschappen, zijn ze niet meer akkoord. Dat is problematisch vermits de federale overheid daarop moet besparen. Als je de bevoegdheden overdraagt betekent dat ook dat je de inspanning mee overdraagt en die weigert men vooralsnog. Dat is de sleutel van het probleem.”

“Een ander belangrijk element in het verhaal dat men niet uit het oog mag verliezen is het onevenwicht. Toen men de financieringswet heeft gemaakt, ook na de Lambermont akkoorden, wist men dat de entiteiten in functie van het ontwikkelde financieringsschema niet op hetzelfde ogenblik in evenwicht zouden komen, wat ook niet mogelijk is. Men wist dat Vlaanderen sneller in evenwicht kon komen dan de rest van de entiteiten. Nu draait Vlaanderen het verhaal een beetje om en zegt :‘wij zijn in evenwicht en de rest trekt zijn plan’. Dat is ook geen echte faire situatie. Dit is het gevolg van de Madus doctrine natuurlijk , die probeert druk te zetten op het geheel om een opening te creëren om over de staatshervorming zelf te praten.”

a. Zou u partij de persoonsbelasting willen splitsen?

“Open VLD praat zowel over de personenbelasting als over vennootschapsbelasting. Het standpunt van de partij is dat men op zowel personenbelasting als op vennootschapsbelasting zou moeten kunnen werken. Persoonlijk denk ik dat de personenbelasting makkelijker het voorwerp kan zijn van een mechanisme om verantwoordelijkheid over te dragen. Maar natuurlijk nooit voor het geheel want dan heeft de federale overheid geen middelen meer. De vennootschapsbelasting is problematischer, hoewel dat de partij en andere Vlaamse partijen daar wel achter staan, omdat men bij aanvang van de discussie met een moeilijkheid zit. 30 tot 35 procent van de

vennootschapsbelasting wordt in Brussel geïnd. Wat men natuurlijk niet wil is een verdeling maken in functie van de lokalisatie van de opbrengst. Want dat zou bv. betekenen dat Vlaanderen gigantisch veel zou verliezen. Het zou de logica zijn, maar men wil het niet. Dan zegt men, als we dat dan doen, moeten we andere parameters ontwikkelen, namelijk een onderscheid maken tussen exploitatiezetels en productie-eenheden, maar dat is bijzonder gecompliceerd. Want de globalisering, de Europese eenheid, enz. leiden er toe dat je exploitatiezetels soms zelfs niet meer in België liggen. Hoe doe je dan zoiets? Ik denk dat als het intellectueel juist zou zijn van te zeggen: de vennootschapsbelasting zou mee een onderwerp kunnen uitmaken om te responsabiliseren en fiscale capaciteit over te dragen naar deelgebieden. Alleen wordt het dan praktisch zeer ingewikkeld. De start van de discussie geeft al goed aan wat de praktische ingewikkeldheid is, want je kan de lokalisatie van de zetel van de bedrijven niet in aanmerking nemen (of men wil dat niet) om tot de verdeling over te gaan. Hetzelfde geldt overigens ten dele ook voor de personenbelasting, maar dat is eenvoudiger om te regelen en daar kan je makkelijker oplossingen voor bedenken. Als je zou gaan tot de maximale autonomie, de onafhankelijkheid (die zo goed als niet haalbaar is), dan zeggen de internationale regels dat die personenbelasting geïnd wordt op de plaats waar je werkt. Als je dan weet dat in het Brussels hoofdstedelijk gewest 650 tot 700.000 mensen werken die daar niet wonen, heb je weer hetzelfde probleem. In Vlaanderen verdedigt men ook concepten en maakt men schema's die moeten toelaten van het een en ander vorm te geven, maar zuiver intellectueel zijn ze niet altijd juist. Dat bemoeilijkt de zaak."

"Als je komt tot responsabilisering en overdracht van de fiscale capaciteit, moet je dat overigens ook doen in functie van de economische realiteit van het terrein. Daarvan zeg ik u, als Brusselaar, de economische realiteit van het terrein zal altijd inhouden dat je aan Brussel geeft wat het economisch min of meer toekomt. Nu heb je in feite een heel grote vorm van solidariteit, in tegenstelling tot wat men in Vlaanderen beweert, die vanuit het Brussels hoofdstedelijk gewest gecreëerd wordt naar de andere regio's. Als is het maar in transfert van personenbelasting of in de herverdeling van de vennootschapsbelasting die hier wordt geïnd."

b. Wil u het solidariteitsprincipe behouden dat er op dit moment bestaat in de huidige wet?

"Als je tot een zuiverder systeem komt, heb je deze niet nodig. Dan zouden die hulp- en lapmiddelen overbodig zijn. Die heeft men heeft uitgevonden om het Brussels gewest toch iets meer te geven dan wat het volgens de regels krijgt. Men moet wel van meet af aan proberen juist te redeneren, wat men nu soms niet doet. Wat men nu soms doet aan Vlaamse kant, is 'cherry picking'. Men gaat altijd op zoek naar die elementen en mechanismen die toevallig Vlaanderen goed uitkomen maar daarom niet altijd juist zijn. Je krijgt aan de straatstenen het hele verhaal niet verkocht omdat het technisch te ingewikkeld is. We blijven steken in het verhaal van transferten."

In andere interviews praat men over Waalse partijen die een vrij gecompliceerd systeem willen zodat de mensen er moeilijk aan uit kunnen.

"Dat is een leugen, de complexiteit van het verhaal komt niet uit van Waalse of Brusselse vraag. Deze komt uit het feit dat als men in Vlaanderen een systeem wil opzetten, men gevangen zit in zijn eigen logica."

"Een vb. hiervan is de fiscale autonomie. Men wil in Vlaanderen meer fiscale autonomie, dan passen we de internationale regels toe. Dat is simpel, logisch en evident, maar daar

verliezen ze gigantisch veel op. De logica zou zijn: ok, we halen al onze instellingen, waardoor al de pendelaars naar Brussel komen, uit Brussel weg. Dat is een fractie van de tewerkstelling in Brussel. Stel dat het Vlaamse parlement en de administratie wegtrekt in Brussel. De pendel van 700.000 personen zal dan terugvallen naar 650.000 wat miniem is tegenover het geheel. Dat is niet het overgrote geheel. Die tewerkstelling zit hem in die internationale functie van die stad, waardoor enorm veel jobs worden gecreëerd."

"Ik zal je een ander voorbeeld geven. De N-Va stelt voor om bonussen te geven als je werklozen uitsluit, dus niet als je mensen te werk stelt per definitie. Ik vind dat je een bonus moet geven aan diegene die in verhouding tot hun bevolking meer werkplaatsen creëert dan de ander. Maar dat gaat dus niet, want dan gaan er weer werkplaatsen richting Brussel. In elke eenvoudige logica zit je vast. Omdat ze dat niet willen. Ze willen wel die verantwoordelijkheid en die autonomie, maar ze willen het gevolg er niet van dragen. En wie compliceert dan?"

c. Moet de vennootschapsbelasting geïntegreerd worden in de Bijzondere Financieringswet?

Vraag wordt behandeld in 1.

d. Zou u de BTW ook willen regionaliseren?

"De BTW is een fiscale opbrengst. Deze werkt op de consumptie en kan als stabiele inkomst gebruikt worden om een aantal activiteiten te financieren van andere entiteiten. Het onderwijs bijvoorbeeld is daaraan gekoppeld."

"Je krijgt dan van die gekke verhalen zoals onderwijs is een gemeenschapsbevoegdheid en in Brussel heb je dan Nederlandstalige en Franstalige scholen. Wij hebben heel veel anderstaligen in Nederlandse scholen. Dan wordt er gezegd: 'het moet gedaan zijn met Vlaams geld aan het Franstalig onderwijs te geven'. Dat is niet correct, want de BTW wordt verdeeld in functie van leerlingenaantallen. Dus voor elke Franstalige die wij in Brussel inschrijven krijgen wij meer geld. Dat is dus geen Vlaams geld dat je gebruikt, dat is federaal geld! Steek je die Nederlandstalige leerlingen in Franstalige scholen, verhuist die budgettaire massa gewoon mee."

"De dotaties aan de Europese gemeenschap komen uit de BTW kas. Een deel van de bijkomende financiering in de sociale zekerheid is BTW gebonden. Er zijn veel uitgaven gelinkt aan de BTW. Hierbij komt dan ook nog dat het de meest stabiele is. Je moet zien dat je relatie met je schuldeisers niet in het gedrang komt."

2. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van inkomsten, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

"De partij zal je zeggen dat men altijd rond de personenbelasting en vennootschapsbelasting gaat werken. Naar mijn mening maakt het tweede element het heel moeilijk en men steekt er best niet te veel energie in. Dus het belangrijkste blijft de personenbelasting. Ten dele dan wel, je moet zorgen dat de federale overheid nog voldoende fiscaal vermogen heeft. Een soort split-rate dus. Alle onderhandelaars komen uiteindelijk hierbij terecht."

Uitgaven

3. Wat wilt u splitsen op vlak van uitgaven, welke bevoegdheden moeten er geregionaliseerd worden?

“Wij zijn van mening dat je in arbeidsmarktbeleid heel ver kan gaan. In het sociale zekerheid stelsel geldt hetzelfde, net als in het gezondheidsbeleid. Alles wat te maken heeft met bv: gehandicaptenzorg, ouderenzorg, etc. Nu krijgt men dikwijls te maken met discussies en conflicten op verschillende niveaus. Dat zou je allemaal moeten kunnen overdragen. Dat zijn ongeveer de twee grootste pakketten waar men zou moeten kunnen rond werken (arbeidsmarktbeleid en sociale zekerheid). Je hebt dan andere elementen die dikwijls aan bod komen. Dan is het weer het verhaal waar men zich verkijkt of men ontwikkelt ideeën die niet blijken te kloppen of waar je niet veel aan hebt. In de Vlaamse regering heeft men bv. jarenlang geëist dat de kinderbijslag regionaliseerde, tot men het praktisch begint uit te werken. Dan zeggen ze uiteindelijk ‘we doen het liever niet’. Dat komt vanuit een zeker ideologisch concept waar je van in de praktijk de uitwerking maakt en blijkt dat je er niet beter of slechter van wordt.”

“Waar men ook zelden rekening mee houdt zijn de schaalvoordelen. In het arbeidsmarktbeleid en in de gezondheidszorg speelt dit ongetwijfeld minder. In Vlaanderen wil men daar niet meer van weten, maar economisch is het een perfect terecht argument. De kost van het overheidsapparaat is door de regionalisering er niet minder op geworden, maar toegenomen. Het aantal ambtenaren is toegenomen. De last van de overheid binnen hetzelfde fiscaal vermogen is geweldig toegenomen. Op zichzelf kan dat de prijs zijn van de autonomie die je wilt, maar je moet er wel rekening mee houden.”

4. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van uitgaven, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

“Het arbeidsmarktbeleid en de gezondheidszorg en misschien ook nog takken in de sociale zekerheid waar je iets verder mee kunt gaan dan dat er nu bestaat. Gehandicaptensbeleid, ouderenzorg, die dingen die nu ten paard zitten, waar de bevoegdheidsafbakening niet logisch is verdeeld. Als men kijkt naar de pensioenen is er enkel een probleem bij het ambtenarenpensioen. De verschillende overheden van dit land staan vrij rond het aanwerven van ambtenaren. We hebben de voorbije jaren op het federale niveau het aantal ambtenaren sterk afgebouwd, maar in Vlaanderen is dat maar blijven stijgen. Wie draagt de last voor de pensioenen van die ambtenaren in het geheel? De federale overheid. Dan ga je merken dat ze in Vlaanderen zeggen: we willen dat voor ons nemen. Maar in functie van de huidige tarieven. Daar ben ik het niet mee eens. Als behoeder van de federale kas wil ik dat doen in functie van de ambtenaren aantallen die je had op het moment dat je je autonomie verworven hebt. In feite zou de besparingsinspanning die geleverd moet worden om dat surplus aan aangeworven ambtenaren te dragen, een inspanning moeten zijn die je zelf levert en die je niet mag afwentelen op de federale kas.”

5. Wat wil u partij op korte termijn veranderen?

De punten die vermeld staan onder de uitgaven met prioriteit zijn ook de dingen die op korte termijn moeten wijzigen.

6. Wat wilt u partij bereiken op lange termijn?

“De V in open VLD staat ook voor verstandig. Alle inspanningen die je levert moeten toelaten meer autonomie te verwerven om het overheidsapparaat in Vlaanderen efficiënter te maken en als het enigszins kan ook minder duur. De druk van de overheidskost op de economie is nog te groot. Dat is zuivere liberale leer. Ok, voor een grote staatshervorming, maar zodra het over middelen gaat op een verstandige manier en niet ideologisch ingekleurd. Niet vanuit een romantische drang naar zelfbestuur die alsmaar minder relevant wordt in de

internationale en globale context waarin we nu zitten. We zijn geen eiland. In deze zin ontwikkelt het Vlaams parlement een nog al eigen dynamiek die dikwijls de indruk wekt dat men geen rekening meer houdt met de buitenwereld.”

7. In het geval van een regionalisering van de bevoegdheden / inkomsten, wat dan met overgangsprocedures? Hoe zien jullie deze in werking?

“Voor een aantal dingen kan je dat onmiddellijk laten ingaan. Bijvoorbeeld het arbeidsmarktbeleid, de gehandicaptenzorg en het ouderenzorgbeleid. Maar als je modellen wilt bouwen die economisch meer rekening houden met de realiteit op het terrein, dan zijn de verschuivingen en zullen de sprongen die je maakt zodanig groot zijn dat je die moet uitvlakken in de tijd. Het is gewoon afhankelijk van wat je doet. Dit moet ook correct economisch gebeuren.”

8. In geval van regionalisering van de staatsschuld, hoe zou deze dan concreet verdeeld worden?

“Ik zou het om te beginnen al niet doen. Van zodra je begint de staatsschuld te regionaliseren, moet je weten dat je een veel grotere staatsschuld gaat realiseren dan wanneer je vertrekt. Dat is een economische zekerheid. Als je daar aan begint te prutsen zie je zo de rentevoet stijgen, de spread stijgen, alles! Ik geloof dat wij aan intrestlasten op de staatsschuld evenveel uitgeven, of nagenoeg, het volledige budget van Vlaanderen.”

“Laat ons zeggen dat je dat wel doet. Dan moet je de relatie echt leggen tussen fiscale capaciteit en staatsschuld. Dat betekent dat je voor elke 100 euro staatsschuld die je overdraagt voor 100 euro fiscale capaciteit moet overdragen. Dat is de enige manier om zekerheid te verschaffen aan u schuldeiser dat hij zijn geld zal krijgen. Als je ziet hoe moeilijk al de rest te splitsen valt, is dat een debat waar je best niet intreedt. Als je daar verwarring over laat ontstaan en het geld wordt verdeeld, dan zal de schuld weer toenemen. Indien je zou verdelen, kan je dat doen aan de hand van investeringen gedaan in de verschillende landsdelen. Je zou kunnen proberen in kaart te brengen welke de federale overheidsinvesteringen zijn van de voorbije 30 jaar en dan zeggen: dat is jou aandeel. Je kan dat doen aan de hand van de fiscale draagkracht van elke entiteit. Je zegt: Vlaanderen heeft een fiscaal aandeel in het geheel van zoveel, je neemt voor zoveel schuld over. Er zijn heel veel manieren, maar concreet: niet doen! Ik versta ook niet dat er mensen zijn dat willen. Want de gevolgen zijn ongezien!”

Politiek federalisme – actualiteit geïnspireerde vragen

9. In het geval van een systeem van politieke verantwoordelijkheid, op welke verdeelbasis zou dit dan moeten gebeuren.

“Het vb. van arbeidsmarktbeleid. Ik vind dat je daar zowel een bonus als een malus systeem moet hebben. De bedoeling is dan van te responsabiliseren en een beleid aan te moedigen wat resultaten boekt op het terrein. Dat betekent dat je moet kunnen werken in functie van diegene die je uit de werkloosheid haalt en je moet ook rekenen op de tijd dat je ze uit de werkloosheid houdt. Want dat is toch de sleutel van het verhaal. Dat is de meer negatieve benadering, waarbij je met je transfert misschien niet het geheel laat overgaan om die werkloosheidsduur niet te laten uitlopen tot het einde. Twee: denk ik dat je aan de positieve kant van het verhaal vooral moet werken langs de kant van de jobcreatie. In feite moet het

dan zo zijn, dat hoeveel te meer arbeidsplaatsen in verhouding tot je bevolking je maakt, hoeveel te meer middelen je toebedeelt krijgt. Normaal is dat zo, via de personenbelasting. Maar vermits dat bij ons federaal zit dragen de entiteiten daar de vruchten niet van."

10. Staat u partij achter het idee van een federale kieskring?

"Daar is mijn partij absoluut voor. Ik heb nu op de drie plaatsen gezeten. Het is eigenaardig maar op het federale niveau heb je niemand die de reflex heeft voor het geheel. Waarom? Wij worden allemaal aangestuurd door onze kieskringen en dat is onze eigen gemeenschap. Dat is ontzettend bizar. Wij weten niet meer wat aan de ene kant gebeurt en wat aan de andere kant. Je kan er maar een breuk in krijgen als je voor een deel van je politici, een aantal laat kiezen die verantwoording verschuldigd zijn van Oostende tot Aarlen."

Moet de verhouding van de zetelverdeling hetzelfde blijven?

"Nu is de zetelverdeling Nederlands/Frans er één volgens het bevolkingsaantal. Een goede mop is: als we het kiesarrondissement BHV splitsen, zullen de Franstalige twee zetels meer hebben en de Vlamingen er twee minder. Belgisch surrealisme: diegene die winnen zijn er tegen, diegene die verliezen zijn er voor. Natuurlijk is het iets te makkelijk, want bij het Franstalige gedeelte zijn diegene die winnen zijn niet dezelfde als diegene daar nu de zetels halen. De MR halen nu zetels in de rand, neem dat weg en dan wint de PS. Nu heb je dus een kamer waar meer Nederlandstaligen zitten dan Franstaligen omdat de verdeling gebeurt in verhouding van bevolkingsaantallen. Het zou perfect moeten kunnen dat je voor die federale kieskring een gelijkaardige verhouding aanhoudt, waarbij je met wat meer Nederlandstaligen bent dan Franstaligen. We zijn ook immers met meer. Net zoals de zetelverdeling voor de Europese zetels, waar we er nu enkele gaan kwijt spelen door de uitbreiding van de Unie. Dat lijkt mij de basisstart. Op termijn zou dat kunnen leiden tot meer Belgisch geïnspireerde partijen."

11. Wat moet er met Brussel gebeuren?

"Eén van de eerste dingen die we moeten doen is respect opbrengen voor Brussel. Dat vind ik dat nu totaal ontbreekt. Zowel ten noorden als ten zuiden van het land ontbreekt dit respect, maar dan nog iets meer ten noorden. Aan Vlaamse kant vergeet men al eens snel dat Brussel ook een regering heeft. Op dat vlak heeft het Vlaams parlement, en regering, heel veel 'pretentie'. Net zoals het Vlaams parlement permanent zegt wat er in Brussel moet gebeuren, is het toch zeer abnormaal dat in een federaal land het Vlaams parlement resoluties goedkeurt om te zeggen wat de kamer en senaat moeten doen. Probeer eens het omgekeerde te doen, en het zal niet waar zijn. Dus ik vind er onvoldoende respect getoond wordt tegenover Brussel. Er is ook foute informatie, door een gebrek aan belangstelling, rond Brussel wordt gevoerd in de Vlaamse media. Het is dus eveneens een mediaprobleem. De Vlaamstalige media kent Brussel alleen maar vanuit zijn hoofdstedelijke problematieken. Hier wonen nu 1,1 miljoen mensen op een kleine oppervlakte. Dit is een kleine grootstad die de meest kosmopolitische van de Europese steden is. Elke nationaliteit wordt vertegenwoordigd. Met een grote dualiteit zoals vaak in steden waarbij men iets anders kent dan in de andere Europese steden, met name dat de verpaperde bevolking hier binnen de stad leeft en niet er buiten. Dat heeft men tot nu toe toch altijd mooi afgeschermd gehouden. De rijkste Brusselaars wonen in Vlaanderen en Wallonië."

Men moet meer respect opbrengen en men moet vooral de economische realiteiten daarvan willen onderscheiden. Men zit altijd zich druk te maken over het feit dat Brussel extra geld

vraagt, maar ze moeten eerst orde op zaken stellen. Dan heeft men het bv. over het aantal politici te Brussel. Terwijl in Vlaams Brabant minder mensen wonen maar driemaal zoveel politici zijn. In feite is de Brusselse regering en het Brussels parlement een fors uit te kluiten gewassen deputatie maar met meer gewestelijke bevoegdheden. In die zin moeten er wel intern orde op zaken gesteld worden in Brussel. De fout die men gemaakt heeft in ons model is dat men in een totaal verstedelijkt gebied dezelfde verhoudingen heeft ontwikkeld tussen gewest en gemeenten. Net zoals men dat gedaan heeft in Vlaanderen en Wallonië, waar dat je naast de stedelijke ook de landelijke gebieden hebt. In Brussel zijn er een aantal bevoegdheden die typisch van stedelijke aard zijn naar het gewest moeten gaan. Daar is dus orde op zaak te moeten stellen, maar dat heeft daarom niets te maken met de hoeveelheid politici. Het heeft meer te maken met de techniciteit van de bevoegdheden die op een hoger niveau moeten getint worden om dit een verstedelijkt gebied is. Intern moet er een bevoegdheidsherverdeling gebeuren binnen Brussel."

"Er zijn wel een paar echte verbeteringen mogelijk in Brussel, maar je moet dat de Brusselaars zelf laten ontwikkelen. Vooral niet beginnen te gaan opleggen. Dat is net zoals een Brusselaar in Vlaanderen niet zijn zeg moet gaan doen. Dat komt, maar dat heeft tijd nodig."

Hoe ziet u Brussel na de staatshervorming?

"De Franstaligen hebben daar een naam voor, die vechten voor 'la region apartiere'. Het volwaardig gewest dus. Het is echter niet te denken dat Brussel organisatorisch en technisch identiek hetzelfde moet zijn als het Waalse en het Vlaamse gewest. Dat is te gek. Sociologisch en stedenbouwkundig zit dat totaal anders in elkaar. Het heeft ook een andere rol. Het moet een statuut hebben eigen aan zichzelf, een statuut dat past in de Belgische federale mechaniek. Ik ben ook een absolute tegenstander van het, omwille van de eenvoud, willen opsplitsen in zuivere Gewesten of Gemeenschappen. Voor het Brussel hoofdstedelijke gewest gaat dat niet. De twee gemeenschappen zullen op één of andere manier moeten investeren in Brussel, wat ook in hun voordeel is. Je kan het volwaardig noemen, maar dat zal altijd anders zijn dan de anderen. Er zal altijd van de gemeenschappen inspraak moeten zijn langs de twee kanten. Er zou samenwerking moeten gecreëerd moeten worden die bicommunautair is. Bijvoorbeeld: het netwerk van ziekenhuizen op dit grondgebied zijn op drie na allemaal mono communautair, de andere zijn bicommunautair. Die kunnen ook niet anders. In een grootstad moet je ook onderverdeling hebben, noem het districten, gemeenten, hoe je het ook wilt. Het is nodig. Bijvoorbeeld in Antwerpen, heeft men geprobeerd om één stadsraad te hebben voor 500.000 inwoners. Daar zijn ze op terug gekomen, dat was niet te doen. De afstand tussen de bevolking en de politici werd te groot."

12. Wat moet er met BHV gebeuren?

"Mijn partij zegt dat BHV gesplitst moet worden. Dat kost ons twee Vlaamse zetels in de kamer, een verschil van vier zetels dus. Men wil dat dus absoluut en heeft er een punt van gemaakt. Het is er gekomen door Steve Stevaert, dewelke vijf provinciale kiesomschrijvingen heeft gemaakt. Vroeger waren er afzonderlijke kiesarrondissementen, zoals bv. Hasselt-Sint-Truiden, etc. Steve Stevaert wou dat alle Limburgers samen konden kiezen en vandaar de provinciale kiesomschrijvingen. In Vlaams-Brabant geeft dat een probleem. Want een kiesomschrijving Brussel/Vlaams-Brabant, dat wilt geen enkele Vlaming. Want dat betekent dat Franstaligen ook al in Leuven zouden opkomen. Vanaf daar begint de miserie dus. Het grondwettelijk hof zegt dan: je moet dat oplossen. Wij zeggen altijd, de oplossing is de splitsing. Een andere oplossing is die andere ook allemaal weer splitsen (in kiesarrondissementen). Dat is natuurlijk iets wat op zijn minst voor de zes

faciliteitengemeenten rond Brussel een gigantisch probleem stelt. Die zes faciliteitengemeenten die worden, in de overgrote meerderheid, bewoond door Franstaligen. Die mensen stemmen ook Franstalig. Aan die mensen moet je uitleggen dat het niet meer gaat gaan en aan de Franstaligen moet je gaan uitleggen dat ze hun eigen lijsten moeten maken. Waarom zouden wij die mensen iets moeten verbieden wat ze altijd hebben gedaan? Omdat wij zeggen dat de integriteit van ons grondgebied wordt verstoord. Maar wie zegt dat dat jou grondgebied is? Dat kan ook ons grondgebied zijn, want je hebt dat ook toegelaten, je hebt die zelfs gecreëerd. Het Franstalige discours hieromtrent hoor je nooit in dit verhaal. Leuven bv. is van ons, dat moet van ons blijven en dus ze moeten hun maar aanpassen!”

“Het splitsen heeft een prijs. Het kost je zetels. Ten tweede gaat het je verfransing niet tegenhouden. Dit is een stad die groeit. Toen ik aan de politiek begon waren er 900.000 inwoners, nu zijn er 1,1 miljoen. Ten derde, wie de middelen heeft, is geweldig aangetrokken door de rand. Want in tegenstelling tot in andere steden zit er in die rand zeer veel geld. Het aantal sociale woningen in de rand is 2 tot 3 procent. In de stad Brussel is dat 10 procent.”

“Dat is een zeer symbolisch, romantisch geladen dossier. Dit dossier handelt over identiteit en eigenheid, maar rationeel is dat helemaal niet. Ik denk niet dat de splitsing de manier is om de gewenste doelstellingen te bereiken. Sociologisch gaat dat toch maar verder gaan. Het enige wat je kan doen is zorgen voor hoogwaardig Nederlandstalig onderwijs. Op die manier kunnen de kinderen van de inwoners zich daar perfect integreren en dan heb je geen probleem. Alles begint met goed onderwijs. Maar ik moet de stelling verdedigen van mijn partij. Wij zijn voor de splitsing en het heeft zijn prijs. Persoonlijk zou ik er zo geen punt van maken. Ik vind het verspilling van tijd en energie.”

13. Is er een uitweg uit de huidige impasse?

“Daar is een uitweg voor. Zolang we langs Vlaamse zijde de beweging die we hebben ingezet van meer autonomie en responsabilisering stapsgewijs verder zetten. Dit dient wel in samenspraak te gebeuren met de andere landgenoten en dit dient op een economische verantwoorde correcte, objectief en eerlijke manier te gebeuren. Natuurlijk dat je op dit moment één grote partij hebt waarvan je weet wat de eindstap is, waar zij helemaal alleen in zijn. Dat remt het hele verhaal.”

“Het feit dat zij elk onderwerp wat niet past in hun einddoel niet aanvaarden, bemoeilijkt de situatie gigantisch. Zij vertegenwoordigen nu het overgrote deel van de Vlaamse kiezer. Om die reden willen ze zich opdringen en dat leidt tot een gigantisch probleem. Als je nu eens doorpraat en de kans zou krijgen om het intellectueel verder te ontwikkelen, denk ik dat de meerderheid te vinden is om bijvoorbeeld de federale kieskring te maken en BHV te splitsen. Het is een magnifieke oplossing in principe. Dat kan niet voor de N-VA want dat is een versterking van de Belgische entiteit. Dat zou hun verder wegbrengen van de onafhankelijkheid en dus weigeren ze dat. Daar kan je dus al geen compromis meer over maken. In essentie kan je dan nergens meer een compromis over maken. Zij gaan onder geen enkel beding akkoord gaan met een federale kieskring. Omdat dat een versterking is van het federale België is dat uitgesloten voor hen. Wat zij op termijn willen doen, is stoppen met te bestaan.”

“Hoe komt het dat in Vlaanderen dat eenheidsdenken in het Vlaams parlement en in die Vlaamse partijen gecreëerd is? Dat heeft veel te maken met het exploderen van de Volksunie. Veel van de ex-volksunie'ers zijn terecht gekomen bij de klassieke partijen. Dat creëert mee een aparte dynamiek. Als het over het communautaire gaat, ga je dat duidelijk merken. Er is dus een zeer groot eenheidsdenken ontwikkeld. En dan in het Vlaams

parlement, waar dat er geen enkele tegenspraak is, wordt dit nog versterkt. N-Va moet zijn separatistische logica van zich afzetten ofwel verlaten de andere Vlaamse partijen hun.”

14. Hoe ziet u de rol van de senaat en de provincies?

“Dat is een lang debat. De provincies, daar is nu een poging tot herstructurering gedaan. Volgens mij blijven die hun rol hebben. De senaat niet, de enige zinvolle betekenis die je er aan kan geven is een samenkomst plaats van de gemeenschappen en gewesten. Zoals bv. voorgesteld in de nota van Vande Lanotte. Ik ben ook in grote zin het eens met die nota, maar niet helemaal met zijn gedachte van de entiteiten. Hij wil van Brussel een enkele entiteit maken, maar dit is niet zo makkelijk. In die zin ben ik het dus niet eens me de nota. De nota van de Wever is een staaltje van 'hoe jaag ik de andere de kast op'. Ik kan u zo de punten aanduiden waar de Vlamingen mee akkoord gaan maar de Franstaligen compleet niet akkoord mee gaan.”

15. Welke toegevingen wilt u zeker niet doen aan de onderhandelingstafel?

“Ik denk dat wij ons volledig moeten focussen op het sociaal economische beleid. De toegeving die wij zeker niet mogen doen, omwille van de lieve vrede, is met geld strooien dat er niet is. Dan liever niet strooien. Als het zover zou komen dat men gaten in de kast moet slaan om de boel verkocht te krijgen, dan verkoop je beter niets. We moeten absoluut op de kas letten. Wat we nooit mogen aanvaarden is dat je een Vlaams discours ontwikkelt in het kader van autonomie en responsabilisering dat niet zou stroken met de Europese beginselen. Het gebeurt vaak dat als je in het discours van autonomie en responsabilisering doorgaat, je botst met de Europese wetgeving en regelgeving. Daar moeten we bijzonder voorzichtig mee zijn.”

16. Zijn ideologieën en persoonlijke controversen geen problemen bij de regeringsonderhandelingen?

“In het begin starten de onderhandelingen met een vrij open geest en kan het alle kanten uit. Samenwerken wordt echter moeilijk zeker met een ideologie die leidt naar separatisme. Verder geraken ze ook op elkaar beu gekeken. Ze vertellen elke dag hetzelfde. ”

Bijlage 5: Transcriptie interview Niko Gobbin

Niko Gobbin is directeur van de studiedienst voor de CD & V. Gekeken naar dit onderwerp, is hij ervaringsdeskundige omdat hij intern hier voorbereidingen rond heeft gedaan. Bovendien is hij soms aanwezig bij de technische werkgroepen die tussen partijen plaats vinden.

Economische aspecten van het Belgisch fiscaal federalisme

Inkomsten

1. Zou u partij de Bijzondere Financieringswet willen uitbreiden, wijzigen of volledig schrappen?

“We willen die sowieso aanpassen om verschillende redenen. Er is sowieso een Bijzondere Financieringswet nodig, want je moet een afspraak hebben over hoe je de verschillende middelen verdeelt tussen verschillende deelentiteiten van je land, hoe deze er ook uit ziet. Afschaffen dus zeker niet. We vinden wel dat de huidige financieringswet, die gepast heeft in een bepaald tijdsmoment, een bepaalde logica en een bepaalde aparte staatsvorming, nood heeft aan verandering. We willen geen tabula rasa, eerder een grondige aanpassing. Als we naar de belangrijkste punten kijken dan zijn er twee kwesties:

- Ten eerste het mechanisme van solidariteit waarbij we nu vaststellen dat het eigenlijk kan dat wanneer een deelstaat met minder capita per inwoner start, eindigt met meer dan diegene die solidair geweest is. Dat is geen goed mechanisme want het zet niet aan tot een verstandige manier om met middelen om te gaan. Dit betekent eigenlijk dat als je er in slaagt om je economie te versterken dat je kan bestraft worden wegens verlies van middelen aan solidariteit;
- Ten tweede het idee dat er wel nood is aan een fiscale autonomie voor deelstaten dat er op neerkomt dat je een stuk eigen mogelijkheid hebt tot tariefzetting binnen de personenbelasting. Als middel om bij te sturen.”

a. Zou u partij de persoonsbelasting willen splitsen?

“Wij vragen hier een gedeeltelijke splitsing. Wij bepleiten sterk het split rate systeem waar je zowel een federaal als een deelstaattarief hebt binnen in je personenbelasting. Deze verrekening moet dan gebeuren binnen de belastingbrief zoals de mensen die nu moeten invullen.

We denken dat transparantie op dit vlak wel een goede zaak is. Het leidt er toe dat je als overheid moet uitleggen wat je met deze middelen doet. Het huidige systeem is een dotatiesysteem waarbij je federaal geld int en dat doorgeeft aan de gemeenschappen. Vanuit een democratisch standpunt is het dan ook niet slecht dat je inderdaad een directere link ziet tussen ‘ik betaal een stuk’ en ‘dat dient dan voor onderwijs, welzijn, etc’. Dit is nu niet altijd even duidelijk. Wat je nu ook ziet, als het opeens onverwacht economisch iets beter gaat, is een extra bedrag aan dotaties dat naar de deelstaten gaat waarbij dat die soms ook niet aangezet worden om hier zeer verstandig mee om te gaan.”

b. Wil u het solidariteitsprincipe behouden dat er op dit moment bestaat in de huidige wet?

“Je hebt verschillende mogelijkheden maar je moet wel naar een systeem komen dat altijd een incentive behoudt om je economisch te versterken. De winst die je daaruit haalt moet altijd groter zijn dan het verlies aan solidariteit. Elk systeem wat hiertoe leidt is in feite een verbetering van het huidige. Concreet willen wij een systeem wat bijvoorbeeld maar 80 procent zou corrigeren van het verschil in plaats van het totale bedrag. Dit lijkt ons logischer. Er is geen discussie nodig over het belang van het principe. De vraag is alleen hoeveel je van het bedrag gaat compenseren. Er moet een incentive zodat de regio zichzelf maximaal inzet.”

Heeft CD&V hieromtrent concrete voorstellen gedaan?

“Je kan bijvoorbeeld starten met het huidige systeem. Het huidige systeem gaat om een vast bedrag dat enkel geïndexeerd wordt en dan verrekend wordt op basis van het verschil dat er is ten opzichte van het nationaal gemiddelde in personenbelasting per capita. Dus je hebt dan eigenlijk een vast bedrag dat dan vermenigvuldigd wordt met het aantal inwoners. Het feit dat het geïndexeerd wordt, betekent wel dat het afzwakt doorheen de tijd. Als je dus lang genoeg wacht verdwijnt het pervers effect. Het zou dus sneller kunnen gaan. Je zou kunnen zeggen in plaats van 100 procent van u solidariteit, dat je zolang je dat effect hebt maar 90 procent compenseert. Op die manier zou je dus kunnen komen naar een situatie die versnelt zorgt dat de ongewenste effecten van de solidariteit eruit gaan.”

c. Moet de vennootschapsbelasting geïntegreerd worden in de Bijzondere Financieringswet?

“Wij hebben altijd gezegd, in de lopende discussie, dat vennootschapsbelasting niet in het model moet. Er kan wel een nuance gemaakt worden. We zouden wel kunnen overwegen, in het kader van Brussel, om de verdeling van de vennootschapsbelasting te wijzigen. Wij willen dit niet doen in de zin van een concurrerende belasting. Het zou nog altijd een federale belasting zijn met een federaal tarief en federale bepaling. Maar op het moment dat je je inkomsten hebt ga je zeggen we gaan ze ristourneren naar de verschillende deelstaten volgens een bepaalde verdeelsleutel. Op dat moment heb je geen enkel concurrentie binnen de deelstaten. Ik denk dat het idee van financiële concurrentie overroepen wordt. Wij zijn nooit vragende partij geweest voor de splitsing van de vennootschapsbelasting, ook omwille van de praktische haalbaarheid en de mobiliteit van de bedrijven. Voor een klein land en een Europese beweging die in de omgekeerde richting gaat, gaat dit niet veel toegevoegde waarde creëren. Maar als het past in het kader van een correctere financiering van Brussel, zou dit een objectieve manier kunnen zijn om het te doen. Dan gaat het wel uitsluitend over de verdeling van de middelen over de deelstaten. Niet zo zeker in de zin van je wilt een zekere financiële autonomie als deelstaat om er mee te werken.”

d. Zou u de BTW ook willen regionaliseren?

“BTW is Europees en daar kan je niets aan wijzigen. Je kan je tarief veranderen, maar Europees gaat men niet toelaten dat je verschillende tarieven gebruikt op je grondgebied. Vermits we wonen in een klein land waar men mobiel genoeg is om de grens over te steken, lijkt me dit zinloos.

2. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van inkomsten, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

1. Het solidariteitsmechanisme;

2. Meer responsabilisering in het systeem. Dit via de personenbelasting waarbij een groter stuk van je bijdrage terug naar jezelf vloeit;
3. Personenbelasting als beleidsinstrument
Indien je als deelstaat je tarief kan aanpassen, kan je ook daadwerkelijk iets doen met de belastingverminderingen. Deze zitten namelijk hoofdzakelijk federaal. Dit kan zeer sturend zijn waar je nu beperkt zit tot 'we kunnen een deel subsidie geven', maar ook niet meer dan dat. Je krijgt op de duur zodanig veel dingen op een hoop dat deze niet efficiënt functioneren."

Uitgaven

3. Wat wilt u splitsen op vlak van uitgaven, welke bevoegdheden moeten er geregionaliseerd worden?

a. Arbeidsmarktbeleid

"Vooral alle instrumenten om een goed activeringsbeleid te kunnen opzetten zouden eigenlijk in hoofdzaak bij de regio's moeten terechtkomen. Nu kan je een aantal dingen doen ter ondersteuning van werklozen. Je kan ze bijvoorbeeld begeleiden en helpen aan een job. Maar bv. doelgroep kortingen zijn federaal bepaald en deze kan je als deelstaat dus niet inzetten. Terwijl dit net een instrument is wat zeer efficiënt is om mensen te activeren. Heel je wetgeving omtrent arbeidsrechtelijke omstandigheden zoals arbeidsduur en werkloosheidsvergoeding kan best federaal blijven. Deze staan op zich los van heel het begeleidingstraject en waar dat er wel een logica is in het federale systeem."

b. Pensioenen

"Vorig jaar hebben wij een uitgebreid pensioenplan voorgesteld. We zijn zeker voorstander van het behoud van een federale sociale zekerheid, waar het pensioen dan ook deel van is. We zeggen wel dat men sterker moet benadrukken dat er een link is tussen bijdrage op arbeid en rechten in sociale zekerheid die je daar uithaalt. Wat oorspronkelijk ook zo was, maar dat stilaan afgezwakt is door dat er meer gelijkstellingen worden toegekend. Je ziet dus tegenwoordig niet meer dat je een bepaalde bijdrage doet door te werken en dat je daar rechten uithaalt. Dat heeft veel te maken met een vergrijzingproblematiek. Die is er ook in Vlaanderen en misschien zelfs sterker dan in Wallonië. Dat verandert niet, wat je er ook mee doet. Wat er wel nodig is, is heel het activeringsverhaal. Je moet mensen veel langer en veel meer op de arbeidsmarkt krijgen. Waarvoor je ook instrumenten nodig hebt voor de deelstaten dat die nog meer kunnen inzetten op deze arbeidsmarkt."

"Sociale zekerheid blijft een zekere verzekeringslogica. Er zijn mensen die bijdragen aan het systeem en daar zit solidariteit in. Daar zie ik geen probleem in, of je nu een Vlaamse of een Franstalige gepensioneerde bent. Het probleem is dat een repartitiesysteem het moeilijk heeft wanneer je in een omgekeerde bevolkingspiramide terecht komt. Dat is net het idee, vroeger konden de jongere generaties de koek zo een stuk groter maken en was er een stuk extra. Het probleem van deze tijd is dat we allemaal veel langer en gezonder leven, maar de loopbanen zijn korter geworden. Het repartitiesysteem is niet houdbaar als je daar niets aan doet. De effectieve werkleeftijd moet opgetrokken worden naar 65 jaar. Je mag ook niet ontmoedigen dat mensen langer dan 65 jaar werken. Het kapitalisatiesysteem heeft het moeilijk als er grote inflatie is, we hadden kapitalisatie tot Wereldoorlog 2. Na de oorlog was dit niet houdbaar doordat het verzamelde geld geen waarde meer had door inflatie. Toen moest er wel overgeschakeld worden op repartitie. Verder is dit systeem ook zeer beursgevoelig. Op lange termijn is een beursbelegging beter dan een spaarboekje, maar dat

is niet noodzakelijk zo over een periode van vijf jaar. Als je juist op pensioen gaat op een moment van een put / recessie, kan dit bedrag enorm geslonken zijn. Het beste voor pensioenen is een combinatie van de twee systemen, dan zit je het veiligst. Afhankelijk van de omstandigheden is het ene systeem beter bruikbaar dan het andere.”

c. Andere

“Je hebt de doelstelling om je tekorten weg te werken. Kortom er moet bespaard worden. We denken dan bijvoorbeeld aan het ambtenarenkorps of dienstencheques. Enerzijds is er een opportuniteit door vergrijzing om het ambtenarenkorps af te bouwen, maar anderzijds moet de overheid daar correct op reageren.

4. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van uitgaven, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

“Wij hebben een aantal dingen naar voor geschoven. De herziening van de financieringswet sowieso. Zeker met alles wat we daar al rond gezegd hebben. Het arbeidsmarktbeleid zeker, dat werkt met het idee van een beloning voor het gevoerde beleid. In de gezondheidszorg zijn er ook een aantal stappen prioritair en ook de regionalisering van enkele bevoegdheden.”

5. Wat wil u partij op korte termijn veranderen?

De punten die vermeld staan onder de uitgaven met prioriteit zijn ook de dingen die op korte termijn moeten wijzigen.

6. Wat wilt u partij bereiken op lange termijn bereiken?

“Op lange termijn moet je sowieso in staat zijn om ieder niveau te laten functioneren. Ook op federaal niveau moeten er voldoende middelen zijn om naar behoren te kunnen werken. Iedere Vlaming zal ook wel ooit bv. justitie nodig hebben. Je hebt nog steeds enkele dingen die federaal zitten en die ook federaal horen volgen ons, maar die moet je ook een goede kwaliteit kunnen geven. Het is niet dat je iemand benadeelt omdat je daar federale middelen in stopt. Ieder niveau moet levensvatbaar blijven. Een overheid moet zijn kerntaken kunnen uitvoeren. ”

“Het einddoel is vooral een mechanisme dat er voor zorgt dat iedere overheid zijn nodige middelen heeft en er op een goede manier mee omspringt. Daarnaast moeten ze elkaar ook versterken in het beleid dat ze voeren. Dat slaat weer terug op je activering. Hoe meer mensen er aan de slag zijn, hoe minder dat de situatie weegt op je sociale zekerheid en hoeveel te meer inkomsten je hebt voor je pensioenen. Op die manier versterk je elkaar als niveau en dat is het einddoel van de hele hervorming. Je behoudt een Belgische structuur met sterke deelstaten die de middelen hebben om een beleid te voeren. Op die manier hou je het geheel ook recht.”

“Binnen de politiek moet je een lange termijn visie hebben, maar je moet niet vergeten dat een lange termijn in politieke termen een groot stuk van mensen hun leven inneemt. Men moet altijd afwegen wat drastische maatregelen op korte termijn voor impact hebben op de bevolking. Je moet die overheid permanent durven veranderen wanneer dat de situatie hier achter vraagt. Vroeger was een nationale overheid misschien het beste instrument. Maar op een bepaald moment stelt men dan vast dat de economische evolutie in België op een andere manier verloopt en dat er een nood komt aan een herverdeling van de

bevoegdheden. Het leefbaar houden van die federale staat, waar dat nu de padstelling begrotingsmatig het water aan de lippen staat.

7. In het geval van een regionalisering van de bevoegdheden / inkomsten, wat dan met overgangsprocedures? Hoe zien jullie deze in werking?

"Ik denk dat je sowieso een periode nodig hebt om een wetgeving op punt te stellen. Er moet heel wat gebeuren en heel wat van die dingen kunnen niet van vandaag op morgen. Een periode van 10 of 15 jaar om stap voor stap de correctie (wanneer de ene deelstaat grote baten heeft bij een maatregel bij de start) af te bouwen is zeker nodig".

8. In geval van regionalisering van de staatsschuld, hoe zou deze dan concreet verdeeld worden?

"Je hebt twee dingen. Je hebt enerzijds de historische staatsschuld waarvan je kan zeggen het is een gedeelde verantwoordelijkheid van iedereen. Anderzijds is er ook een schuld die er nog bijkomt op verschillende niveaus. Deze laatste is niet moeilijk te behandelen, dat is gewoon de verantwoordelijkheid van ieder niveau. Met de historische staatsschuld moet je voorzichtiger opschieten. Je hebt internationale schuldenaars die hun geld terug willen en hun eerste voorwaarde is dan de vraag wie deze schuld moet betalen. Onzekerheid creëren hieromtrent gaat dus nefast zijn, je risico (en dus ook de kost) zal stijgen. Een splitsing van de staatsschuld lijkt mij dan ook niet verstandig. Een andere probleem is dat als je de deelstaten meer autonomie biedt, de federale staat minder mogelijkheden heeft om de schuld af te betalen. Want je staat een stuk van je belastingbevoegdheden af. Op dat moment moeten er dus afspraken zijn tussen de deelstaten die in verhouding staan tot die fiscale autonomie waarbij je zegt dat een stuk van die verantwoordelijkheid bij 'hen' terecht komt. We gaan die verantwoordelijkheid gezamenlijk dragen, maar op het moment dat er dingen moeten gebeuren gaan we u ook aanspreken voor rentebetaling op die historische schuld."

"De vraag is ook op welke basis je de historische schuld gaat verdelen. Het is een vraag waar je niet uitkomt. Het verdelen ervan is vrij moeilijk. Het is niet onmogelijk, maar het is niet wenselijk. Het zal duur zijn want het is een domme kost op dat moment. Je kan het tactisch aanpakken door het federaal te houden en afspraken te maken over de aflossing. Ook juridisch moet het mogelijk zijn, want je hebt schuldeisers die een contract hebben met de Belgische staat."

Politiek federalisme – actualiteit geïnspireerde vragen

9. In het geval van een systeem van politieke verantwoordelijkheid, op welke verdeelbasis zou dit dan moeten gebeuren?

"Als men nu bv. praat over arbeidsmarkt. Dan is er altijd het probleem dat het niet zo evident is om vast te stellen welke variabele laat zien of je het beter of slecht doet. Wij hebben dus altijd de stelling gehad: Doe het via de personenbelasting. Hoeveel te meer mensen er werken, hoeveel te meer inkomsten je hebt in je regio. Wat dus op zich al werkt als incentive. Dat is puur praktisch. Wij zijn niet tegen een bonus malus, maar in de praktijk is het moeilijk om een criterium te hebben van dit traject is een normale evolutie van je werkgelegenheid. Als je daar dan van afwijkt, kan het ook te maken hebben met dingen waar je geen vat op hebt. Moet je dat dan corrigeren? Dan krijg je wederom gigantische discussie rond de vraag of je het betere of slechter hebt gedaan. Wij zeggen dus, doe het gewoon via de personenbelasting. Bij gezondheidszorg is het heel anders, je hebt het

risicoprofiel van je bevolking (leeftijdsgebonden factoren vooral). Dit gebeurt al in zekere mate door de mutualiteiten en dit is in principe implementeerbaar naar je gemeenschappen toe.”

10. Staat u partij achter het idee van een federale kieskring?

“Wij zijn er nooit echt voor geweest. Omwille van het feit dat het haaks staat op de evolutie van België. Er zijn geen federale partijen meer en geen federale media. Het is een stuk terugkeren naar een toestand die er niet meer is. Het kan een oplossing zijn voor sommige zaken, maar het lijkt ons een oplossing die niet past in de realiteit van vandaag. CD&V is dus nooit vragende partij geweest.”

11. Wat moet er met Brussel gebeuren?

“Wel dat is een van de dingen waarvan ik zeg: je start niet van een wit blad. Brussel is daar een goed voorbeeld van. Er zijn geen evidente antwoorden op deze vraag. Brussel is om bepaalde redenen anders dan de andere gewesten. Op zich is Brussel voor sommige zaken te klein. Neem nu het arbeidsmarktbeleid. Dat is praktisch niet oplosbaar binnen het gewest Brussel want het is een ander gewest dan Vlaanderen en Wallonië. Ergens moet je proberen te objectiveren wat de extra noden van Brussel zijn. Er zijn extra kosten in Brussel in vergelijking met de gewesten. We moeten gaan kijken hoe we er kunnen voor zorgen dat er een bedrag tegenover staat. Als je de situatie nu bekijkt, krijgt Brussel al meer geld per inwoner dan gelijk welk ander stuk van België. Ze hebben nu al 25 tot 30 procent meer dan de gemiddelde Vlaming. Is dat genoeg? Ik weet het niet, maar ik denk het niet. Het probleem blijft hem zitten in de objectivering van de kosten die Brussel extra maakt. We moeten zoeken naar de factoren die de meerkosten verantwoorden en dan moet er de correcte inkomsten tegenover staan.”

12. Wat moet er met BHV gebeuren?

“Dit onderwerp is niet zo mijn thema dus veel kennis heb ik hier niet over. De splitsing is iets wat er zeker moet komen. Alle Vlaamse partijen zijn hier vragende partij en het moet eigenlijk gewoon door de ongelijkheid die er gecreëerd is. Het zal sowieso iets kosten, maar waar zit die kost dan? Zijn dat compensaties voor Brussel of iets anders? Het is een puur rationele discussie. Dit is een echte politieke vraag. Zelf ben ik ook een pendelaar en ben ik niet rechtstreeks betrokken met deze kwestie. ”

13. Is er een uitweg uit de huidige impasse?

“Mijn ervaring is dat op technisch vlak er zeer goede discussies worden gevoerd. Er is wel degelijk de wil om dingen uit te klaren. Er is daarom niet altijd een oplossing of een compromis. Ik denk dat Vande Lanotte daar wel goed werk heeft verricht. Zeker op vlak van financiering en arbeidsmarkt zijn er constructieve onderhandelingen. Ik denk niet dat het onmogelijk is, maar het zal niet makkelijk zijn.”

“Het klassiek kader van staats Hervormingen is dat iedereen aan tafel zit met de gedachte van ‘we blijven in een Belgische context’. Op dit moment is de grootste partij aan Vlaamse kant eigenlijk niet duidelijk over het kader waar in zij willen blijven. Aan Franstalige kant zijn er echter ook problemen. Daar kan je spreken van een zekere verlatingsangst die ook niet rationeel is. Dat maakt je onderhandelingen niet makkelijker. Ik denk dat dat ook de ervaring is van Wouter Beke en Johan Vande Lanotte en anderen die al een stap gezet hebben. Naar mijn gevoel is er een akkoord mogelijk, maar dat de grote twijfelaar dat kader is. De vraag is waar gaan we naartoe. Men redeneert: als België stopt met bestaan, verliezen

wij onze band met Brussel als BHV gesplitst wordt. Dit is dus een extra dimensie die het moeilijk maakt. Nieuwe verkiezingen gaan de resultaten van nu bevestigen denk ik."

14. Hoe ziet u de rol van de senaat en de provincies?

"Op vlak van de provincies is er op Vlaams vlak recent een discussie gevoerd. De provincies hebben nog een zekere rol, maar een herschikking van de bevoegdheden is wel nodig. Het witboek van Bourgeois biedt hier een oplossing aan de evolutie van de voorbije jaren en geeft al een zekere oplossing."

"De senaat hoort voor een stuk thuis in je institutionele onderbouw van wat je aan het doen bent. Als je de deelstaten versterkt, ga je ook misschien nood hebben aan een overlegplaats om preventief conflicten te behandelen. De senaat zou daar wel in passen. De belangenconflicten zijn tegenwoordig al toegenomen, het feit dat regio's federale wetten blokkeren zou grote problemen kunnen veroorzaken. De rol die Vande Lanotte voorstelt in zijn nota is dus wel goed."

15. Welke toegevingen wilt u zeker niet doen aan de onderhandelingstafel?

"Als ze beginnen over gebiedsverandering en de uitbreiding van Brussel, dan zijn dat allemaal dingen die ons niet vooruit helpen en waar we dus niet aan gaan meestappen. Voor de rest zijn er altijd wel dingen bespreekbaar. Het moet echter wel passen in een zeker pakket. Zaken zoals het afbouwen van rechten van Vlamingen in Brussel, daar zullen wij daar zeker niet in mee gaan."

16. Zijn ideologieën en persoonlijke controversen geen problemen bij de regeringsonderhandelingen?

"Ik ben er niet van overtuigd dat ideologieën het probleem zijn. Het is meer een ingesteldheid. Je zit nu de eerste maal met een overwinnaar aan Vlaamse kant die zegt 'ik moet geen premier worden en geen regering hebben'. Dat is historisch nooit gebeurd. Dat staat haaks op dat proces. Dat valt niet te onderschatten. Een gigantische vrees van de Franstalige kant van 'die willen niet met ons verder'. Ik denk dat het psychologisch soms moeilijk in te schatten is door de Vlamingen. Ik denk ook dat het gemeend is van Waalse kant. De staatshervorming die nu op tafel ligt is niet meer een staatshervorming die kan door veel middelen extra te geven. Vroeger was het de instelling: jullie krijgen meer geld voor onderwijs en wij krijgen een tegenprestatie. Nu wil je gewoon middelen afnemen. Wij gaan echter wel zeggen: jullie gaan beter worden indien jullie je eigen situatie verbeteren. Dat is voor een deel iets wat zij moeten overwinnen en ik denk bovendien ook dat ze dat willen. Maar dan wel met een garantie dat er stabiliteit komt. Niet dat er binnen vier jaar weer problemen uit de bus komen. De psychologie van heel de discussie mag niet onderschat worden. Het blijft moeilijk om die te doorbreken. "

Bijlage 6: Transcriptie interview Lieven Meert

De heer Lieven Meert is werkende op de studie dienst van de Sp.a. Zijn kerntaak ligt meer bepaald bij begrotingen en de financiële sector. Sinds het voorbije jaar is daar de financieringswet bij gekomen. Door zijn kennis over deze zaken is hij betrokken geweest bij de lopende regeringsonderhandelingen. Meer bepaald heeft hij eerst Frank Vandenbroucke ondersteund en nadien Johan Vande Lanotte in zijn periode als bemiddelaar.

Economische aspecten van het Belgisch fiscaal federalisme

Inkomsten

1. Zou u partij de Bijzondere Financieringswet willen uitbreiden, wijzigen of volledig schrappen?

“Ik denk zeker dat ze zeker moet gewijzigd worden. Alleen al het feit dat er nieuwe middelen zullen nodig zijn voor de nieuwe bevoegdheden. Ik denk ook dat er in de huidige financieringswet voor dat gedeelte al een aantal mankementen in zitten. Bijvoorbeeld het solidariteitsmechanisme dat niet helemaal correct is. Er kan ook terecht meer vraag zijn voor fiscale autonomie. Ik denk dan vooral aan de personenbelasting.”

a. Zou u partij de persoonsbelasting willen splitsen?

“Ik denk dat er een terechte vraag is om een deel van de tariefbepaling te laten doen door de gewesten. We moeten gaan werken met een tariefsysteem. Opcentiemen is een mogelijkheid, maar ook een gesplitst tarief kan. We moeten zien wat technisch het beste is. Op zich is de vraag naar politieke accountability, waarbij de gewesten in de gewestelijke parlementen zich kunnen verantwoorden over de belasting is die ze heffen, denk ik wel terecht.”

b. Wil u het solidariteitsprincipe behouden dat er op dit moment bestaat in de huidige wet?

“Ik denk dat dit systeem best gewijzigd wordt, omdat het huidige systeem enkel geïndexeerd wordt aan inflatie. In BBP termen wordt dit geleidelijk aan afgekald. Ik denk dat op lange termijn dit niet zo goed is. Ik denk dat het beter is dat je een stabiel systeem hebt dat meegroeit met je BBP. Los daarvan is het te groot. Er is overcompensatie, maar vooral voor Brussel.”

Wat biedt u partij als mogelijke oplossing?

“Wat wij voorstelden in de nota van Vande Lanotte was om 80 procent van het verschil in belastbare basis te compenseren en dan daar een gemiddelde tariefvoet op toe te passen. Aangezien dat die 80 procent kleiner is dan 100 procent is er nooit sprake van overcompensatie en langs de andere kant groeit het dan altijd mee met u BBP. ”

c. Moet de vennootschapsbelasting geïntegreerd worden in de Bijzondere Financieringswet?

“Ons standpunt is dat het mogelijk moet zijn om de deelstaten belastingkredieten te geven op de vennootschapsbelasting voor een beperkt deel. Ik denk dat er sprake was van 3 procent in de nota van Vande Lanotte. Voor de rest zijn wij tegen autonomie op dit vlak,

omdat je anders fiscale concurrentie gaat krijgen binnen de deelstaten. In plaats van fiscale concurrentie te creëren, met als doel de belasting te verlagen, vinden wij dat het dan beter is om de vennootschapsbelasting integraal te verlagen. Anders ga je economisch gezien een te laag tarief krijgen. Zoals je kan zien bij Ierland. Zij hebben hun belastingtarief verlaagd en hebben zodoende heel veel bedrijven aangetrokken. Als gevolg hebben ze wel een neerwaartse spiraal ingezet. Er zijn andere partijen die voorstellen om het systeem van professor Haelterman toe te passen. Dit is een systeem waarbij je de grondslag gaat bepalen niet enkel op basis van vestigingsplaats, maar ook waar de winstgeneratie gebeurt.”

d. Zou u de BTW ook willen regionaliseren?

“Dat mag absoluut niet. Vanuit Europa is dit ook niet mogelijk. Je zou het kunnen verdelen, maar je mag geen verschillende tarieven hebben binnen een land. ”

2. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van inkomsten, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

“Vennootschapsbelasting is niet de prioriteit. Fiscale autonomie in de personenbelasting is één van de zaken die we willen, maar wat wij het meeste willen is responsabilisering. We willen ervoor zorgen dat een gewest vooruit gaat qua middelen als het economisch een inhaalbeweging doet. Dit is onze grote prioriteit. Verder is een correct en duurzaam solidariteitsmechanisme belangrijk. Eigenlijk is er niet zomaar een punt wat wij willen uit de onderhandelingen. Het globale pakket is belangrijk. Ik denk ook niet dat je na één jaar onderhandelen kan zeggen ‘dat is onze eis en daar geven we niet op toe’, anders zou je nooit iets bereiken.”

Uitgaven

3. Wat wilt u splitsen op vlak van uitgaven, welke bevoegdheden moeten er geregionaliseerd worden?

a. Arbeidsmarktbeleid

“Wij zijn in eerste instantie een partij die streeft voor arbeidsmarktbeleid. Wij willen eigenlijk dat de gewesten op een meer verantwoorde manier instaan voor de activering van hun arbeidsmarkt. Het systeem zou meer coherent moeten zijn. Het arbeidsmarkt beleid moet dus overgeheveld worden naar de gewesten, op de uitkeringen na.”

Moet de werkloosheidsuitkering onbeperkt in de tijd zijn?

“Voor mensen die actief zoeken op de arbeidsmarkt, mag deze blijven bestaan. Het is een soort van verzekeringssysteem. Mensen die niet zoeken worden geschorst en voor hun is het dus beperkt.”

b. Pensioenen

“Dit willen wij zeker federaal houden.”

c. Andere

Gezondheidszorg

“Ik ben hier geen grote specialist in, maar het zou logischer zijn om preventieve geneeskunde over te hevelen naar de gemeenschappen.”

4. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van uitgaven, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

"Het arbeidsmarktbeleid heeft voor ons de grootste prioriteit. Wij hebben ook een soort bonus malus systeem voorgesteld tijdens de voorbije zomer, waarbij gewesten beloofd worden als zij de werkgelegenheid actief verbeteren."

5. Wat wil u partij op korte termijn veranderen?

"Voor ons is de basis de nota van Vande Lanotte. Ik denk dat die nota redelijk evenwichtig was zowel op vlak van financiering als bevoegdheden. We hadden als partij ook wel liever andere voorstellen gezien, maar het moest een compromis zijn."

Ligt er in de Bijzondere Financieringswet een basis voor een verhoogde staatsschuld?

"Eigenlijk niet, we hebben eens onderzocht wat het effect is op lange termijn van de huidige financieringswet. Wat we gedaan hebben, is als je economische groei toeneemt met een bepaald percentage, hoe evolueren de middelen dan die de federale overheid geeft aan de gewesten en de gemeenschappen. Dat was iets minder dan dat percentage. Wat wil zeggen dat op lange termijn de federale overheid hier voordeel uithaalt. Het enige probleem voor de gemeenschappen is dat die middelen voor het onderwijs groeien met de naturaliteitscoëfficiënt. Die coëfficiënt geeft aan hoeveel kinderen er geboren zijn. Wat wordt er genomen, niet het gemiddelde van België, maar het maximale. Dus in de Franse gemeenschap zijn er meer kinderen, met als gevolg dat alle middelen stijgen met deze coëfficiënt, ook in de Vlaamse gemeenschap. Dus bij een enorme toename van de bevolking in één van de gemeenschappen, draagt de andere daar de vruchten ervan. Dus dat is wel een risico in de financieringswet ten nadele van het federale overheid. De nota van Vande Lanotte bood hier een oplossing voor."

6. Wat wilt u partij bereiken op lange termijn bereiken?

"Op lange termijn moeten we zien dat we naar een stabiel systeem kunnen in dit land. Het heeft geen zin om om de zoveel jaar een nieuwe staatshervorming door te voeren. Het voorstel van Vande Lanotte is een Belgische unie met vier deelstaten, waarbij dus Brussel, Vlaanderen, Wallonië en de Duitstalige kantons elk een deelstaat worden. Het wordt een soort van gewest, met extra bevoegdheden en een correcte middelenverdeling. Voor Brussel worden dat dan de huidige gemeenschapsbevoegdheden zoals onderwijs en cultuur. Voor Vlaanderen en Wallonië blijven deze dan liggen. Concreet worden de gemeenschappen en gewesten vervangen door deelstaten op basis van territorialiteit. Hierbij komt dan ook wel nog een solidariteitsregeling voor deze vier deelstaten. Nu hebben we een systeem van twee of drie entiteiten, als je naar iets stabielere gaat, dan kan je met vier meer bereiken."

7. In het geval van een regionalisering van de bevoegdheden / inkomsten, wat dan met overgangsprocedures? Hoe zien jullie deze in werking?

"Er is zeker een overgangsprocedure nodig waar in het begin geen enkel van de entiteiten verliest en waarbij je geleidelijk aan evolueert. Wat wij hadden voorgesteld was dat wanneer een gewest er initieel iets bij zou verliezen, dan zou deze een forfaitaire bedrag krijgen zodat het gelijk zou zijn aan de beginsituatie. Dit werd dan geleidelijk aan afgebouwd. Bij de nota van Vande Lanotte was het eerst 10 jaar constant en dan 10 jaar nadien afgebouwd, hier kan mee gespeeld worden. Je kan niet tegen een regering zeggen: Volgend jaar verlies je

zoveel miljoenen. Indien na het overgangssysteem de situatie negatief verandert is, is de situatie blijvend. Er is geen weg meer terug.”

8. In geval van regionalisering van de staatsschuld, hoe zou deze dan concreet verdeeld worden?

“Het lijkt me geen goed idee om deze te verdelen. De onzekerheid op de markten gaat dan toenemen en de kostprijs daarvan gaat dan ook stijgen. Als je dan toch wilt verdelen zijn er verschillende verdeelsleutels, ik denk dan bv. aan bevolking, fiscale draagkracht, etc. Concreet staan we niet achter de splitsing ervan.”

Politiek federalisme – actualiteit geïnspireerde vragen

9. In het geval van een systeem van politieke verantwoordelijkheid, op welke verdeelbasis zou dit dan moeten gebeuren.

“Dit hangt af van bevoegdheid tot bevoegdheid. Voor arbeidsmarktbeleid staan wij achter de opbrengst uit de personenbelasting als verdeelsleutel. Al kan daar ook wel een overgangsmaatregel voorzien worden. Voor vennootschapsbelasting is dit een ander verhaal. Dit is een zeer wisselvallig iets. Ik denk dat je moet opletten dat je niets te gevoelig wijzigt.”

10. Staat u partij achter het idee van een federale kieskring?

“Neen eigenlijk niet, we denken niet dat het gaat werken in de constellatie zoals het Belgisch land met twee grote delen.”

11. Wat moet er met Brussel gebeuren?

“Zoals Johan Vande Lanotte zijn voorstel denken we dat er een aantal gemeenschapsbevoegdheden die er nu al zijn, kunnen blijven bij Vlaanderen en de Franstalige gemeenschap. Een aantal nieuw overgedragen bevoegdheden gaan best naar het gewest om zodoende naar die Belgische unie te evolueren. Brussel moet dus een entiteit op zich worden, behalve dan voor onderwijs en cultuur en dergelijke.”

12. Wat moet er met BHV gebeuren?

“Wij staan natuurlijk achter de splitsing. Wij weten wel dat de Franstaligen een aantal rechten hiervoor willen. Maar dat is een vrij technische vraag waar ik niet het fijne van weet.”

13. Is er een uitweg uit de huidige impasse?

“Het zal moeten want ik vrees dat er geen alternatief is. Verkiezingen zouden geen logisch gevolg zijn. De kiezer heeft vrij duidelijk gekozen. De overwinnaars van de verkiezingen dragen de verantwoordelijkheid om een oplossing te vinden. Het zal wel moeilijk worden.”

14. Hoe ziet u de rol van de senaat en de provincies?

“Wij staan achter een hervorming van de senaat. Het zou een tijdelijke ensemble kunnen zijn. Een samenkomstplaats voor de deelstaten. Wat betreft de provincies heb je het witboek van Bourgeois. Waar wij waarschijnlijk met de Vlaamse regering akkoord mee zijn. De afschaffing van de senaat en de provincies zijn geen korte termijn doelstellingen. Het is geen vereiste. Dat is iets wat in het kader van de staats hervorming moet worden bekeken.”

15. Welke toegevingen wilt u zeker niet doen aan de onderhandelingstafel?

“Ik denk dat wij redelijk constructief zijn geweest. Wij zijn altijd bereid om het compromis te vormen.”

16. Zijn ideologieën en persoonlijke controversen geen problemen bij de regeringsonderhandelingen?

“Ik vind dat de persoonlijke sfeer goed tot zeer goed is aan de onderhandelingstafel. Het is in zekere mate vriendschappelijk, maar dat er ideologische verschillen zijn is zeker zo en dat speelt wel een rol. ”

Bijlage 7: Transcriptie interview Anton Delbarre

Anton Delbarre is econoom binnen de studiedienst van Groen!. Binnen deze dienst is hij verantwoordelijk voor onderhandelingen en studies rond fiscaal federalisme. Verder is hij ook een ervaringsdeskundige in deze kwestie omdat hij deel heeft uitgemaakt van een High-level groep die heeft onderhandeld over de Bijzondere Financieringswet.

Economische aspecten van het Belgisch fiscaal federalisme

Inkomsten

1. Zou u partij de Bijzondere Financieringswet willen uitbreiden, wijzigen of volledig schrappen?

“Wij willen deze sowieso wijzigen. Er zitten namelijk bepaalde fouten in de huidige wet. Het solidariteitsmechanisme moet niet uitdovend zijn. Als dat wil zeggen dat het daarom momenteel op een iets lager niveau moet gezet worden, het zij zo. De perverse effecten moeten eruit. Als een gewest het beter doet, moet het meer krijgen. We willen meer financieren op nood. Momenteel is het zo dat er op de Lambermont middelen een turbo staat. Voor de gemeenschappen is het zo dat het gedeelte fiscale capaciteit steeds groter wordt en dat er dus relatief gezien steeds minder dotaties worden toegekend op vlak van noden, steeds meer op vlak van eigen fiscale prestaties. Voor gemeenschappen lijkt ons dat niet echt het beste instrument. Voor gewesten zijn we heel sterk voor responsabilisering waar dat gaat. Wel moet het ‘moral hazard’ probleem vermeden worden. Dat moet men heel goed analyseren. Dat wil dus zeggen dat we dus bv. zeer open staan voor bonus malus op de arbeidsmarkt, maar dan correct gedaan. Als je bv. het recent gelanceerde N-VA voorstel bekijkt, dat was dat als er een werkloze geschrapt wordt het gewest een bonus zou krijgen, vermits er geen uitkering meer moet betaald worden. Vanuit de logica van het internaliseren van externaliteiten, het zijn externe kosten die geïnternaliseerd worden voor diegene die de kost heeft vermeden. Daar valt iets voor te zeggen, maar dat is een gigantisch ‘Moral Hazard’ probleem en dat kijkt naar de financiële kost, maar niet naar de opportuniteitskost. Want wat is de beste oplossing voor de federale overheid, dat is dat die persoon in kwestie werkt. Dan brengt hij op. Er zijn dus kosten vermeden, maar er zijn ook belangrijke inkomsten gederfd.”

“De federale overheid is normaal gezien diegene die engagementen aangaat en die bestraft wordt als doelen niet bereikt worden. Dus dan is het logisch dat zij haar regio’s responsabiliseert op de te behalen resultaten in dat regionaal beleid. Daarvoor zijn wij sterk voor gepaste bonus malus systemen. Desnoods ook normen, daar staan we ook voor open.”

“Zijn wij vragende partij voor fiscale autonomie? Neen. Wij kunnen daar wel in meegaan als men kist voor het split rate systeem. Van alle mogelijkheden die op tafel liggen, is voor ons enkel de split rate in de personenbelasting bespreekbaar. De rest is gewoon te schadelijk. Pragmatisch: Wij willen wat dat werkt en niet dat wat goed klinkt. Daar doen wij dus wel heel veel analyses op. Wij staan dus ook open voor zaken te her-federaliseren als dat nodig is. Wij staan daar niet afkerig voor. Alles is bespreekbaar, als er vooruitgang op zit. Zolang het niet enkel symbolisch is.”

a. Zou u partij de persoonsbelasting willen splitsen?

De split rate toepassen zoals boven vermeld.

b. Wil u het solidariteitsprincipe behouden dat er op dit moment bestaat in de huidige wet?

“Deze moet aangepast worden en mag niet uitdovend zijn. De hoogte ervan is iets waarbij dat wij openstaan voor discussie. Maar het mag zeker niet te laag staan. Want het heeft wel zijn belang.”

c. Moet de vennootschapsbelasting geïntegreerd worden in de Bijzondere Financieringswet?

“Wat dat er is, is een slang van eigen maatregelen. Je legt een marge, regionaal, om maatregelen te nemen in de vennootschapsbelasting. Wij willen fiscale concurrentie vermijden. Eigenlijk willen wij een regio wel de mogelijkheid geven om gerichte maatregelen te nemen, een niet te onzeker beleid te ontwikkelen daarin. Zonder dat de verschillen echt te groot kan worden. Daar staan wij dus ook voor en dat hebben wij ook op tafel gelegd. ”

d. Zou u de BTW ook willen regionaliseren?

“Eens te meer de theorie van fiscaal federalisme. Heel de mobiele belastbare basis, een uitzondering wat voor ons bespreekbaar is, maar wat niet meer van toepassing is, de BTW op onroerende goederen. Ten eerste deze goederen verschuif je niet zomaar en ten tweede dit zorgt voor een beleid voor de regio's want heel wat gemeenschapsmateries hebben onroerende goederen nodig. Als je dan de regio's zelf de BTW hier op laat innen, dan maak je daar wel een heel groot verschil op de manier waarop zij hun beleid ter zake kunnen ontwikkelen. Tot daar ja. Wederom pragmatisch, als het werkt, waarom niet.”

“BTW regionaliseren vanuit Europa mag. Alleen de hoogte is gereguleerd. Je hebt een vast tarief en een vast aantal uitzonderingen. Je basis-BTW is niet vastgelegd maar dat moet je hebben, daar mag je dan uitzonderingen op toekennen.”

2. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van inkomsten, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

“De perverse effecten wegwerken en responsabilisering op de juiste parameters bv. een bonus malus systeem op klimaatresponsabilisering, arbeidsmarkt, etc. Als je de juiste parameters vindt ook bv. gezondheidszorg. De logica daar achter, als je de hoogte er van wilt bepalen; Vb: De VDAB, arbeidsmarktbeleid, als er mensen te werk gesteld worden (een Vlaamse bevoegdheid), wie wint daar bij? De federale overheid wint hierbij en ten dele het geweest via dotaties. Maar je hebt dan verhoogde BTW inkomsten en geen uitkering meer van de sociale zekerheid. De meeste van de voordelen bevinden zich op federaal niveau. Het gevolg is: Beeld je in dat er een homo-economist die de VDAB leidt, wat merkt die: elke euro die ik spendeer, daar haal ik weinig return op. Ik doek dus de VDAB op, wat ook grotendeels gebeurd is. Als je kijkt naar de begroting onder Pieters en Muyters (N-VA). Dan is er jaar na jaar in de uitgaven gesneden. Tot zelf het Rekenhof zegt dat de kerntaken van de VDAB worden onder gefinancierd. Het enige wat gestegen is, zijn de middelen voor uitbestedingen. Wat eigenlijk wil zeggen dat in de grootste economische crisis ooit, er gesneden werd in de middelen van de VDAB. Ik vermoed dat dat is omdat de investeringen op Vlaams niveau aanwezig zijn en dat zij daar de vruchten niet van dragen.”

“Wat was dan eigenlijk de logica: je gaat je externaliteiten internaliseren. Wat wil zeggen dat als je een goed beleid voert met je VDAB, je de vruchten daarvan zal plukken. De federale overheid zegt dus: wij moeten niet de vruchten hebben van jullie werk, laat ons dat gewoon

een nuloperatie maken. Omgekeerd ook, als je een slecht beleid voert, moet het je geld kosten of krijg je minder dotatie. Daar zijn wij dus voor responsabilisering en de Franstalige partijen ook.”

“Het probleem nu is dat responsabilisering een drogreden is van de N-VA, dat klinkt goed, dat is marketing. Maar ze zijn niet voor responsabilisering, ze zijn voor natievorming. Ze zijn voor meer fiscale autonomie, maar niet omdat dat responsabiliseert. Een systeem van dotaties zoals het nu is, werkt responsabiliserender dan fiscale autonomie. Want dat wil zeggen: Je moet bij de dotaties de tering naar de nering zetten en de enige manier om dat te beïnvloeden is beter presteren. Terwijl je bij autonomie bv. de belastingen gewoon verhoogt als je te weinig inkomsten hebt.”

Uitgaven

3. Wat wilt u splitsen op vlak van uitgaven, welke bevoegdheden moeten er geregionaliseerd worden?

“Het arbeidsmarktbeleid moet sowieso herverdeeld worden. Als men kijkt naar de gezondheidszorg, daar willen we iets meer gaan homogeniseren waar het logisch is. Homogene bevoegdheidspakketten is een soort idee-fixe dat een illusie is. Er is altijd een overlap, mooi aflijnen is nooit mogelijk. Er moeten de nodige synergie zijn als je de bevoegdheidspakketten samenstelt. Je moet loskomen van slogans van ‘wat we zelf doen, doen we beter’, wat er is een empirische evidentie dat dat niet zo is. Dat is genuanceerder, sommige dingen zijn beter Vlaams, sommige zijn beter federaal en sommige zijn beter Europees.”

“Groen! is meer voor logische ‘homogene’ groepen van bevoegdheden. Zonder een naïef geloof in het bestaan van perfect homogene bevoegdheidspakketten. Willen we wel een zo goed mogelijk werkende bevoegdheidsverdeling waar we trachten zaken te zetten op het niveau waar dat ze het meest logisch kunnen werken. Zoals sociale zekerheid, waar alle empirische studies uitwijzen dat we dat beter op een geaggregeerd niveau houden. Dat gaan we dus zeker niet gaan splitsen. Er is ook geen enkele logica om dat te gaan splitsen. Voornamelijk omdat solidariteit verloopt tussen personen en niet tussen volkeren. Het probleem is dat men moet los komen van symbolen. Ik zou veel meer respect hebben voor het streven van de N-VA als ze zeggen: ‘Het is simpel, wij zijn bezig met natievorming. Alles wat ons daar korter bij brengt is goed, al de rest is slecht’. Dan is de manier van onderhandelen veel simpeler.”

Moet de werkloosheidsuitkering onbeperkt zijn in de tijd?

“In principe is dat een fictieve discussie. Het klinkt misschien niet zo fictief, maar waar wij voor zijn, is een goed tewerkstellingsbeleid waar dat mensen daadwerkelijk een baan aangeboden krijgen. Als ze meerdere keren een baan weigeren, mogen ze niet langer als werkzoekend worden gecatalogeerd maar als werk onwillend, wat logisch is. Met als gevolg dat ze ook geen werkloosheidsuitkering meer krijgen. Nu, waarom is de discussie ook op een andere manier virtueel. We zijn eigenlijk in principe wel voor onbeperkte duur van de werkloosheidsuitkering als de overheid haar werk niet doet en geen werk aanbiedt. Maar als er mensen zijn in extreme situaties waar er geen aanbiedingen voor zijn, maar wel echt werk willend zijn, moeten die niet gestraft worden. De profiteurs moeten er echter uit. We willen ook niet stigmatiseren, we willen niet gaan bestraffen voor het falend arbeidsmarktbeleid van de overheid.”

4. Waar stelt u nu eigenlijk de prioriteit op vlak van uitgaven, gekeken naar de regeringsonderhandelingen?

Zie vraag 3

5. Wat wil u partij op korte termijn veranderen?

"Een split rate en een wijziging van het solidariteitsbeginsel"

6. Wat wilt u partij bereiken op lange termijn bereiken?

"Wel hetgene Vande Lanotte van ons heeft afgenomen. Drie volwaardige of vier met het Duitstalige gedeelte meegerekend volwaardige deelstaten, waar gewesten en gemeenschappen samenvallen. Waar dan twee eentalige gewesten zijn en één tweetalige gewest en een minigewest dat ook eentalig is. Dat is de meest logische oplossing. Dan verdwijnt ook heel de discussie van gemeenschappen en gewesten. Verder willen we ook werken met het meest efficiënte systeem. Zijn dat dotaties, dan zijn het dotaties. Blijft die nood van fiscale autonomie er, dan moet er rekening mee gehouden worden op de meest functionele manier."

7. In het geval van een regionalisering van de bevoegdheden / inkomsten, wat dan met overgangsprocedures? Hoe zien jullie deze in werking?

"Je wilt geen onverantwoorde schokken. In sommige domeinen kunnen die overgangen zeer snel, in andere gaat dat moeilijk. In principe is dit een technische formaliteit waar het verhaal niet bij staat of valt. Je wilt in ieder geval geen plotse schokken. Het moet praktisch realiseerbaar zijn."

8. In geval van regionalisering van de staatsschuld, hoe zou deze dan concreet verdeeld worden?

"Wij hebben daar geen voorafnames op. Ik spreek nu als econoom, het is logisch dat als je een erfenis krijgt dat je niet alleen de middelen krijgt maar ook de schulden. Je kan dan kiezen om de erfenis te weigeren zagezegd. Het is ook logisch dat als je bevoegdheden overdraagt dat je de schulden die historisch opgebouwd zijn bij het uitoefenen van deze bevoegdheden mee overdraagt. Het probleem is wat je nu aan het doen bent met de federale overheid. Je bent de financiële basis van de federale overheid aan het verkleinen zonder de schuld mee te verkleinen. Je moet gaan naar een pragmatische oplossing."

Politiek federalisme – actualiteit geïnspireerde vragen

9. In het geval van een systeem van politieke verantwoordelijkheid, op welke verdeelbasis zou dit dan moeten gebeuren.

"We zitten met heel andere demografische evoluties. De vraag is dan, hoeveel procent van je actieve bevolking is er aan het werk. Stel dat je één miljoen banen hebt gecreëerd, maar er zijn twee miljoen mensen bijgekomen op je arbeidsmarkt, is er dan sprake van een goed beleid? Er is dus een technische discussie over wat de beste parameter is. Iedereen is het eens dat er moet geresponsabiliseerd worden en dat het resultaat gecontroleerd moet zijn via benchmarking. De vraag is: werkzaamheidsgraad, werkloosheidsgraad,

tewerkstellingsgraad of een mix van die systemen. Wat zijn de beste parameters? Dat is dus waar de meeste discussie over gaat. Het is geen onoverkomelijk probleem. Er zit een bepaald normatief luik aan. Wat is de taak van een overheid? is dat zoveel mogelijk banen te creëren of is dat om zoveel mogelijk percentage van de bevolking tewerk te stellen?"

10. Staat u partij achter het idee van een federale kieskring?

"Wij zijn de grootste verdedigers ervan. Wij zijn de enige partij die dat steeds opnieuw op tafel legt. Wij zijn zelfs voor tweetalige lijsten. Wij zouden graag samen met Ecolo willen opkomen. De bestaande garanties voor de bescherming van de minderheden moet dan wel behouden blijven."

11. Wat moet er met Brussel gebeuren?

"Ik denk dat het belachelijk is om een kolonie te creëren binnen Europa. Het moet een volwaardig gewest worden. Op dit moment hebben de Brusselaars minder inspraak. Ergens is dit de reinste discriminatie. Bijvoorbeeld: op een moment waren ze bezig van we gaan met alle regeringspartijen uit alle regionale regeringen aan tafel zitten. Wij werden niet uitgenodigd, maar wij zitten dus wel in de Brusselse regering. Is dat niet wraakroepend? Neem Brussel weg uit België, het is een heel ander verhaal."

12. Wat moet er met BHV gebeuren?

"Een propere splitsing is nodig. Het normale is teruggrijpen naar de normale regeling. Er is een arrest, dus dan is dat logisch."

13. Is er een uitweg uit de huidige impasse?

"Om het nuchter uit te drukken: 'that's above my paygrade'. Dat is geen partijstandpunt natuurlijk. Maar wij zouden er wel uit geraken."

14. Hoe ziet u de rol van de senaat en de provincies?

"Wij pleiten voor een afschaffing van de senaat en voor een vervanging van de provincies door stads- en plattelandsgewesten"

15. Welke toegevingen wilt u zeker niet doen aan de onderhandelingstafel?

"Ik kan mij er oneindig veel bedenken. Maar zo goed als alles is bespreekbaar."

16. Zijn ideologieën en persoonlijke controversen geen problemen bij de regeringsonderhandelingen?

"Ik denk niet dat persoonlijke controversen veel parten hebben gespeeld. Het gaat meer om ideologische verschillen. Er is een verschil van dimensie waar de partijen in onderhandelen."

Bijlage 8: Overzicht overdracht bevoegdheden

Bevoegdheid	Bedrag (miljoen)
ALGEMEEN TOTAAL	16.898
1. Arbeidsmarkt	4.326,1
RSZ	
Kenmerken werknemer	687,3
Oudere werknemers	338,0
Jonge werknemers	105,0
Langdurig werkzoekend	155,0
Herstructurering	10,9
Risicogroepen (laaggeschoolde jongeren)	40,0
WEP/DSP	12,8
SINE	25,6
Specifieke sector	33,1
Werknemer bagger- en sleepdienst	0,7
Werkgever bagger- en sleepdienst	3,7
Huispersoneel	0,2
Onthaalouders	14,2
Kunstenaars	14,3
Banenplannen	1.018,2
Gesco RSZ	291,5
Gesco RSZPPO	240,9
Gesco Trekkingsrechten	485,8
RVA	541,4
Jonge werklozen	1,1
Oude werklozen	28,7
Individuele Beroepsopleiding	47,9
Langdurig werklozen excl DSP	438,0
Doostromingsprogramma's (DSP)	24,6
Kinderopvangtoeslag	1,2
Fiscaal	54,3
Middelen betreffende de gedeeltelijke vrijstelling van de bedrijfsvoorheffing binnenvaart en sleepvaart	54,3

Rest	<u>1,972,5</u>
Art 60/61	138,7
Controle beschikbaarheid	38,0
PWA (beambten en werkingskosten)	35,0
Betaald Educatief Verlof	83,9
Startbanen	12,6
Stage-en startbonus	24,0
Outplacement	4,5
Loopbaanonderbreking excl. federaal en onderwijs	79,0
Loopbaanonderbreking onderwijs met uitzondering van de contractuele ambtenaren die onder het tijdskrediet vallen	82,0
Jongerenbonus non-profit (RSZ)	25,9
Dienstencheques (enkel deel SZ)	1.444,0
Ervaringsfonds	5,00
1ste pakket sociale economie	<u>19,3</u>
2. Gezinnen	<u>5.900,1</u>

Kinderbijslag	5.822,5
FCUD	77,6
3. Gezondheidszorg	<u>4.211,4</u>
Residentieel	<u>3.337,0</u>
Rusthuizen, rust- en verzorgingstehuizen, centra voor kort verblijf, centra voor dagverzorging	2.425,0
Geriatrische ziekenhuizen (G) alleenstaanden	45,2
Gespecialiseerde ziekenhuizen (Sp)	165,8
Bouw-, renovatie- en herconditioneringswerken ziekenhuisinfrastructuren	531,0
Revalidatie-overeenkomsten	170,0
Hulp aan personen	<u>573,2</u>
Tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB)	511,0
Mobiliteitshulpmiddelen	62,2
Geestelijke gezondheid	<u>174,8</u>
Psychiatrische verzorgingstehuizen	120,5
Beschut wonen	52,2
Psychiatrische overlegplatforms	2,1

Preventie en organisatie van de 1ste lijn	126,4
Preventie (vaccinatie, screening, NVGP, tandhygiëne in de scholen, consultaties tabaksontwenning)	76,6
Fonds tot bestrijding van de verslavingen	5,0
Geïntegreerde diensten voor thuisverzorging (GDT)	4,7
Multidisciplinaire platformen en teams palliatieve zorgen	14,7
Huisartsenkring	3,1
Impulseofonds	22,4
4. Fiscale uitgaven	1.911,4
Uitgaven voor energiebesparende investeringen en passieve huizen	333,2
Fiscale uitgaven huisvesting (fiscale aftrek enige woning, verhoogde korting woonsparen, bijkomende aftrek hypothecaire intresten)	1.436,3

Beveiliging van de woningen tegen diefstal of brand	9,2
Belastingvermindering - Renovatie sociale huurwoningen	0,1
Belastingvermindering - Grootstedenbeleid (renovatie van woningen)	0,6
Inkomensaf trek - Onderhoudskosten monumenten en landschappen	1,0
Belastingkrediet dienstencheques	131,0
5. Overheveling bevoegdheden andere beleidsdomeinen	548,9
Justitiehuizen	79,0
Eerstelijns juridische bijstand	1,7
Jeugdbescherming	14,0 ²³
Verkeersveiligheidsfonds	87,0
Grootstedenbeleid	87,5
Wetenschapsbeleid (IUAP en TAP)	30,2
Plantentuin Meise	8,9
Participatiefonds (phasing-out: globaal bedrag gespreid over 8 jaar)	200,0
FRGE	7,0
Rampenfonds	11,8
Belgisch Interventie en Restitutie Bureau	13,1
Federaal Impulsfonds voor Migrantenbeleid	8,0
Europees integratiefonds	0,7

Figuur 14: Overgedragen bevoegdheden. Bron (Di Rupo, 2011)

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Fiscaal federalisme: een onderzoek naar de houdbaarheid van de Bijzondere Financieringswet van 1989

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-accountancy en financiering**

Jaar: **2012**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Leën, Toon

Datum: **9/01/2012**